

Kemppanen Jaakko

Kasvatuspsykologian opiskelijoiden kokemuksia uraa edistävästä valinnoista opinnoissa

Kasvatuspsykologian pro gradu -tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma
2019

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatuspsykologian opiskelijoiden kokemuksia uraa edistävästä valinnoista opinnoissa
(Jaakko Kemppanen)

Kasvatuspsykologian pro gradu -tutkielma, 71 sivua, 2 liitesivua

Marraskuu 2019

Tutkimuksessa selvitettiin, minkälaiset yliopisto-opintojen aikana tehdyt valinnat olivat kasvatustieteiden opiskelijoiden mielestä merkittäviä heidän uransa edistämisen kannalta. Lisäksi tarkasteltiin opiskelijoiden kuvauksia siitä, millaisiksi he kokivat tekemänsä valinnat. Opiskelijoiden tekemiä valintoja tarkasteltiin elämänuraohjauksena (*Life Design Counseling*) tunnetun uraohjauksen teorian näkökulmasta. Elämänuraohjauksessa painottuvat yksilön työuraan ja elämään liittyvät uratarinat ja niiden pohjalta muodostettava uraidentiteetti. Uratarinoin lukeutuvat yksilön ammatillinen persoona ja uramuuntuvuus. Ammatillinen persoona kuvaa työhön liittyviä kiinnostuksen kohteita, arvoja ja tarpeita. Uramuuntuvuudella tarkoitetaan yksilön valmiutta sopeutua työuransa vaiheissa tapahtuviin muutoksiin ja siirtymiin. Uratarinan pohjalta syntyy uraidentiteetti, joka auttaa yksilöä ohjaamaan toimintaansa uraan liittyvissä kysymyksissä ja olemaan joustavampi työuralla tapahtuvien muutosten edessä.

Tutkimus toteutettiin laadullisena kyselytutkimuksena critical incident-tekniikkaa hyödyntäen ja sen aineisto koostui 16 kasvatustieteiden opiskelijan kirjoittamasta pienestä tarinasta, joita kertyi yhteensä 48 kappaletta. Vastajat olivat pääsääntöisesti kolmannen, neljännen ja viidennen vuosikurssin opiskelijoita sekä valmistuneita. Tutkimuksen aineisto kerättiin Webropol-kyselyn avulla ja analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tuloksissa kasvatustieteiden opiskelijat nimesivät uraa edistäviksi valinnoikseen pää- ja sivuaineisiin, opinnäytetöihin, ammatillista kehittymistä ja opintojen ja työn ulkopuoliseen toimintaan liittyviä valintoja. Pääainevalintoja pidettiin varmoina valintoina, koska vastajat tunsivat olevansa luottavaisia sen suhteen, mihin työtehtäviin he olivat päätyneet tai mihin he olivat suuntaamassa urallaan. Sivuainevalinnoissa vastajat, joiden valinnoissa yhdistyivät sivuaineista saatu hyöty ja kiinnostus opiskeltaviin asioihin, olivat tyytyväisimpiä sivuainevalintoihinsa. Opinnäytetöitä pidettiin merkittävänä, koska ne tehtiin oman työ- tai harjoittelupaikan tilauksesta. Opinnäytetyön aiheen valinnassa merkittävään rooliin nousivat aiheen mielenkiinto sekä työ- ja harjoittelupaikasta saatu tuki. Ammatillista kehittymistä koskevissa valinnoissa opettajan pedagogisia opintoja ja harjoittelupaikkoja pidettiin merkittävimpinä uraa edistävinä valintoina. Vastajat saivat opettajan pedagogisista opinnoista varmuutta opetus- ja ohjausalalle ja harjoittelussa opittiin työelämätaitoja tulevia työtehtäviä ajatellen. Opintojen ja työn ulkopuoliset valinnat eivät liittyneet välttämättä kumpaankaan, vaan valintoja tehtiin vapaaehtoisesti tai sovittamalla ne omaan elämäntilanteeseen. Tutkimus nostaa esille opiskelijoiden uravalintoja ja niihin mahdollisesti liittyviä ongelmakohtia. Tutkimustuloksia on mahdollista hyödyntää yliopiston uraohjauksen kehittämisessä ja opintojen työelämäyhteyksien parantamisessa.

Avainsanat: elämänuraohjaus, uraohjaus, yliopisto-opinnot, uraidentiteetti, uravalinnat, uratarinat, urapolku

University of Oulu

Faculty of Education

Educational psychology students' experiences of career-enhancing choices in their studies
(Jaakko Kemppanen)

Master's thesis, 71 pages, 2 appendices

November 2019

The study looked at what choices made during university studies were important to educational psychology students in terms of advancing their careers. In addition, students' descriptions of the choices they made were considered. The choices made by the students were examined from the perspective of career counselling theory known as *Life Design Counseling*. Life Design Counselling focuses on individual career and life-related career stories and on the basis of career identity. Career stories are about the individual's vocational personality and career adaptability. Vocational personality describes work-related interests, values and needs. Career adaptability refers to the ability of an individual to adapt to changes and transitions in his or her career. Based on a career story, a career identity is created that helps the individual to steer his or her career on career related issues and to be more flexible in the face of changes in his or her career.

The study was conducted as a qualitative survey using Critical incident technique and consisted of a total of 48 small stories written by 16 students of educational psychology. The respondents were mainly third-, fourth-, and fifth-year students and graduates. The research data was collected using the Webropol questionnaire and analyzed by data-driven content analysis.

The results show that career development choices made by students of educational psychology consist of major and minor subjects, theses, professional development, and outside study and work related choices. Choosing a major was often a confident choice, and respondents felt confident in their given jobs or the direction their career was going. In minor subject choices, respondents who combined the benefits of their minor subjects with an interest in the subjects they studied were most satisfied with their minor subject choices. The theses were considered significant because they were commissioned from their own place of work or training. The interest in the topic as well as the support received from the workplace and the internship played an important role in choosing the topic of the thesis. In professional development choices, teacher education and internships were considered to be the most important career-enhancing choices. Respondents gained assurance of the teacher's pedagogical studies in the teaching and guidance field, and the internship was used to learn working life skills for future jobs. Outside studies and work related choices were not necessarily related to either, but were made voluntarily or adapted to one's own life situation. The study raises the issue of student career choices and their potential problems. The results can be utilized in the development of the university's career guidance and in improving the connections between studies and working life.

Keywords: life design counselling, career counselling, university studies, career identity, career choices, career stories, career path

Sisältö

1. Johdanto	5
2. Tutkimuskatsaus ja teoreettinen viitekehys	7
2.1 Uraohjauksen merkityksestä	7
2.2 Uraohjaus elämänuran muotoutumisen teorian näkökulmasta	14
2.2.1 Uranrakennusteoria elämänuraohjauksessa	16
2.2.2 Elämänuraohjauksen kulku	19
3. Tutkimusongelma ja menetelmä	22
3.1 Tutkimuskysymykset	22
3.2 Tutkimusmenetelmät	23
4. Aineiston hankkiminen ja analysointi	26
4.1 Aineiston hankinta ja kuvailu	26
4.2 Aineiston analyysimenetelmä	31
4.2.1 Analyysin vaiheet	33
5. Tutkimuksen tulokset	38
5.1 Tutkintokohtaiset valinnat	38
5.1.1 Pääaineet	39
5.1.2 Sivuaaineet	42
5.1.3 Opinnäytetyöt	45
5.2 Työelämäkohtaiset valinnat	48
5.2.1 Ammatillinen kehittyminen	48
5.3 Henkilökohtaiset valinnat	54
5.3.1 Opintojen ja työn ulkopuolinen toiminta	54
5.4 Tulosten yhteenveto	57
6. Pohdinta	62
6.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	64
6.2 Jatkotutkimuksen aiheita	68
7. Johtopäätökset	70
Lähteet	72

1. Johdanto

Korkeakoulujen työelämäyhteydet ovat nousseet 2000-luvulla yhä merkittävämmäksi keskustelunaiheeksi, koska työntekijöistä on ylitarjontaa ja koulutusta halutaan kehittää työelämän sisältöjä vastaaviksi. Korkeakouluissa tämä on tapahtunut uraohjauksen nojalla, jossa keskiöön on nostettu elinikäisen oppimisen tukeminen koulutusta, työllistymistä ja oppimista tukevien palveluiden avulla (Saukkonen & Syynimaa, 2011). Yhtenä syynä elinikäisen oppimisen ja ohjauksen korostamiselle voidaan nähdä jatkuvat muutokset työelämässä, jotka liittyvät niin urasuunnitteluun kuin yksilöön itseensä. Joustaminen ja puheet elinikäisestä oppimisesta vaativat yksilöltä enemmän työstämistä niin ammatillisen identiteetin kuin työmotivaationkin suhteen. Vailla identiteettiä oleva yksilö tai yhteisö ei tiedä kuka hän on, mihin hän kuuluu tai mitä hän tavoittelee (Eteläpelto, 2009).

Korkeakoulussa tapahtuvan uraohjauksen yhtenä tarkoituksena onkin auttaa opiskelijaa kehittymään oman uran luomisessa ja osaamisensa markkinoinnissa. Mitä paremmin opiskelija tuntee omat kykynsä, sen paremmin hän pystyy luottamaan itseensä ja sietämään tulevaisuuden epävarmuutta (Saukkonen & Syynimaa, 2011). Opiskelija ei pelkää luoda identiteettiä urapolkuaan varten, vaan yleisesti koko elämää ajatellen. Keskeistä onkin, että yksilö tuntee itseensä, jotta hän ymmärtää valintojaan. 2000-luvulla ei ole ollenkaan epätavallista, että henkilö joutuu olemaan todennäköisemmin useammassa kuin yhdessä ammatissa 1900-lukuun verrattuna (Savickas, ym. 2009; Maree, 2018). Toistuvat muutokset edellyttävät uramuuntuvuutta, mikä merkitsee kykyä kestää muutoksia, pitkän ja lyhyen tähtäimen tavoitteiden asettamista, joustavuutta ja kykyä itsenäiseen työskentelyyn. Henkilö näkee tuolloin ympäristössään olevat mahdollisuudet ja kokee työssään kohtaamat haasteet mielekkäiksi sen sijaan, että näkisi ne ongelmina (Maree, 2018).

Tämän pro gradu-tutkielman tarkoitus on tutkia korkeakouluopiskelijan aikana esiintyvää kehitystä, joka tähtää urasuunnittelun edistämiseen. Lähtökohtana ovat kuitenkin opintojen aikana merkittäväksi nousseet valinnat, jotka saavat aikaan muutoksia opiskelijoiden ajattelussa. Oma-kohtaisesta kiinnostuksesta tarkasteluun ovat valikoituneet kasvatuspsykologian opiskelijat, koska olen itse kyseisen pääaineen opiskelija. Tutkin sitä, minkälaiset valinnat opintojen aikana nousevat merkittäviksi urakehityksen kannalta kasvatuspsykologian opiskelijoiden keskuudessa ja miten opiskelijat kuvaavat tekemiään valintoja. Tarkastelen opiskelijoiden merkittäviä valintoja ns. critical incident-tekniikalla (Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005;

Soini, 2001), jossa osanottajien laatimista kertomuksista voi päätellä, mitkä asiat muodostuvat merkityksellisimmiksi juuri heille. Critical incident-tekniikan on mahdollista saada kuvaa siitä, miten opiskelijat kuvaavat merkittävimpinä pitämiään uravalintoja. Saadakseni tarkemman kuvan siitä, miten opiskelijoiden merkitykselliset kuvaukset jäsentyvät tämänhetkistä urasuunnittelua vasten, käsittelem niitä elämänuran muotoutumisena tunnetun suuntauksen (*Life design*) pohjalta kehitetyn elämänuranohjauksen teorian (*Life Design Counseling*) avulla (ks. Vanhalakka-Ruoho, 2015; Savickas, 2012; Rossier, 2015; Savickas, ym. 2009). Teorian hallitseva ajattelu uraohjauksesta liittyy siihen, että yksilöt muodostavat elämäkerrallisella otteella uratarinoita ja liittävät ne urastaan kertovaan kokonaiskuvaan. Uratarinat edistävät uramuuntuvuutta eli valmiutta tulla toimeen yllättävien uramuutosten ja säätelyn kanssa sekä valmiutta kohdata kehitystehtäviä ammatillisen uran varrella (Savickas, ym. 2009; Savickas, 2012; Vanhalakka-Ruoho, 2015).

Elämänuraohjauksen tutkimus on jäänyt Suomessa yleisesti ottaen hyvin vähälle, muutamia tutkimuksia lukuun ottamatta. Teoriaan läheisesti liittyvästä uramuuntuvuudesta on tehty muutamia tutkimuksia (Ritoniemi, 2019; Timonen, Silvonen & Vanhalakka-Ruoho, 2016; Koistinen, 2015). Myös korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa on tehty aikaisemmin uramuuntuvuuteen liittyvää tutkimusta (ks. Vilhunen, 2017), mutta tutkimuksen vähäisen määrän vuoksi lisätutkimuksille on edelleen tarvetta.

Toivon tutkielmani nostavan esille kasvatuspsykologian kaltaiseen asiantuntija-alaan liittyviä keskeisiä teemoja, jotka kiinnostavat alan opiskelijoita ja, joilla he saavat edistettyä opintojaan. Tämä on mielestäni tärkeää, sillä kasvatuspsykologia ei valmista välttämättä opiskelijaa yhteisen ammattiin. Merkittävien teemojen avulla opiskelijat voivat itse miettiä, miten he voivat hyödyntää niitä jo uransa aikana. Pro graduni on rajattu opintoihin myös sen vuoksi, ettei kasvatuspsykologian opintojen työelämäyhteyksistä ole tehty vielä tarvittavaa tutkimusta. Aloitan tutkielmani 2. esittelemällä tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen ja aikaisempia tutkimuksia. Luvussa 3. esittelen tutkimusongelman ja metodologian. Luvussa 4. esittelen tutkimuksen toteuttamistavan ja luvussa 5. tutkimuksen keskeiset tulokset. Sen jälkeen siirryn pohdintaosuuteen, jossa arvioin tutkimukseni onnistumista ja ehdotan mahdollisia vaihtoehtoja jatkotutkimuksille.

2. Tutkimuskatsaus ja teoreettinen viitekehys

Korkeakouluissa tapahtuva uraohjaus on tärkeää opiskelijan työelämävalmiuksien kehittämisen kannalta ja liittyy oleellisella tavalla tutkimukseeni. Tarkoitukseni on luoda yleinen katsaus uraohjaukseen ja asiantuntija-aloihin valmistaviin korkeakoulutuksiin. Alaluvussa 2.1. käsittelem yleisemmin uraohjausta ja sen yhteyksiä opiskelijoiden ja työntekijöiden toimintaan. Alaluvussa 2.2. kuvaan elämänuran muotoutumisen suuntausta ja elämänuraohjauksen teoriaa, jotka muodostavat tutkimukseni teoreettisen viitekehysten.

2.1 Uraohjauksen merkityksestä

2000-luvun työmarkkinat ovat muuttuneet arvaamattomaksi, kun digitalisaation ja tekniikan kehityksen myötä työssä vallitsee uudenlainen sosiaalinen järjestys. Työurat lyhenevät, työpaikkojen välillä liikkuminen on lisääntynyt ja työsuhteiden kesto on vaikeasti ennustettavissa (Savickas, 2012; Savickas, ym. 2009; Maree & Twigge, 2016). Muutoksista huolimatta, työhön liitetään yhä henkilökohtaisen kehittymisen mahdollisuus ja merkityksellisyys, joka kumpuaa työn sisällöstä. Odotukset työn sisällöstä liittyvät puolestaan urapolun muotoutumiseen. Jossain tapauksessa odotukset voivat liittyä oman työn tehokkuuteen, sillä töitä tehdään yhä useammin projekteissa, joissa jokainen kilpailee asemastaan (Guichard & Pouyaud, 2017). Työnantajien ja työntekijöiden välille on muodostunut uudenlainen sopimus, jonka mukaan työntekijän on oltava elinikäinen oppija, määräaikaisissa työtehtävissä ammatillisen osaamisensa osoittava ja muutoksiin sopeutuva (Savickas, 2012).

Työn tehokkuus määräytyy yhä useammin rahapääomien kasvattamisella, jolla työtä arvotetaan. Kun työn arvo määräytyy rahana, työntekijöiden yksilöllisyys ja työnluonteen ainutlaatuisuus hukkuvat helposti markkinatalouden alle. Työ luo yksilölle merkityksellisyyden tunteen ja auttaa kehittämään henkilökohtaista kyvykkyyttä. Ristiriita piilee siinä, että tämäkin tapahtuu usein valmistettujen tuotteiden tai työpanoksen pohjalta, jotka tähtäävät taloudelliseen hyötyyn (Guichard & Pouyaud, 2017). Yksittäisten työntekijöiden taidot ja joustavuus ovat koko ajan työn laadunarvointien kohteena, jolloin työpaikkaa voi joutua vaihtamaan useammankin kerran (Guichard & Pouyaud, 2017). Työurat eivät ole yhtä vakiintuneet ja ennustettavat 2000-luvulla, kuin 1900-luvulla, vaan yksilön tulee olla joustava muutosten edessä. Ennen ammattikunnan moninkertaistumista, työntekijät saattoivat luottaa siihen, että he voivat työskennellä samalla ammattitaidolla samassa paikassa (Savickas, ym. 2009). Muuttuvien työolosuhteiden vuoksi

moni hakee apua työllistymisensä jatkuvuuteen koulutuksen ja uraohjauksen kautta (Rice, 2017).

Uraohjaus määritellään asiakkaan ja ohjauksen väliseksi yhteistyösuhteeksi, jonka tarkoituksena on auttaa ohjattavaa urasidonnaisissa ja työelämään liittyvissä ongelmatilanteissa (Poutanen, 2014; Nathan & Hill, 2006). Uraohjauksen avulla ohjattava voi kehittää itsetuntemustaan, kartoittaa ja sanoittaa uratoiveita- ja mahdollisuuksiaan, suunnitella työuransa tulevaisuutta ja helpottaa uraan liittyviä päätöksiä. Lisäksi uraohjaus sisältää erilaisia menetelmiä ja tekniikoita, joilla pyritään edistämään, ohjattavan uranhallintataitoja (Poutanen, 2014). Lyhyesti sanottuna uraohjauksen tarkoitus on auttaa ohjattavaa tunnistamaan niitä resursseja, joilla hän kykenee tekemään uraan liittyviä päätöksiä ja rakentamaan näin itselleen mielekkään uran (Nathan & Hill, 2006; Poutanen, 2014). Elinikäiset päätöksentekotaidot nousevat tärkeään osaan, koska yhä harvempi työskentelee samassa työpaikassa lopun ikäänsä, jolloin työuralla voi tapahtua lukuisia muutoksia. Sen lisäksi, että uraan liittyvät päätökset täytyy tehdä itsenäisesti, useat työnantajat odottavat, että työntekijät huolehtivat osaamisensa ylläpitämisestä joko itsenäisesti tai osallistumalla työpaikan täydennyskoulutuksiin (Nathan & Hill, 2006).

Suzanne Ricen (2017) mukaan uraohjauksen merkitys voidaan oikeuttaa uusliberalistisessa yhteiskunnassa tasa-arvoa edistävänä tekijänä. Uraohjaukseen hakeutuvia henkilöitä voidaan opastaa urapolulle, joka on linjassa heidän tietotaidon ja taloudellisen aseman kanssa. Vaarana on kuitenkin se, että yksilöt eivät saa oikeanlaista ohjausta, eli heillä ei ole pääsyä resursseihin, heidän kokemuksiinsa ei tunnusteta tai ne mitätöidään poliittisella tasolla. Edellä mainitut tekijät ovat tärkeitä sen vuoksi, että ne heijastelevat uusliberalistisen yhteiskunnan ja muuttuvien työmarkkinoiden tilaa. Uusliberalistisen politiikan mukaan valtion instituutioiden tulee turvata työmarkkinoiden ja yksityisomistuksen mutkaton toiminta, puuttumatta sen kummemmin yhteiskunnan asioihin. Työmarkkinoilla esiintyy kuitenkin ristiriitoja liittyen ihmisten työllistymiseen. Kaikille työttömille ei jaeta työllistymiseen tarvittavia resursseja, kuten ohjausta tai heidät leimataan työttömyytensä vuoksi, vaikka he pyrkivätkin työllistymään. Myös automaation uhka ja työn arvottaminen heikentävät osaltaan joidenkin ammattien asemaa (Rice, 2017).

Uraohjausta tarvitsevien resurssien lisäämiseksi koulujen ja yliopistojen tulisi kehittää entisestään puutteellista ohjaustaan ja lisätä ohjauksen paikallisuutta. Puutteellinen ohjaus näkyy siinä, etteivät työnantajat ole tyytyväisiä siihen, miten opiskelijoita on valmistettu työelämään. Opiskelijat kritisoivat puolestaan valintojen rajallisuutta, esimerkiksi vain tietynlaisten, korkeasti

palkattujen uravaihtoehtojen suosimista, mikä voi heijastua tyytymättömyytenä työelämäkokhtaan. (Rice, 2017). Oman uravalinnan arvostamisen, rohkean tavoitteellisen toiminnan ja erilaisten valintojen onkin nähty olevan yhteydessä parempaan elämänlaatuun. Rohkeus merkitsee kykyä osallistua tavoitteelliseen toimintaan, joka on itselle merkityksellistä ja lisää entisestään sopeutumista uralla tapahtuviin siirtymiin, kuten työtehtävien muutoksiin (Ginevra, ym. 2018; Maree, 2018). Lisääntyneen sopeutumisen myötä, työntekijät ovat uteliaampia ja toimeliaampia työnteon suhteen sekä tietoisempia vaikutusmahdollisuuksistaan. Edellä mainitut vaikutukset ovat tulleet ilmi työntekijöille suunnatuissa kyselyissä, koskien heidän elämänlaatuun (Ginevra, ym. 2018). Nota, Ginevra ja Soresi (2012) tekemä aiempi tutkimus osoitti myös sopeutumisen edistävän urakehitystä. Tutkimuksessa selvisi, että hyvin muutoksiin sopeutuneet työntekijät olivat oma-aloitteisia, uteliaita, tavoitteellisesti työskenteleviä ja luottavaisia omien kykyjensä suhteen. Haasteet työntekijät kokivat mielekkäinä, koska olivat tarpeeksi sisukkaita sietämään epävarmuutta (Nota, Ginevra & Soresi, 2012).

Myös ohjauspalveluiden löytyminen työ- ja opiskelupaikoilta voi edistää omaa työskentelyä ja samanaikaista itsensä kehittämistä. Ohjauspalveluiden löytyminen instituution alaisuudesta on sen merkki, että yhteisön jäsenet arvostavat saamaansa ohjausta. Thomsen (2013) tutki uraohjausta tehdastyöntekijöiden ja kansalaisopiston opiskelijoiden perspektiivistä. Sekä opiskelijat että työntekijät olivat yhtä mieltä siitä, että uraohjauspalveluiden löytyminen samasta paikasta oli hyödyllistä. Opiskelijat kykenivät kokeilemaan kansalaisopiston koulutusvalikoimaa ja keskustelemaan valinnoistaan uraohjaajan kanssa. Samanlainen näkemys oli tehdastyöntekijöillä, joiden työpaikalta löytyi uraohjaaja (Thomsen, 2013).

Di Fabio ja Bernaud (2008) tekemä tutkimus osoitti, että uraohjauksen saatavuudesta huolimatta, kaikki eivät hakeudu ohjauksen piiriin. Syyt ovat tavallisesti ohjaukseen kohdistetuissa ennakoasenteissa ja siinä, millaista arvostusta uraohjaus herättää. Miehet antavat usein ohjaukselle vähemmän painoarvoa kuin naiset, koska pelkäävät avunhakemiseen liittyvää leimautumista tai pitävät ohjaukseen hakeutumista tarpeettomana. Opiskelijakohtaisia eroja on sen sijaan siinä, missä määrin lukiolaiset ja yliopisto-opiskelijat hyödyntävät urapalveluja. Erojen on nähty johtuvan siitä, että yliopisto-opiskelijat ovat jo valinneet koulutusalsansa, kun taas lukiolaiset ponnistelevat jatkokoulutukseen liittyvien päätösten kanssa (Di Fabio & Bernaud, 2008).

Sainio (2008) toteaa, että yliopisto-opiskelijoiden haasteina vaikuttavat olevan korkeakoulujen työelämärelevanssin lisääminen yleisaloja koskeviin opintoihin ja epäselvyydet urapalveluiden käytettävyydessä. Työelämärelevanssin lisäämisellä halutaan varmistaa, että opiskelijat löytävät koulutustaan vastaaviin töihin. Urapalvelujen avulla halutaan puolestaan tukea opiskelijoiden työelämäorientaatiota. Yliopisto-opiskelijoiden kohdalla uraohjaukseen hakeutuminen näyttää olevan suoraan yhteydessä heidän opiskelemaansa alaan. Niin sanotuilta ammattialoilta valmistuvat eroavat yleisalojen edustajista siinä, että useimmiten edellisten koulutusalojen edustajat työllistyvät suoraan koulutustansa vastaavaan ammattiin. Yleisalojen edustajat työskentelevät ammattialojen edustajia useammin koulutustaan vastaamattomassa ammatissa. Profession kouluttautuneiden kohdalla työnantajien järjestämän koulutuksen on nähty pienentävän todennäköisyyttä olla koulutustaan vastaamattomassa ammatissa. Yleisalan edustajien kohdalla erilliskoulutukseen tai jatko-opintoihin hakeutuminen kertoo usein siitä, että he etsivät edelleen koulutustaan vastaavaa työtä (Sainio, 2008).

Suutarin (2003) mukaan yleisalojen edustajien, kuten humanistisen, kauppatieteellisen tai yhteiskuntatieteellisen alan opiskelijoiden kohdalla, korkeakoulutuksessa saatuja tietoja ja taitoja ei voi soveltaa yhtä tarkasti työelämään. Tämä johtuu siitä, että alan työpaikoilla vaatimuksena on usein sovellettava korkeakoulututkinto. Sen sijaan ammattialojen edustajien, esimerkiksi lääkäreiden ja opettajien töihin löytyy muodollisemmat vaatimukset työn osaamisen suhteen, jolloin on helpompi arvioida korkeakoulutettujen määrän perusteellisuutta suhteessa työmäärän vaatimukseen. Yleisaloilla koulutusmäärien arvioiminen työvoiman tarpeen kannalta on vaikeampaa, mikä voi osaltaan vaikeuttaa työllistymistä heikossa työllistymistilanteessa. Työttömyyden lisäksi, yleisaloilta valmistuneiden ongelmana on epätarkoituksenmukainen työttömyys. Epätarkoituksenmukaisesti työllistynyt henkilö kokee työskentelevänsä koulutustaan vaatimattomammassa työssä, joka ei ole riittävän mielenkiintoista, monipuolista ja haastavaa. Epätarkoituksenmukaisen työllistymisen ennalta ehkäiseminen tulisikin aloittaa jo opiskeluaikana. Käsitukset oman alan työmarkkinatilanteesta ja koulutuksen soveltamisalasta voivat ehkäistä pettymyksiä ja turhautumisia työelämässä (Suutari, 2003).

Penttilä (2009) tutki yliopisto-opiskelijoiden opintojen aikaisia työelämään orientoivia tekijöitä ja valmistumisen jälkeisiä tulevaisuuden näkymiä työllistymisen suhteen. Tutkimusta varten haastateltiin seitsemää uraohjaajaa ja kahtakymmentä yleis- ja -ammattialan opiskelijaa. Uraohjaajia haastateltiin ohjauspalveluiden järjestämisestä ja keskeisistä ohjauksessa käsiteltävistä kysymyksistä. Yleisalan edustajia tutkimuksessa edustivat kasvatustieteellisen ja humanistisen

alan opiskelijat. Oikeustieteellisen, soveltavan kasvatustieteen ja sosiaalityön opiskelijat edustivat ammattialoja. Opiskelijoiden haastattelut toteutettiin kahden tai kolmen hengen teema-haastatteluina. Opiskelijoita pyydettiin tuomaan haastatteluihin mukaan opintosuoritusotteita, joista voitiin nostaa esille keskeisempiä opintokokonaisuuksia, jotka olivat vaikuttaneet työelämää orientoiviin käsityksiin. Lisäksi mukana oli ura- ja rekrytointipalvelu Aarresaaren julkaisemia Viisi vuotta valmistumisesta-aineistoja vuosilta 2006 ja 2007. Aarresaaren aineiston 12 350 vastaajaan vastauksesta tutkimukseen valikoitui 6194 vastausta, joiden sisällöissä esiintyi viittauksia opintojen kulkuun ja opintokokonaisuuksiin. Aarresaaren aineiston vastauksia verrattiin myös haastattelujen sisältöön (Penttilä, 2009).

Penttilän (2009) tutkimuksen tuloksissa keskeisiksi työelämää tukeviksi opintosisällöiksi nousivat työharjoittelu, sivuaineet ja vapaasti valittavat opinnot sekä erikseen työelämää varten suunnitellut opinnot. Harjoittelun katsottiin kartuttavan oman alan työkokemusta ja erityisesti kasvatustieteen ja sosiaalityön sekä humanistisen tiedekunnan opiskelijoille, työharjoittelu oli ensimmäinen kosketus oman alan töihin. Ammattialoilla, kuten sosiaalityön ja opettajakoulutuksen harjoittelun ohella käytiin läpi teoriaa, kun taas humanistisen ja kasvatustieteellisen alan opiskelijat tekivät pääsääntöisesti itsenäistä työskentelyä ja kirjoittivat harjoittelun lopuksi raportin. Ammattialoista sosiaalityön opiskelijoiden keskuudessa teorian hyöty näkyi siinä, miten sen saattoi yhdistää käytäntöön. Esimerkiksi sosiaalialan lait koettiin hyödyllisinä oman toiminnan ohjaamisessa, mutta vuorovaikutusteoriat asiakaskohtaamisissa nähtiin irrallisina kokonaisuuksina. Kaikille osallistujille tärkeintä harjoittelussa oli omasta osaamisesta saatu kompetenssi, joka todisti itselleen sekä työnantajille työntekijän kyvykkyyden. Tämä valoi uskoa omaan tekemiseen ja antoi luottamusta tulevaisuuden työllistymisnäkyymiin. Sivuaineissa painottuivat käytännön osaamista lisäävät aineet, kuten liiketalous, markkinointi, viestintä ja sosiaalipsykologia, joilla erityisesti yleisalojen opiskelijat saattoivat suunnata ammatillista kiinnostustaan. Myös työelämää varten räätälöidyt kurssit ja työnantajien järjestämät opintokokonaisuudet koettiin hyödyllisinä ja ne lisäsivät käytännön osaamista (Penttilä, 2009).

Penttilän (2009) tuloksissa uraohjauspalveluiden merkitys jäi odotettua pienemmäksi, sillä tutkimuksen osanottajista vain kaksi opiskelijaa oli hyödyntänyt uraohjausta. Uraohjausta oli pääsääntöisesti saatavilla kaikille opiskelijoille, poikkeuksena ruuhka-ajat, jolloin valmistuneita oli eniten. Pääsääntöiseksi ongelmaksi opiskelijat kokivat, etteivät he tienneet, millaista ohjausta hakisivat tai, mitä kautta he saisivat tietoa uraohjauksesta. Ammattialoilla tämä tapahtui tavallisesti ura- ja rekrytointipalvelujen verkkosivujen tai sähköpostin kautta, kun taas yleisaloilla

työelämää käsittelevillä luennoilla. Osalla opiskelijoista, kuten luokanopettajilla, uraohjaus rinnastettiin ammatilliseen ohjaukseen, jota he eivät kokeneet tarvitsevana. Välillä ohjaustarpeet vaihtelevat niin paljon, ettei palveluiden tarjontaa osata kohdistaa oikealla tavalla, sillä opiskelijat voivat saada vastaukset kysymyksiinsä jostain muualta. Urapalveluiden vähäistä käyttöä onkin selitetty opiskelijoiden tietämättömyydellä ja sillä, ettei palveluihin juuri turvauduta opintojen aikaisemmassa vaiheessa (Penttilä, 2009).

Urapalvelut ovat varsin uusi palvelumuoto yliopistoissa, mikä saattaa osaltaan selittää sen, etteivät kaikki opiskelijat osaa hakeutua palvelujen piiriin (Penttilä, 2009). Tietämättömyys urapalveluiden hyödyntämisestä vaikuttaisikin johtuvan siitä, että kaikkien opiskelijoiden itsetuntemus ei ole kohdallaan, mikä vaikeuttaa oman osaamisen hahmottamista. Myös uraohjauksessa on yleisesti muutettu tapaa, jolla asiakkaita ohjataan. Keskittyminen ei ole enää puhtaasti ammatillisessa osaamisessa. Aikaisemmin uraohjauksen teorioissa tarkasteltiin sitä, miten yksilöiden toiminta saataisiin parhaiten sovitettua heidän ammatteihinsa sopivaksi, kun taas nykyisin painotetaan elinikäistä urakehitystä. Elinikäinen urakehitys rakentuu identiteetin pohjalta, koostuu yksilön sosiaalisten roolien, aktiviteettien, eri elämänalueiden ja kokemusten pohjalta, jotka muodostavat narratiivisessa muodossa yksilön ydinminän (Savickas, ym. 2009). Identiteetin avulla ihminen samastuu toimintaympäristöönsä, kuten työpaikkaansa ja pyrkii hakeemaan merkityksellisyyttä hänet tunnustavassa yhteisössä omien arvojensa pohjalta. Identiteetin rakentaminen edellyttääkin elinikäistä prosessia, jossa yksilö valitsee itselleen käsikirjoituksen ja toimii sen pohjalta saadussa ammattiroolissa, muovaten identiteettiään tarpeen tullen (Savickas, 2012).

Kirpalin (2004) tutkimuksessa ilmeni, että työidentiteettiin liitettävillä joustavuuden ja liikkuvuuden muodoilla on vaikutusta siihen, miten työntekijät reagoivat työkonteksteihin, työn vaatimuksiin ja sitoutuvat työhönsä. Tutkimuksessa haastateltiin 500 työntekijää seitsemästä Euroopan maasta terveydenhuolto-, metalli- ja IT-alalta. Työidentiteetti määriteltiin tutkimuksessa dynaamiseksi kokonaisuudeksi, joka kehittyy osaltaan yksilön omien resurssien ja yhtäältä työympäristön vaatimusten välisessä vuoropuhelussa. Joustavuudella viitattiin työntekijöiden kykyyn sopeutua työssään kohtaamiin muutoksiin, kuten epäsäännöllisiin työaikoihin ja osaamisvaatimuksiin. Liikkuvuus määriteltiin ammattitaidon kehittämiseksi ja uralla etene miseksi. Metall- ja terveydenhuoltoalan työntekijöiden keskuudessa esiintyi eniten klassiseen otteeseen nojaavaa työidentiteettiä, jossa haluttiin säilyttää mahdollisimman paljon työlle tut-

tuja elementtejä. Näin kokivat nekin työntekijät, jotka halusivat laajentaa ammatillista osaamistaan eivätkä tavoitelleet ylennyksiä. Muutokset työympäristössä koettiin usein niin ennustamattomina, ettei työntekijöiltä löytynyt henkilökohtaisia resursseja tilanteeseen sopeutumiseen. Toisena työidentiteetin muotona tunnistettiin niin sanotusti joustavan otteen omaavat työntekijät. He edustivat useimmiten korkeasti koulutettuja IT-alan työntekijöitä, jotka saattoivat kehittää joustavasti ammattitaitoaan ja mukautua työolosuhteiden muutoksiin. Heitä ohjasi henkilökohtainen kiinnostus, oma-aloitteisuus ja sitoutuminen työhönsä (Kirpal, 2004).

Yhteenvedona voisikin todeta, että yksilön urapolun rakentaminen ei ole enää vain niiden organisaatioiden vastuulla, jotka ovat palkanneet hänet. Työnantajat suosivat työntekijöitä, jotka ovat muutosvalmiita ja, silti tehokkaita sekä luotettavia työntekijöitä. Siksi olisi hyvä, että yksilöt hakeutuisivat uraohjaukseen, mikäli heillä on epäselvyyksiä ammatillisessa osaamisessaan. On myös tärkeää, että urapalvelut ovat helposti saatavilla, mikä madaltaa kynnystä hakeutua palvelujen piiriin. Alasta riippumatta, yksilö saa paljon vastuuta siitä, että hän löytää uraohjauksen palvelut ja osaa esittää ongelmansa kannalta keskeiset kysymykset. Samalla keskeiseksi pohdinnan aiheeksi nousee ajatus uraohjauksen hyödyllisyydestä. Ohjattavan tulee tietää, miten uraohjaus voisi palvella häntä ja millaista ohjausta on saatavilla (ks. Penttilä, 2009; Di Fabio & Bernaud, 2008). Selvät työtehtävät auttavat yksilöä linkittymään paremmin työmarkkinoille, koska sekä työnantaja että työntekijä tietävät, mitä työ vaatii (ks. Penttilä, 2009). Vastaavasti ne koulutetut työntekijät, joiden koulutus ei ole aivan alakohtaisesti määritelty, joutuvat etsimään ammatillista identiteettiään pidempään.

Uraidentiteetin löytäminen tekee työntekijöistä motivoituneempia, sitoutuneempia ja itseohjautuvampia. Työntekijät pystyvät luottamaan siihen, että työllistyvät jatkossakin, koska he eivät pelkää tulevaisuutta ja sietävät paremmin haasteita. Joustaville työntekijöille on tyypillistä, etteivät he kehitä ammattitaitoaan vain pakon edessä. Heitä ohjaa usein henkilökohtainen kiinnostus työhönsä ja he ovat muita valmiimpia sopeutumaan erilaisiin haasteisiin (Ginevra, ym. 2018; Kirpal, 2004). Uraidentiteetin merkitys, ei korostu näin ollen vain työtehtäviin liittyvissä vaatimuksissa. Identiteetin avulla yksilö tuntee itsensä niin, että hän osaa tehdä uraansa liittyviä valintoja ja kykenee tavoitteelliseen työskentelyyn sellaisten asioiden parissa, jotka eivät ole hänen arvojensa vastaisia. Ympäristön muuttuessa, tulee yksilön identiteetinkin muuttua.

2.2 Uraohjaus elämänuran muotoutumisen teorian näkökulmasta

Uraohjauksen tutkimusta on lähestytty pääsääntöisesti kahdesta eri näkökulmasta - ammatillisen ohjauksen ja uraneuvonnan kautta. Ammatillinen ohjaus on keskittynyt siihen, miten ihmisten ominaiset persoonallisuuden piirteet saadaan sovitettua yhteen heidän ammattinsa kanssa niin, että se takaa heille pitkän viran työssään. Uraneuvonnassa on luotettu siihen, että työhön liittyvät kehitystehtävät ovat ennustettavissa ja työntekijöiden pärjääminen missä tahansa organisaatiossa on asenteesta kiinni (Savickas, 2012; Savickas, ym. 2009). Ammatillisen ohjauksen ongelma on kuitenkin siinä, etteivät persoonallisuusmittaukset huomioi tarpeeksi yksilön ja muuttuvan ympäristön yhteisvaikutusta. Uraneuvonnan mukaan yksilön urakehitys näkyy siinä, miten hän sopeutuu suhteellisen pysyviin työympäristöihin, vaikka työn vaatimukset muuttuvat kaiken aikaa eivätkä ole tarkasti ennustettavissa (Savickas, 2012; 2015; Savickas, ym. 2009). Sen lisäksi, etteivät työn vaatimukset ole ennustettavissa, on mahdotonta ennustaa työntekijän ammatillista sitoutumista pitkällä aikavälillä. Näin siksi, että usean työntekijän kiinnostuksen kohteet eivät ole pysyviä, vaan vaihtuvat kaiken aikaa (Savickas, 2012; Savickas, ym. 2009).

Uraohjauksen piirissä onkin nähtävissä uudenlainen paradigma, jonka mukaan asiakkaita tulisi opastaa selviämään työuralla tapahtuvista muutoksista, menettämättä sosiaalista identiteettiään ja käsitystä itsestään (Savickas, 2012). Elämänuran (*Life design*) muotoutumisen suuntauksen mukaan ihmiset eivät pysty enää valitsemaan itselleen sopivia urapolkuja, vaan heidän tulee sopeutua uusiin ympäristöihin. Yksilön ammatilliseen kehitykseen vaikuttavat lukuisat yksilölliset, sosiaaliset, kontekstisidonnaiset ja kulttuuriset tekijät, jotka muovaavat yksilön uraidentiteettiä (Rossier, 2015). Uraohjauksessa painottuvat persoonallisuuden, asenteen, päättäväisyyden ja pisteiden sijaan yksilön identiteetti, muuntuvuus, tavoitteellisuus ja tarinat (Maree & Twigge, 2016; Savickas, 2012). Ohjauksessa puhutaan yksilön kyvystä ”muuntautua” ja muovata tulevaisuuttaan kehittämällä toimintaansa muuttuvissa konteksteissa (Rossier, 2015).

Varsinainen uraohjaus on vain pieni palanen ohjaukseen liittyviä muutoksia. Uraohjauksen lisäksi yksilön tulisi miettiä elämänkaartaan ja muita elämänalueita niin, että hän tietää, mitkä asiat ja arvot ovat tärkeitä hänelle itselleen. Ohjauksessa on mielekkäämpää puhua elämän kehityskaarista eikä puhtaasti ammatti- ja työurien ohjauksesta (Savickas, ym. 2009; Savickas, 2012; Vanhalakka-Ruoho, 2015). Yksilöt joutuvat yhä enemmän pohtimaan elämänsä merkitysverkostoja, sillä perinteiset rakenteet muuttuvat tai katoavat, kuten vaikkapa työympäristöt

(Savickas, ym. 2009). Aikaisemmin yksilöt luottivat siihen, että yrityksillä oli mahdollista uudelleen järjestää työntekijöiden elämää muutosten edessä, eli työntekijöillä oli ”tarina”, jota heille kerrottiin urapolulla etenemisestä. Koska työsuhteet ovat lyhentyneet, työntekijät eivät muodosta yhtä merkityksellistä suhdetta työhönsä eivätkä ole yhtä lojaaleja yrityksille kuin aikaisemmin, jolloin heidän tulee keksiä strategioita hyödyttömyyden ehkäisemiseksi (Sennett, 2007). Elämänuran muotoutumisen suuntauksesta katsoen yksilö rakentaa elämänuraansa ja sijoittaa työn osaksi elämäänsä yhteistyössä muiden elämän osa-alueiden kanssa. Toimimalla erilaisissa ympäristöissä, yksilö saa selville, mitkä asiat ovat merkityksellisiä hänen identiteettinsä kannalta ja auttavat häntä näin suuntaamaan toimintaansa (Vanhalakka-Ruoho, 2015). Muodostamalla uratarinoita, yksilöt voivat yhdistää menneet tekonsa tulevaan toimintaansa ja muodostaa näin uraidentiteetin, jolla ohjata toimintaansa muutosten edessä. Ohjauksessa muodostetun tarinoiden pohjalta muodostettu identiteetti synnyttää aikomuksia ja sitä kautta konkreettisia tekoja (Savickas, 2012; 2015).

Merkitykset syntyvät uratarinoista, joiden kautta syntyy kokonaiskuva siitä, miten yksilö toimii erilaisissa rooleissa ja yhdessä nämä muodostavat identiteettinarratiivin (Savickas, 2012; Savickas, ym. 2009; Maree & Twigge, 2016). Identiteettinarratiivi käsittää yksilön kuluneen elämän, mukaan lukien urahistorian. Edellä mainitut tekijät muodostavat tarinajatkumon, jonka avulla yksilön elämäntarina tulee merkitykselliseksi ja hän osaa ohjata toimintaansa tulevaisuutta ajatellen. Mark Savickas on kehittänyt elämänuran muotoutumisen suuntauksen pohjalta teorian elämänuraohjauksesta (*Life Design Counseling*) (Savickas, 2012). Teoriassa yhdistyvät sosiaalinen konstruktionismi ja Mark Savickasin (2005) urarakennusteoria (*career construction theory*) (Maree & Twigge, 2016; Rossier, 2015). Sosiaalinen konstruktionismi on eräs konstruktivismiin alateorioista ja eroaa konstruktivismista siinä, millainen rooli yksilöllä on tiedonluonnissa. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan yksilön tietäminen on sidoksissa sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja tahoihin, joilta saadun tiedon pohjalta hän muodostaa käsityksiään maailmasta (Maree & Twigge, 2016; Young & Collin, 2004). Yhtenä sosiaalisesti jaettuna käytänteenä voidaan pitää kieltä, jota pidetään ajattelun ja sitä kautta oman toiminnan ilmaisuna. Konstruktivismissa sen sijaan painottuu tapa, jolla yksilön omat mentaaliset prosessit, kuten skeemat, jäsentävät hänen käsityksiään riippumatta hänen sosiaalisesta ympäristöstään (Young & Collin, 2004).

Elämänuraohjauksen toteuttamisesta ei ole annettu yksiselitteisiä ohjeita. Savickas (2015) on itse sitä mieltä, että teorian sijaan elämänuraohjauksesta tulisi puhua diskursseina eli sarjana

toimintatapoja. Tämä tarkoittaa sitä, ettei ohjaus ole seurausta tietyn ohjenuoran noudattamisesta, vaan jokainen ohjauskerta synnyttää yksilölliset toimintatapansa. Muodostuneiden toimintatapojen avulla ohjaajat ymmärtävät paremmin työtään, jolloin teoriaa voidaan edelleen kehittää käytännön työn pohjalta (Savickas, 2015). Tässä tutkimuksessa uran rakentamista ja elämänuraohjauksen kulkua tarkastellaan Savickasin (Savickas, 2005; 2012; 2015) käsitysten pohjalta.

2.2.1 Uranrakennusteoria elämänuraohjauksessa

Mark Savickasin (2005) uranrakennusteoriassa yksilö rakentaa uraansa, luomalla merkityksiä ympäröivästä maailmasta eli urakehitys on kontekstisidonnaista. Yksilö konstruoi malleja todellisuudesta, mutta ei todellisuutta itseään. Urakehitystä tarkastellaan konstruktiivisesta näkökulmasta, jonka mukaan yksilön omat havainnot sosiaalisista prosesseista ja niiden pohjalta muodostuneet merkitykset vaikuttavat uralla sopeutumiseen. Yksilön rakentaessa uraansa hän sopeutuu ympäristöönsä ja rakentaa sitä kautta kuvaa urastaan. Uranrakennusteoria ei miellä yksilön työkokemusta osiensa summaksi, vaan kyse on hänen tarinoistaan, jotka käsittävät menneen, nykyisen ja tulevan. Varsinainen tarina käsittää yksilön ammatillisen persoonan (*vocational personality*) ja uramuuntuvuuden (*career adaptability*), jotka muodostavat kokonaiskuvan yksilön työelämästä. Ammatillinen persoona kuvaa yksilön työhön liittyviä tarpeita, kiinnostuksen kohteita ja arvoja. Ammatillinen persoona saa vaikutteita kulttuurista, sosiaalisesta ympäristöstä kotikasvatuksesta, harrastuksista, koulutuksesta ja muilta elämänalueilta. Tavallisesti ammatillisen persoonan osia harjoitellaan harrastuksissa, kotitöissä tai opiskelussa (Savickas, 2005).

Siinä missä ammatillinen persoona kuvaa uran sisältöä, uramuuntuvuus kertoo, miten yksilö tulkitsee työelämässään tapahtuvat muutokset (Savickas, 2005). Uramuuntuvuus (*career adaptability*) on ihmisen valmiutta käsitellä ja tulla toimeen työolosuhteiden yllättävien muutosten ja säätelyn kanssa sekä valmiutta kohdata kehitystehtäviä, ammatillisen uran vaikeita tilanteita ja uramuutoksia (Vanhalakka-Ruoho, 2015; Timonen, Silvonen & Vanhalakka-Ruoho, 2016; Savickas, 2005; Savickas & Porfeli, 2012). Uramuuntuvuuden taitoja voidaankin pitää itsesäätelytaitoina, jotka kehittyvät yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa, auttaen yksilöä selviytymään ammatinvalintaan, ammatilliseen siirtymään tai työmuutoksiin, kuten työpäikan menetykseen, liittyvistä haasteista (Savickas & Porfeli, 2012). Uramuuntuvuutta voidaan

tarkastella edelleen neljän ulottuvuuden kautta, joita ovat huoli (*concern*), kontrolli (*control*), uteliaisuus (*curiosity*) ja itseluottamus (*confidence*) (Savickas & Porfeli, 2012; Rossier, 2015). Huoli kuvastaa tapaa, jolla yksilö kiinnittää huomiota tulevaisuutensa, kun taas kontrolli merkitsee yksilön uskomuksia oman toiminnan vaikuttavuudesta tavoitteellisesta toiminnasta suoriutumiseen. Uteliaisuudella tarkoitetaan itsen ja työelämän suhteita koskevaa tiedonhaluisuutta. Itseluottamus kuvastaa sitä, miten yksilö uskoo suoriutuvansa ammatilliseen ja koulutukseen liittyvistä valinnoista sekä niihin liittyvistä ongelmista (Savickas & Porfeli, 2012; Rossier, 2015).

Savickasin (2005) mukaan uravaiheiden tärkeimpänä antina pidetään niiden kertomaa tarinaa yksilön subjektiivisista kokemuksista ja niiden vaikutuksista uramuuntuvuuden ulottuvuuksille. Ymmärrys kokemuksista syntyy aina vastavuoroisesti sekä yksilön, että sosiaaliskulttuurisen maailman välillä. Yksilön kokemukset auttavat häntä erilaisissa siirtymissä, kuten opiskelijasta työntekijäksi ryhtymisessä sekä erilaisissa haasteissa, joita työelämässä voi kohdata. Kokemuspohjan myötä yksilön uteliaisuus, kontrolli ja ennakointi uraansa liittyviä muutoksia kohtaan lisääntyvät. Uraansa välinpitämättömästi suhtautuva henkilö ei suunnittele uraansa pidemmälle, on tietämätön uravalintojen suhteen ja suhtautuu tulevaisuuteen kielteisesti. Kontrollin tunnetta kokeva henkilö kokee, että, hänen uransa rakentuu teoista, jotka ovat merkityksellisiä hänelle itselleen. Lisääntynyt kontrollin tunne orientoi yksilöä tutkimaan ja tarkastelemaan erilaisia vaihtoehtoja. Aktiivinen tiedon kerääminen ja tutkiskelu lisäävät yksilön uteliaisuutta työtä ja omia taitoja kohtaan. Tarvittava uteliaisuus auttaa yksilöä laajentamaan ymmärrystä itsestään ja hänen toimintaympäristöstään. Edelleen kokemuksilla kartutettu tieto mahdollisista toiminnan tuloksista, vahvistaa yksilön itseluottamusta siitä, että hänen kaavailemansa ura on saavutettavissa. Riittämätön uteliaisuus voi johtaa puolestaan siihen, että yksilö voi saada väärän tai kielteisen kuvan itsestään ja työpaikoista, joihin hän hakee (Savickas, 2005).

Uranrakennusteoriassa yksilön uramuuntuvuuden muutoksia voidaan kuvata viiden eri uravaiheen kautta. Uravaiheet muodostavat sopeutumisprosessin, jonka yksilö toistaa uransa eri vaiheissa aina uuteen toimintaympäristöön sopeutuessaan. Uravaiheet voidaan jakaa seuraavasti: kasvuvaihe, (*growth*), tutkiskeluvaihe (*exploration*), vakiintumisvaihe (*establishment*), hallintavaihe (*management*) ja irrottautumisen vaihe (*disengagement*) (Savickas, 2005; Savickas & Porfeli, 2012). Esimerkiksi vasta kasvuvaiheessa oleva yksilön ammatillinen kehitys on vasta alussa, jonka jälkeen hän siirtyy tutkiskeluvaiheeseen (Savickas, 2005). Tutkiskeluvaiheessa

oleva työntekijä pyrkii sopeutumaan uuteen työrooliinsa tutustumalla työtehtäviinsä, työn vaatimuksiin ja etuuksiin, joita työrooli hänelle suo. Kun työtehtävistä tulee rutiinia, työntekijä siirtyy vähitellen hallintavaiheeseen ja pidettyään jonkin aikaa yllä työrooliaan, hän vakiinnuttaa asemansa työntekijänä seuraavaan työpaikan vaihdokseen saakka (Savickas & Porfeli, 2012). Näin ollen tasot voivat kiertää toisiaan, vaikkapa siinä tapauksessa, että entinen työntekijä kokee kasvunsa kautta tyytymättömyyttä vanhaan työhönsä ja siirtyy irrottautumisvaiheeseen. Vastaavasti yliopisto-opiskelija päästyään ensimmäiseen työhönsä, joutuu käymään kasvuvaiheen, jonka aikana hän kasvaa työrooliinsa tutkiskeluvaiheen aikana ja vakiinnuttaa lopuksi asemansa työntekijänä vakiinnuttamisvaiheessa (Savickas, 2005).

Ammatillisen persoonan ja uramuuntuvuuden sanoittaminen diskursiivisessa muodossa, muodostavat tarinan asiakkaan elämästä ja sitä kautta tarinajatkumon hänen työurastaan (Savickas, 2005; 2012). Tarinoiden avulla ihmiset muodostavat minäkäsityksiä omien kokemustensa pohjalta. Minäkäsitykset toimivat narratiivien pohjana, jotka määrittävät edelleen, miten yksilö rakentaa uraansa ja suunnittelee elämäänsä (Savickas, ym. 2009; Savickas, 2012). Minän eri roolit käyvät läpi erilaisia muutoksia, sitä mukaa kun yksilön toimintaympäristö muuttuu (ks. Kirpal, 2004; Savickas, 2012). Uraohjauksen tarkoituksena on auttaa yksilöä muodostamaan tarinoiden avulla ymmärrys työuran yhteyksistä elämän eri vaiheisiin (Maree & Twigge, 2016). Sen lisäksi, että uraohjaus on yhdistelmä sosiaalikonstruktionismia ja uranrakennusteoriaa, elämänuraohjaus edellyttää viiden tietoteoreettisen periaatteen noudattamista (Savickas, ym. 2009).

Savickas, ym. (2009) huomauttavat, että elämänuraohjauksessa tulisi huomioida seuraavat viisi periaatetta: *konteksti, prosessi, epälineaarisuus, narratiivisuus, ja mallintaminen*. Kontekstuaalisuudella halutaan painottaa ammatti-identiteetin ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Aikaisemmin uraohjaajat ovat halunneet sovittaa persoonallisuustestien ja uraprofiilien kautta saatujen pisteiden perusteella työntekijät sopiviin ympäristöihin. Prosessinomaisuus merkitsee ohjauksessa sitä, että asiakkaalle kerrotaan sopivista strategioista, joiden avulla hän voi sopeutua muutokseen omalla toiminnallaan. Ennen prosessin painotusta, uraohjaajat ovat pyrkineet tarjoamaan yksityiskohtaista tietoa työpaikkojen vaatimuksista, vaikka on selvää, että asiakkaat tarvitsisivat tietotulvan sijaan konkreettisia työnhakuun liittyviä neuvoja. Epälineaarisuudella halutaan korvata uraohjauksessa toistuvat käsitykset, jonka mukaan yksilön mielenkiinto ja soveltuvuus tietylle alalle, voivat ennustaa pitkää työuraa. Lineaarisen ajattelun ongelma piilee siinä, etteivät mielenkiinnon kohteet tai sopeutumisen kriteerit ole pysyviä, vaan muovautuvat

olosuhteiden mukaan. Lineaarisesti etenevät urat ovatkin enemmän poikkeus kuin sääntö. Ihmiset vaihtavat yhä useammin työpaikkoja ja hakeutuvat koulutukseen uraohjauksessa tarjottujen sääntöjen, yhteiskunnan normien ja psykometristen testitulosten perusteella, joita asiakkaat eivät ymmärrä. Sen sijaan, että ohjaaja antaa asiakkaalle vastauksia monimutkaisten termien avulla, hän kuuntelee asiakkaan tarinaa, jonka tämä itsekin ymmärtää. Viimeisenä, uraohjausta halutaan arvioida yksittäisen muuttujan sijasta, suunnittelemalla toimintasuunnitelmia, jotka ennustavat pysyvien muuttujarakenteiden esiintymistä. Näin tehdään siksi, että jokaisen urasuunnitelma on yksilöllinen, jolloin uraohjauksen lopputulosta ei voi tarkoin ennustaa yhden muuttujan avulla (Savickas, ym. 2009).

2.2.2 Elämänuraohjauksen kulku

Savickas (2012, 2015) on jakanut varsinaisen elämänuraintervention koostuvan rakennusvaiheesta (*construction*), purkamisvaiheesta (*deconstruction*), uudelleenrakennusvaiheesta (*reconstruction*) ja yhteisrakentamisen vaiheesta (*coconstruction*). Interventio alkaa tavallisesti rakennusvaiheesta, jossa asiakas kertoo ohjaajalle hänen tämänhetkisen uransa kulusta. Urasta kertominen liittyy narratiivien muodostamiseen, joita käytetään myöhemmin asiakkaan identiteettinarratiivin muodostamiseen. Identiteettinarratiivin avulla ohjaaja ja asiakas muodostavat uratarinasta kokonaiskuvan, jonka avulla asiakas vie eteenpäin toimintaansa. Asiakas kertoo lyhyttarinoita, jotka kertovat, miten yksilö on rakentanut uransa ja identiteettinsä siihen saakka. Jokainen asiakkaan työhistoriaan liittyvä tehtävä muodostaa oman lyhyttarinansa. Purkamisvaiheessa ohjaaja pyrkii laajentamaan asiakkaan ajattelua hänen kertomiensa lyhyttarinoiden pohjalta. Samalla ohjaaja kartoittaa asiakkaan ajattelua rajoittavia, kielteisiä ja ennakkoluuloja sisältäviä ajatusmalleja. Tarkoituksena on ehkäistä asiakkaan ylikriittisyyttä ja kitkeä tarinoista pois ajatukset, jotka ovat uran edistämisen kannalta haitallisempia kuin hyödyllisiä. Purkamisvaiheesta ohjaaja siirtyy uudelleenrakennusvaiheeseen (Savickas, 2012; 2015).

Savickasin (2012, 2015) mukaan uudelleenrakennusvaiheessa yksilön elämäkokemuksia ja tärkeitä hetkiä kuvaavat lyhytkertomukset muovataan suuremmaksi elämäntarinaksi. Suurempi elämäntarina muodostaa identiteettinarratiivin, jonka avulla asiakas tekee selkoa menneestä, nykyhetkestä ja tulevasta, luoden samalla merkityksiä hänen elämälleen. Jotta tämä onnistuisi, asiakkaan täytyy muodostaa identiteetin ympärille ammatillinen juoni ja urateema. Lyhytker-

tomukset sijoitetaan suurempaan tarinaan, jolloin juoni kertoo, miksi tietyt tapahtumat ovat toteutuneet yksilön elämässä ja teema, vastaa kysymykseen miksi. Juoni rakentuu yksilön oma-kohtaisista kokemuksista ja kertoo tarinaa hänen urapolustaan ja tavoitteiden etenemisestä. Ura-teema tekee juonen yhtenäiseksi ja kertoo juoneen liittyvistä merkityksistä. Ihmisen saadessa uusia kokemuksia, muuttuvat hänen persoonallisuutensa ja se, miten hän tulkitsee ammatillista juonta. Uudelleenrakennusvaihetta seuraa yhteisrakentamisen vaihe. Ohjaaja ja asiakas viimeistelevät identiteettinarratiivin pohjalta rakentuvaa kokonaiskuvaa käymällä läpi muutosta edeltänyttä tilannetta. Tämän toivotaan lisäävän mahdollisuutta asiakkaan kehittymiselle ja muutokselle. Asiakkaan saadessa uutta tietoa, uusia käsityksiä ja ajattelutapoja, hän voi hyödyntää oppimaansa uran muutostilanteissa. Ohjauksessa opitut asiat auttavat asiakasta ennakoimaan tulevia haasteita ja lisäävät asiakkaan valmiutta merkitykselliseen toimintaan (Savickas, 2012; 2015).

Elämänuraohjauksen on havaittu lisäävän osallistujien ymmärrystä omasta elämäntilanteesta ja urasuunnittelusta. On havaittu, että yksilön henkilökohtainen ymmärrys ja selkeiden tavoitteiden tiedostaminen ehkäisevät tulevaisuuteen liittyvää ahdistusta (Maree & Pollard, 2009). Samalla käsitykset yhteisöllisestä toiminnasta, moraalista ja maailmankuvasta ovat selventyneet ohjauksen myötä (Cardoso, Gonçalves, Duarte, Silva & Alves, 2016; Maree & Twigge, 2016). Uraohjauksessa mukana olevat nuoret aikuiset ovat oppineet ymmärtämään paremmin itseään ja tulkitsemaan identiteettiään suhteessa omaan maailmankuvaansa. Yhteisölliset kontekstit perheestä ystäviin, ovat vaikuttaneet osallistujien arvoihin ja sitä kautta uran ohjautumiseen (Maree & Twigge, 2016). Lisääntynyt ymmärrys uran etenemisestä on näkynyt ammatillisen varmuuden lisääntymisenä, tavoitteiden asettamisena ja kykynä reflektoida omaa tilannetta. Ohjauksen myötä, osallistujat ovat kyenneet sanallistamaan urasuunnitelmiaan ja kuvailemaan keinoja, joilla he voivat toteuttaa suunnitelmansa (Cardoso, Gonçalves, Duarte, Silva & Alves, 2016). Varsinaisten uraodotusten kohdalla ovat vaikuttaneet vahvasti osallistujien maailmankuvat. Osa itseohjautuvasta toiminnasta menee omien pyrkimysten, kuten materiaalistien etujen hankkimiseen, jolloin oman taloudellisen tilanteen romahdusta on pidetty suurimpana uhkana urakehitykselle. Yhteisöllisesti orientoituneemmat henkilöt ovat puolestaan pyrkineet uralle ja tehtäviin, jossa he voivat palvella työpanoksellaan muita (Maree & Twigge, 2016).

Tutkimuksissa on myös havaittu, että elämänuraohjaus antaa parempia tuloksia opiskelijoiden valmistamisessa työelämän siirtymiin. Tuloksissa näkyvät uramuuntuvuuteen (Savickas, 2005)

liitettävät tekijät, kuten uteliaisuus, kontrolli ja ennakointi. Nota Santilli ja Soresi (2016) huomasivat tutkimuksessaan, että elämänuraohjausta saaneet yläkoululaiset olivat muuntuvaisempia uransa suhteen kuin perinteisessä ammatillisessa ohjauksessa olleet oppilaat. Intervention jälkeen oppilaat raportoivat olevansa itseohjautuvampia, tavoitteellisempia ja myönteisempiä tulevaisuutensa suhteen (Nota, Santilli & Soresi, 2016). Elämänuraohjauksen läpi käyneet oppilaat keskittyivät urasuunnitelmissaan kuvailemaan unelmatyönsä sisältöjä. He kuvailivat työtä arvojen ja keskeisten mielenkiinnon kohteiden kautta sen sijaan, että olisivat kertoneet ammasteista, joihin kykenivät sopeutuvansa (Nota, Santilli & Soresi, 2016). Tulos vastaa sitä, mihin elämänuraohjaus pyrkii asiakkaan narratiivien avulla poiketen perinteisen ammatillisen ohjauksen käytänteistä (Savickas, 2005; Savickas, ym. 2009). Itseohjautuvuus on myös yhdistetty ennakointiin ja parempaan urakontrolliin (Savickas, 2005). Niillä opiskelijoilla, joiden uteliaisuus, kontrolli ja itseluottamus ovat olleet korkeaa luokkaa, on ollut vähemmän tarvetta opintojen ohjaukseen (Vilhunen, 2017). He ovat tehneet omatoimisia päätöksiä uransa suhteen ja luottaneet siihen, että oppivat riittäviä tietoja ja taitoja tulevaisuuden urapolullaan (ks. esim. Timonen, Silvonen & Vanhalakka-Ruoho, 2016; Ritoniemi, 2019).

Huolimatta elämänuraohjauksen mukana tuomasta suunnanmuutoksesta, narratiivisten otteiden hyödyntäminen uraohjauksen tutkimuksessa on vielä vähäistä. Tämä johtuu siitä, että uraohjauksen vaikutuksia on tarkasteltu pääosin kvantitatiivisilla menetelmillä (Di Fabio, 2016; Cardoso, Gonçalves, Duarte, Silva & Alves, 2016). Elämänuraohjauksessa on hyödynnetty kolmea eri mittaria: FCA (*Future Career Autobiography*), IMCS (*Innovative Moments Coding System*) ja CCIO (*Career Counselling Innovative Outcomes*). FCA:ta hyödynnettäessä, asiakas vastaa kysymykseen siitä, missä näkee itsensä viiden vuoden päästä ja vastaa samaan kysymykseen uraohjauksen päätyttyä. IMCS ja CCIO ovat spesifejä mittareita, jotka mittaavat uraohjauksen aikana koettuja hetkiä, liittyen asiakkaan kertomukseen vaikuttaviin tunteisiin ja ajatuksiin (Di Fabio, 2016).

Di Fabio (2016) tutki miten CCIO-mittarilla tehty arvio vaikutti asiakkaan uralla sopeutumiseen, tekemällä hänelle mittauksen ennen urainterventiota (Savickas, 2005) ja sen jälkeen. Mittarin koodauksella tunnistettiin merkittäviä teemoja, jotka liittyivät siihen, miten asiakas reflektoi uratilannettaan ja suunnitteli uusia toimintasuunnitelmia tulevaisuuttaan varten (Di Fabio, 2016).

3. Tutkimusongelma ja menetelmä

Tämän pääluvun alla esittelen tutkimukseeni liitettävän tutkimusongelman eli tutkimuskysymykset. Tutkimusongelmat esiteltyäni tarkastelen tutkimusmenetelmää, jolla lähdän hakemaan vastausta tutkimuskysymyksiini. Menetelmänä toimii critical incident-tekniikka. Tekniikan avulla osanottajat voivat kertoa tarinallisessa muodossa elämäänsä vaikuttaneista merkittävistä sattumista. Esittelen menetelmän ja tarkastelen sen käyttökelpoisuutta (Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005; Soini, 2001). Menetelmän kuvaaminen on tärkeää sen narratiivisten aspektien vuoksi, joihin myös elämänuraohjaus nojaa (Savickas, 2005; 2012; 2015; Savickas, ym. 2009).

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella kasvatopsykologian opiskelijoiden tekemiä uravalintoja, jotka ovat olleet opiskelijoiden mielestä merkittäviä heidän uransa edistämisessä. Lisäksi tarkastelen opiskelijoiden kuvauksia heidän tekemistään valinnoista elämänuraohjauksen teorian avulla (ks. luku 2.1.1). Yliopisto-opiskelijoiden uravalinnoista ja elämänuraohjauksesta ei ole tiedettävästi tehty paljon tutkimusta. Elämänuraohjauksen teoriaan ja siihen lukeutuvasta uramuuntuvuudesta (Savickas, 2005) sen sijaan on tehty tutkimuksia, erityisesti nuoriin painottuen. Nuorten uramuuntuvuuden tutkimuksissa on tarkasteltu uramuuntuvuuden tasoa toisella asteella ja toisella asteella tapahtuvissa koulutuksellisissa siirtymissä (Nota, Santilli & Soresi, 2016; Timonen, Silvonen & Vanhalakka-Ruoho, 2016; Koistinen, 2015; Ritoniemi, 2019). Yliopistoissa tehty uramuuntuvuudentutkimus on puolestaan painottunut yliopisto-opiskelijoiden itsetuntemukseen ja ohjaustarpeisiin (ks. esim. Van Vianen, Klehe, Koen & Dries, 2012; Vilhunen, 2017).

Savickasin elämänuraohjauksen mukaan uraohjaukseen tulevat henkilöt tulevat ohjaukseen, koska he ovat hukassa omien toimintamahdollisuuksiensa suhteen, omiin uravalintoihinsa liittyen. Kertomalla ongelmistaan tarinoiden muodossa, asiakkaat purkavat rajoittavia uskomuksiaan, joista syntyy uusia oivalluksia, jotka puolestaan synnyttävät siirtymiä konkreettiseen toimintaan (ks. luku 2.2). Ihmiset muodostavat kertomuksia elämästään, jotta he voisivat paremmin hahmottaa kohtaamiaan ongelmia ja rakentaa identiteettiään (Savickas, 2015; Smith, 2015). Antamalla äänen omille kertomuksilleen, asiakkaat ovat oman elämänsä asiantuntijoita

ja löytävät sitä kautta uudenlaisen näkökulman muovaamalla elämäntarinaansa. Muovattu elämäntarina eli identiteetti selkiyttää valintoja ja mahdollistaa siirtymän toiminnalliseen muutokseen (Savickas, 2015). Tähän taustaan nojaten oletan, että kasvatopsykologian opiskelijat, joilla on selkeät suunnitelmat uravalintojensa suhteen, ovat päätyneet ratkaisuihinsa opintojen pohjalta syntyneiden merkittävien valintojen ansiosta. Haluan painottaa merkittävyydellä sitä, ettei kehitys ole aivan yksioikoista. Tarkoitin tällä sitä, että jotkin opintojen aikana tehdyt valinnat ovat saattaneet vaikuttaneet urakehitykseen joko kielteisessä tai positiivisessa mielessä. Tutkimuskysymykseni ovat siten seuraavanlaiset:

1) Millaiset yliopisto-opintojen aikana tehdyt työuraan liittyvät valinnat ovat olleet merkittäviä kasvatopsykologian opiskelijoiden mielestä?

2) Miten kasvatopsykologian opiskelijat kuvaavat tekemiään valintoja?

3.2 Tutkimusmenetelmät

Luonteeltaan tutkimukseni on laadullinen kyselytutkimus. Laadullisella tutkimuksella viitataan ilmiöiden ja prosessien ominaisuuksiin, jotka ovat laadullisia eivätkä sellaisenaan määrällisesti mitattavissa. Näin ollen laadullinen tutkimus painottaa todellisuuden sosiaalisesti konstruoitua luonnetta, jolloin tutkija pyrkii selvittämään niitä merkityksenantoja, joista sosiaalinen kokemus muodostuu (Denzin & Lincoln, 2011). Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä tutkimuksesta tavallisesti yleistämisenkin puitteissa. Siinä, missä määrällisessä tutkimuksessa pyritään tarkkaan yleistämiseen tarkastelemalla eri muuttujien välistä kausaalisuhdetta, laadullisen tutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä ja tarjota näin vaihtoehtoisia näkemyksiä, pyrkimättä ilmiön olemassa olon empiiriseen todisteluun (Alasuutari, 2011). Tämä ei silti tarkoita, ettei myös laadullisessa tutkimuksessa voisi puhua ollenkaan yleistämisestä. Jo se, että tutkija pyrkii yhdistämään aineistohavaintonsa metahavaintoihinsa, eli niihin määrityksiin, joilla tutkija selittää havaintojen eroja ja yhtäläisyyksiä, on osoitus tutkijan pyrkimyksestä puhua havainnoistaan yleisemmällä tasolla (Alasuutari, 2011). Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan epistemologiset lähtökohdat, hänen tieteenalansa mahdollisuudet ja ehdot sekä tutkimuskysymys määrittävät hänen tutkimuksensa yleistämisen tason. Kun tutkija on selvillä edellä mainituista tekijöistä, voi hän ryhtyä miettimään tutkimuksensa kannalta sopivia toimenpiteitä yleistämisen suhteen (Mayring, 2007).

Oman tutkimukseni tarkoitus on nimetä kasvatopsykologian opiskelijoiden opintojen aikana tapahtuneita valintoja, jotka ovat merkittäviä heidän uransa edistämässä ja selvittää, miten he kuvaavat tekemiään valintoja. Kuvailevaa tutkimusta pidetään laadullisessa tutkimuksessa yhtenä yleistämisen muodoista. Kuvailevan tutkimuksen tarkoituksena on luoda pohjaa yleistyksille erityisissä havainnoissa esiintyvien yhtäläisyyksien ja säännönmukaisuuksien kautta. Tyypittelyllä on puolestaan mahdollista tehdä tutkimusaineistosta havaintoja, jotka ovat tyypillisiä juuri kyseiselle aineistolle (Mayring, 2007). Teen kuvailevaa tutkimusta jossa, tyypittelen löytämästäni materiaalista yleisimmät havainnot niiden yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien pohjalta. Luon näin perustaa tutkimusilmiötäni koskeville yleisille käsityksille, joihin muillakin tutkijoilla on mahdollista päätyä. Vaihtoehtoisesti muut tutkimukset voivat tuottaa aiheesta aivan päinvastaisia tuloksia, vaikka ne tehtäisiinkin, samoilla menetelmillä kuin tämä tutkimus (ks. luku 4).

Tutkimusmenetelmäkseni olen valinnut critical incident-tekniikan. John C. Flanagan kehitti tekniikan jo 1950-luvulla alun perin työ- ja organisaatiopsykologian käyttöön ja sen avulla on tarkasteltu muun muassa johtajuusasenteita, työtehokkuutta ja soveltuvuutta. Menetelmän tarkoitus oli kerätä sellaisia havaintoja ihmisten käyttäytymisestä, joita voidaan hyödyntää ongelmanratkaisussa käypiä psykologisia periaatteita (Flanagan, 1954). Sittenmin menetelmän käyttö on laajentunut pelkästä käyttäytymisen tarkastelusta psykologisten tilojen ja kokemusten tutkimiseen. Menetelmää on hyödynnetty erityisesti markkinoinnin, oppimisen, opettamisen, ohjauksen, psykoterapian, stressin, työn ja työttömyyden tutkimisessä Tekniikalla pyritään kuvaamaan yksilöiden toimintaan tai muuhun tutkittavaan ilmiöön liitettäviä merkittäviä sattumuksia (*incidents*) (Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005).

Flanaganin (1954, ks. Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005) mukaan varsinainen tutkimus aloitetaan nimeämällä tutkittavan ilmiön tai toiminnan tarkoitus ja, mitä niillä halutaan saavuttaa. Tämä voidaan tehdä kysymällä asiasta tutkittavalta itseltään ja asia varmistuu, kun tutkijat ovat yhtä mieltä tutkittavan kanssa tutkittavasta ilmiöstä. Toisessa vaiheessa suunnitellaan tutkimusta, eli valitaan tarkkailijat, jotka keräävät havainnoitavan materiaalin. Samalla määritetään, mitkä ovat niitä tilanteita, joiden tarkkailu liittyy oleellisesti tutkittavaan ilmiöön ja määritetään tilanteissa esiintyvien sattumusten vaikutus tutkittavaan ilmiöön. Hyvällä suunnittelulla voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Kolmannessa vaiheessa kerätään dataa joko suoraan toimintaa havainnoimalla tai niin, että osanottajat kertovat tapahtumista ulkomuistista.

Vaikka menetelmässä painottuu pääsääntöisesti tarkkailijoiden keräämien havaintojen merkitys, on tavallista, että tutkijat hyödyntävät osanottajien itsensä tekemiä jälkiraportteja. Ulkomuistista kerätyn datan luotettavuutta voidaan arvioida kertomusten sisältämien yksityiskohtien määrällä. Ulkomuistista kerätty aineisto kerätään usein yksilö- ja ryhmähaastattelujen, kyselyiden ja kertomusten avulla. Otannan koolla osallistujien suhteen ei ole niinkään väliä, vaan havaituilla ja raportoiduilla sattumilla. Sattumusten määrällä ei ole niinkään väliä. Tärkeintä on, että koko tutkimusaiheen sisältö on saatu esille ja kuvattua mahdollisimman perusteellisesti (Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005).

Flanagan (1954) kuvaa neljättä vaihetta kategorioiden luomisen vaiheena, sillä siinä pyritään kuvaamaan dataa selkeällä ja hyödyllisellä tavalla. Tähän pyritään riskeeraamalla mahdollisimman vähän sisältöön liittyvästä yhteneväisyydestä, erityisyydestä ja täsmällisyydestä. Kategorioiden luominen sisältää tavallisesti kolme työskentelyvaihetta. 1) Datan käyttömahdollisuuksia tarkastellaan siitä viitekehiksestä, jota varten se on kerätty (esim. työn tehokkuuden arviointi). 2) Kategorioiden muodostamisessa tulee hyödyntää oivallusta, kokemusta ja hyvää arviointikykyä. 3) Datan yleisyyden ja erityisyyden raportoiminen (vrt. yksittäisen sattuman ilmeminen suhteessa lukuisiin samoihin sattumoihin). Viimeisessä vaiheessa tuodaan esille tarkasti, mitä päätöksiä ja ennakoasenteita tutkija on tutkimukseensa sisällyttänyt. Tutkimuksen loppuraportoinnista käyvät ilmi tutkimuksen aikana tehtyjen päätösten seuraukset, tutkimuksen rajoitteet ja tulosten merkityksellisyys (ks. Flanagan, 1954; Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005).

Menetelmää noudattaneet ovat toteuttaneet sitä pääosin samoilla vaiheilla, lukuun ottamatta havaintojen keräämistä ja kategorioiden muodostamista. Hyvin harvassa critical incident-tutkimuksessa on tiedettävästi hyödynnetty tarkkailijoiden keräämää suoraa raportointia sen työläisyyden vuoksi. Lisäksi tutkijat ovat käyttäneet usein omia vapauksiaan sen suhteen, millaisin sisältöanalyttisin menetelmin he tulkitsevat keräämäänsä dataa (Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005). Flaganan (1954) uskoi itse, että datan analyysimenetelmän valinta on tutkijan itsensä päätettävissä (Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005).

4. Aineiston hankkiminen ja analysointi

Alkavan pääluvun alla kerron täsmällisemmin aineiston hankinnasta ja sen analysoimisesta. Pääluku jakaantuu kahteen alalukuun. Luvussa 4.1. käsittelen aineiston hankkimiseen liittyviä asioita. Tarkoitukseni on eksplikoida millä keinoilla olen aineistoni hankkinut ja lisäksi kertoa, millaisia asioita tulee ottaa huomioon ko. aineistoa käsiteltäessä. Kerron myös, millaista tutkimustietoa sillä on mahdollista tuottaa. Luku 4.2. on varattu aineistoanalyysin kuvausta varten. Aineiston analyysimenetelmään liittyvässä luvussa määrittelen hyödyntämäni analyysimenetelmän ja kuvaan varsinaisen analyysiprosessin etenemistä.

4.1 Aineiston hankinta ja kuvailu

Hyödynsin tutkimusaineiston hankinnassa anonyymiä verkkokyselyä (liite 1), joka toteutettiin Webropol-sivuston työkaluilla. Lähetin kyselyn kasvatustieteen tiedekunnan yleisessä käytössä oleville ja opiskelijoiden käyttämille sähköpostilistoille. Jotta tutkimustietoa voidaan kerätä laajemmalti, voidaan hyödyntää niin sanottua lumipallotekniikkaa, jossa tutkimukseen osallistuvilta on mahdollista pyytää vinkkejä muista mahdollisesti soveltuvista osanottajista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009). Sainkin vihjeitä tutkimuksestani kuulleilta, erilaisista tiedonjaon kanavista, joilla saisin näkyvyyttä tutkimukselleni.

Sillä, miten omasta tutkimuksestaan kertoo tai kirjoittaa tutkittaville on merkitystä aineiston keräämisen kannalta. Kuulan (2011) mukaan tutkimukseen osallistuville tulee tehdä selväksi, kuka kerää ja hallinnoi aineistoa sekä, millaiseen tarkoitukseen aineistoa tullaan keräämään. Aineistoa kerättäessä tulee miettiä sen jatkokäyttömahdollisuuksia, vaikkapa saman aihepiirin lisätutkimuksessa tai myöhemmän ajankohdan tutkimuksessa. Vastaavasti liian arkaluonteisesta tutkimusaiheesta kerätyn aineiston, joutuu mahdollisesti hävittämään tutkimuksen valmistuttua. Samalla tutkittaville annetaan tutkimuksesta vastaavan tahon tai toimijan yhteystiedot, jotta he voivat esittää tarpeellisia lisäkysymyksiä tutkimukseen ja kerrotaan, mitä osallistumis päätös heidän kohdallaan tarkoittaa. Aina tutkittavilta ei tarvitse edes hankkia allekirjoitettua tutkimuslupaa. Mikäli tutkittava täyttää kirjeitse tai Internet-sivuilta löytyvän lomakkeen ja lähettää sen takaisin tutkijalle tai tutkijaryhmälle, on se vapaaehtoinen suostumus tutkittavan osalta osallistua tutkimukseen (Kuula, 2011).

Ennen aineiston hankintaa, lähestyinkin vastaajia sähköpostitse saatekirjeellä (liite 2), jossa kerroin tutkimukseni tarkoituksesta. Saatekirjeessäni toin osallistujille ilmi, että pyrin tutkimuksessa kerätyillä tiedoilla tarkastelemaan sitä, millaiset kasvatuspsykologian opiskelijoiden tekemät valinnat ovat osoittautuneet merkittäviksi heidän tulevan urakehityksensä kannalta. Tutkimuksen kohderyhmästä kertominen oli välttämätöntä myös siksi, että kirje lähti yleisille sähköpostilistoille eikä henkilökohtaisesti opiskelijoille itselleen. Mainitsin myös, että tutkittavien tietoja tullaan hyödyntämään tutkimuksessa niin, etteivät osallistujat ole tunnistettavissa. Lopuksi kerroin, että tutkimukseen osallistujilla oli mahdollista osallistua kahden elokuvalipun arvontaan ja jätin yhteystietoni, mikäli tutkittavilla tulisi kysymyksiä tutkimukseeni liittyen. Vastaajista 10 jätti yhteystietonsa arvontaan osallistumista varten.

Mietin myös haastattelujen tekemistä, mutta päädyin lopulta kyselyn tekemiseen sen käyttökelpoisuuden vuoksi. Kyselytutkimuksen avulla on mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto, tutkimuksen avulla voidaan tavoittaa monia henkilöitä ja samalla kysyä monista asioista kerrallaan. Kyselytutkimuksen haittapuolia sen sijaan ovat tutkittavien keskuudessa syntyvät väärinymmärrykset, mahdolliset epäilyt tutkittavien motiiveista tutkimukseen osallistumiselle ja niukka vastausten määrä (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2000). Edellä mainituista puutteista huolimatta, koin, että kysely sopi aineiston keräämiseen paremmin kuin haastattelu, koska tavoittelin rajattua osallistujajoukkoa ja tutkin hyvin spesifiä ja konkreettista ilmiötä (Hirsjärvi & Hurme, 2008). Lisäksi, erityisesti strukturoitumattomassa tai puolistrukturoitumattomassa haastattelussa saadaan tutkimusaiheen kannalta paljon epärelevanttia materiaalia. Haastattelijan olisi myös hyvä olla meritoitunut haastattelunteon saralla (Hirsjärvi & Hurme, 2008).

Kyselyssä oli kysymyksiä 6 kpl, joista kuudenteen kysymykseen vastaaminen ohjasi vastaajan yhteystietosivuille, mikäli hän halusi jättää yhteystietonsa. Ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin vastaajien opintojen vaihetta. Koin, että eri vuosikurssilla olevien vastaajien vastausten selvittäminen toisi tärkeää tiedollista lisäarvoa siitä, miten opintovuodet näkyvät valinnoissa kullakin vuosikurssilla. Seuraavaksi tarkoitukseni oli kartoittaa jokaisen vastaajan kolme merkittävintä opintojen aikana tehtyä valintaa, ja sitä varten olin laatinut kysymykset 2, 3 ja 4. Kysymykset 2, 3 ja 4 olivat avoimia kysymyksiä, joihin vastaajilla oli tarkoitus kuvata yliopisto-opintojen aikana tehtyjä merkittäviä valintojaan, jotka vaikuttivat heidän urakehityksensä. Lisäksi kysymyksiin 2, 3 ja 4 oli mahdollista hyödyntää neljää apukysymystä vastaamisen helpottamiseksi. Hyödynsin apukysymysten laadinnassa subjektitieteellistä ja ratkaisukeskeistä tutkimusotetta (ks. Suorsa, 2014; 2015).

Suorsa (2014) kirjoittaa Holzkampia (1996) mukailleen, että subjektitieteellisestä näkökulmasta katsottuna yksilö jäsentää toimintaansa niistä lähtökohdista, jotka hänellä sattuu kulloinkin olemaan yhteiskunnallisissa sekä yhteisöllisissä käytänteissä ja rakenteissa. Toiminnan subjektiivisuutta voidaan tarkastella edelleen *osallisuuden*, *translokaalisuuden* ja *historiallisuuden* kautta, jotka esiintyvät elämisen näyttämöillä. Osallisuudella viitataan yksilön asemaan ja toiminnan mahdollisuuksiin tietyssä paikassa esimerkiksi yksin kotona tai yliopiston luennolla muiden ihmisten kanssa, jolloin yksilöllä voi olla tietynlainen kanta ympäristössä toimimiseen. Translokaalisuus merkitsee sitä, että yksilön liikkua elämisen näyttämöiden välillä, hän pyrkii sovittamaan oman yksilöllisen toimintansa eri elämisen näyttämöiden mahdollisuuksiin ja rajoituksiin, esimerkiksi aamiaispöydästä luennolle mennessään. Historiallisuudella tarkoitetaan yksilön elämänkulun aikana kertyneitä kokemuksia siitä, miten hän toimii eri elämisen näyttämöillä ja toisaalta muuttaa toimintaansa ympäristön niin vaatiessa sekä arvostaa asioita eri aikoina. Esimerkiksi yliopisto-opinnot edellyttävät opiskelijalta eri asioita tutkintorakenteiden muuttuessa ja tiettyyn ikään tullessa ihminen saattaa arvostaa vapaa-aikaa perheen kanssa enemmän kuin työuraansa. Osallisuuden toiminnallinen tarkastelu subjektitieteellisessä lähestymistavassa tapahtuu tavallisesti toimintaperusteiden kautta, jotka kuvastavat yksilön kokemien olosuhteiden ja toimintaperusteiden välistä suhdetta ja määrittävät sitä kautta toiminnan luonnetta. Vaikka jokaisella ihmisellä saattaa olla erilaisia perusteita toiminnalleen samoissakin olosuhteissa, ei tämä silti poista sitä mahdollisuutta, etteivätkö olosuhteiden määrittämät yleiset toimintaperusteet voisi toteutua yksilöiden toiminnassa. Lyhyesti sanottuna, toimintaperusteilla kuvataan sitä, millaisen kannan yksilöt ottavat omaan toimintaansa kulloisellakin elämisen näyttämöllä (Suorsa, 2014).

Suorsan (2015) mukaan ratkaisukeskeisessä terapiassa painottuvat asiakaskeskeinen ote, vähemmän painoarvoa ongelmille antava ja tulevaisuusorientoitunut ongelmanratkaisu. Terapiatyötä tehdään yhteistyössä asiakkaan ja terapeutin kanssa asiakkaan yksilöllisten voimavarojen pohjalta. Terapiassa terapeutti ja asiakas tekevät yhteistyötä asiakkaan ongelmien ratkaisemiseksi, konkretisoimalla aluksi asiakkaan ongelman, mutta vaihtoehtoisesti terapia voidaan aloittaa kartoittamalla asiakkaan olemassa olevia voimavaroja. Ratkaisukeskeisessä terapiassa on tyypillistä tarkastella yksilön toimintaa, tilanteissa, joissa hänen kohtaamansa ongelma ilmenee tai ei ilmene, ihmisiä joiden kanssa hän on ongelmien ilmaantuessa ja jokapäiväistä elämää ilman kyseistä ongelmaa (Suorsa, 2015).

Jokapäiväisessä elämässä tapahtuva yksilön toiminnan tarkastelu ja hänen olemassa olevien toimintamalliensa suhteuttaminen eri tilanteissa ilmenevien vaatimusten kohdalla, ovatkin asioita joita voisi pitää yhteisenä subjektitieteellisen ja ratkaisukeskeisen tutkimusotteiden tavoille lähestyä yksilön persoonallista vaikuttamista. Ratkaisukeskeisessä terapiassa yksilön jokapäiväisen elämän kulun tarkastelu, hänelle merkittävien ihmisten ja asioiden sekä ongelmatilanteen tulevaisuuden kuvan tunnistaminen, auttavat hahmottamaan toimintaperusteita, joita yksilöllä oli ennen ongelman ilmenemistä. Noiden toimintaperusteiden pohjalta yksilö voi rakentaa toimintaa, jolla hän voi päästä ongelmansa ylitse (Suorsa, 2015). Ratkaisukeskeiseen ja subjektitieteelliseen viitekehykseen nojautumalla, oli mahdollista laatia kyselyyn avustavia kysymyksiä, joilla selvittää yksilön omia toimintaperusteita sekä erilaisia tilanteita joissa yksilö joutuu sovittamaan oman toimintansa ympäristön vaateisiin. Yksilöllisinä toimintaperusteina voidaan nähdä esimerkiksi yksilön tunteet ja ajatukset, ja elämisen näyttämöinä, jotka ovat osa jokapäiväistä elämäntilannetta, ne valintatilanteet, joiden eteen yksilö joutuu.

Varsinainen kysely oli auki huhtikuun ajan. 16 vastaajan vastattua kysymyksiin 2, 3 ja 4, kokonaisaineisto kertyi noin 14 sivun verran ja vastauksia 48 kappaletta. Ainoastaan kaksi vastaajista ei nimennyt kolmatta merkittävää uravalintaansa kysymyksessä 4. Viidennessä kysymyksessä vastaajat saattoivat antaa palautetta kyselystä. Vastaajien määrät jakaantuivat opintojen etenemisvaiheen mukaisesti hyvin tasaisesti. Sekä kolmannen, neljännen että viidennen vuoden opiskelijoista kyselyyn vastasi 2 opiskelijaa kultakin vuosikurssilta. Valmistuneista ja johonkin muuhun opintojen vaiheeseen itsensä luokittelevista opiskelijoista kyselyyn vastasi 5 henkilöä. Johonkin muuhun opintojen vaiheeseen itsensä luokittelevien vastaajien joukossa oli kolme 6.vuoden opiskelijaa, 7.vuoden opiskelija ja yksi toisen vuoden maisteriopiskelija, jonka voisi itse asiassa laskea viidennen vuoden opiskelijaksi, mutta ehkäpä vastaaja ei erehdyksissään huomannut tätä mahdollisuutta. Ensimmäisen vuoden opiskelijoita vastaajien joukossa ei ollut yhtään. Tähän vaikuttaa ehkä se, etteivät ensimmäistä vuotta yliopistossa opiskelevat kykene vielä refleктоimaan opiskeluaan pidemmällä tähtäimellä. Ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat vielä opintojensa alussa, jolloin kaikki on uutta eivätkä he ole välttämättä tutustuneet perusteellisesti alansa työllistymismahdollisuuksiin.

Vaikka aineisto on suhteellisen pieni eikä otoksensa puolesta yleistettävissä laajemmalti, ei tämä ole välttämättä ongelma. Näin siksi, että tarkoitus on tutkia rajatun osallistujaryhmän kokemuksia, johon ko. aineisto on tarkoitettu. Kvalitatiivisilla menetelmillä pyritäänkin ymmärtämään tiettyjä ilmiöitä eikä niinkään etsimään tilastollisia yhteyksiä, jolloin tutkimusaineiston

koolla ei ole välttämättä suurta merkitystä. Aineiston hankkiminen tapahtuu aina tutkijan asettamilla kriteereillä ja sen käyttötarkoitus jokaisen tutkimuksen kohdalla on aina tapauskohtaista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009). Tässä tapauksessa tutkimukseni kannalta oleellista on se, etten tee varsinaisesti kvantitatiivista tutkimusta, vaan laadullista. Tärkein pyrkimys on tuoda ilmi vastaajien vastauksista esiin nousseet merkityssuhteet, joita he olivat liittäneet vastauksiinsa.

Huolimatta siitä, että tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen, minusta tuntui tarpeelliselta tarkastella vastausten määrällistä jakaantumista ryhmittäin, huomioimalla kunkin opiskelijan opintojen vaiheen. Huomioimalla vastaajien opintojen etenemisvaiheen, saatoinkin tehdä vertailua vastausten sisältöjen välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä eri vaiheissa opintoja olevien osallistujien kesken. On mahdollista, että erilaisissa opintojen vaiheissa olevien opiskelijoiden vastauksissa esiintyy valintoja, jotka ovat tyypillisempiä juuri kyseiselle ryhmälle. Vastaajaryhmien vertailu lisäsi myös mielestäni tutkimuksen reliabiliteettia, kun otetaan huomioon vastaajasta riippuvainen tekijä, kuten opintojen vaihe. Opintojen vaiheessa korostuvat kuitenkin vastaajan vuosien varrella kartuttama tietämys, taito ja osaaminen. Vertailemisesta huolimatta, en voinut kuitenkaan tarkastella yksittäisten vastaajien antamia vastauksia, jotta voisin säilyttää paremmin vastaajien anonymiteetin. Tästä huolimatta ryhmien antamat vastaukset antavat yleiskuvan siitä, mitkä valinnat ovat olleet merkittäviä ko. ryhmän vastaajille.

Alkuperäinen kysely muutti muotoaan monen monta kertaa johtuen tutkittavasta ilmiöstä ja tutkimuskysymyksistä. Ensisijainen tarkoitukseni oli tutkia aina kasvatuspsykologian pääaineopiskelijoiden kokemuksia opintojen vaikutuksesta työllisyyteen ja urakehitykseen yleisellä tasolla. Kokemuksen tasolla suunnitelmana oli selvittää, miten valmiit urasuunnitelmat takatassaan kulkevien opiskelijoiden kokemukset työllistymisestä eroaisivat niiden opiskelijoiden kokemuksista, joilla vastaavia suunnitelmia ei ollut. Samaisessa vaiheessa oli myös luonnollista, että valmistuneet opiskelijat tulisivat osaksi tutkimuksen kohderyhmää. Valmistuneiden kohdalla oli ehtinyt kulua vuosia siitä, kun he olivat olleet mukana opiskeluissa, joten he pystyisivät vertailemaan opintojaan nykyisiin työtehtäviinsä. Työllistymisen ja urakehityksen tarkasteleminen vaikuttivat kuitenkin liian laajoilta kokonaisuuksilta pro gradu-tutkielman puitteisiin nähden, koska silloin tulisi ottaa huomioon myös työelämässä tapahtuvat muutokset. Loppujen lopuksi tärkeintä ei ole niinkään aineiston koko, vaan aineiston analyysi ja siitä tehtävät tulkinnat. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaankin harkinnanvaraisesta poiminnasta,

otannasta tai näytteestä. Tämä tarkoittaa sitä, että jo muutamasta tapauksesta voi kertyä aineistoa tutkittavaksi tarpeeksi paljon (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009; Eskola & Suoranta, 1998).

Kohderyhmän rajaamisen lisäksi, toinen problematiikka aineiston hankkimisessa liittyi tutkimusongelman tulkinnallisuuteen. Ennen viimeisintä kyselyä, päätin rajata tutkimuksessani tarkastelun alla olevat kokemukset vain yliopisto-opintojen sisältöihin. Puhtaasti opintokokonaisuuksiin tähtäävä rajausta muodostui kuitenkin ongelmalliseksi, koska kysymys pelkistä opinnoista vaikuttaisi liian kapeakataiselta, kun puhutaan urakehityksestä. Yksilö on kuitenkin yliopisto-opintojensa aikana tekemisissä monien asioiden kanssa, jotka voivat vaikuttaa hänen työllistymiseensä. Lisäksi opinnot saattavat olla sen verran teoreettisia, ettei niitä osata yhdistää tuleviin työtehtäviin. Muussa tapauksessa omasta osaamisesta on tullut niin rutinoitunutta, ettei sitäkään tunnisteta. Sen vuoksi tuntui tärkeältä, ettei tulevaan urakehitykseen vaikuttavia seikkoja tullut rajoitettua pelkästään opintoihin.

Myös työni teoreettisen viitekehyksen kannalta oli sopivaa, että muotoilen kysymyksen uudelleen, koska uraohjaus ei näyttäydy puhtaasti ammatillisen osa-alueen kehittämisenä. Niinpä uudella kysymyksen asettelulla pyrkimykseni oli ottaa huomioon vastaajien kaikki elämänsäkirjon alueet, jotka voisivat vaikuttaa osaltaan heidän urakehitykseensä yliopisto-opintojen aikana. Päätin myös konkretisoida kokemukset koskemaan valintoja, koska niistä tehdyt seuraukset, kuten yksilön tunteisiin ja ajatuksiin vaikuttavat seikat ovat helpommin ymmärrettävissä. Ihmiset tekevät kuitenkin päivittäin valintoja, joten on luonnollista sovittaa vastaajien toiminta heidän tekemiinsä valintoihin.

4.2 Aineiston analyysimenetelmä

Valitsin tutkimukseni aineiston analyysimenetelmäksi laadullisen sisällönanalyysin, joka on paljolti laadullisessa tutkimuksessa hyödynnetty perusanalyysimenetelmä. Myös critical incident-tekniikkaa ja aineistoani ajatellen, sisällönanalyysi sopi mielestäni hyvin tutkimukseni analyysimenetelmäksi. Esimerkiksi Soini (2001) teki oppimiskokemuksiin liittyvää tutkimusta ja muodosti vastaajien kirjoittamien lyhyiden kertomusten pohjalta erilaisia kategorioita. Nuo kategoriat kuvastivat vastaajien kertomuksissa ilmeneviä oppimisen kannalta merkittäviä satumia (*critical learning incident*), joita esiintyi vastaajien oppimiskokemuksissa (Soini, 2001).

Critical-incident-tutkimuksessa tutkija päättää analyysiyksikkönä toimivan merkittävä sattuman, joka kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja sen, millä perusteella aineistosta tehdyt havainnot laskeaan kuuluvaksi kyseessä olevaan ilmiöön. Kerätyn datan pohjalta luodaan kategorioita, joissa korostuvat kategoriaan kuuluvien havaintojen tai sattumien, erityisyys, esiintymistiheys ja soveltuvuus tutkittavaan ilmiöön nähden, mutta muutoin analyysimenetelmän valinta on tutkijan päätettävissä (Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005). Omassa tutkimuksessani merkittäviä sattumia olivat vastaajien kertomuksista ilmenevät uraa edistävät valinnat ja valintoihin liittyvät kuvaukset. Sisällönanalyysi on yksi laadullisessa tutkimuksessa hyödynnetyistä analyysimenetelmistä, jonka avulla on mahdollista luokitella ja järjestää informaatiota tiiviisiin kategorioihin menettämättä tutkimuksen kannalta relevanttia tietoa (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan kaikki laadullisessa tutkimuksessa tehdyt analyysit pohjautuvat sisällönanalyysiin, mikäli sisällönanalyysistä puhutaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen väljänä teoreettisena viitekehyksenä, mutta kyseessä on myös yksittäinen menetelmä. Varsinaista sisällönanalyysia on mahdollista tehdä kolmella eri tavalla: aineistolähtöisen, teoriaohjaavan ja tai teorialähtöisen analyysin avulla. *Aineistolähtöisessä analyysissa* aineisto ohjaa työskentelyä niin, että tulkinnan ja päättelyn avulla empiirisestä aineistosta edetään kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. *Teoriaohjaavassa analyysissa* teoria toimii analyysin apuna, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto ja teoria toimivat tässä apuna. *Teorialähtöisessä analyysissa* aineiston analyysin luokittelu perustuu aikaisempaan käsitejärjestelmään, joka voi olla esimerkiksi teoria, malli tai käsitejärjestelmä. Analyysin tarkoituksena on tavallisesti testata aikaisempaan tietoon nojaavaa teoreettista mallia. Teoriaohjaava analyysi eroaa teorialähtöisestä siten, että siinä analyysiyksilöt voidaan kytkeä teoriaan, mutta tarkoitus ei ole kokeilla aikaisemman teorian kestävyttä. Sekä teoriaa että aineistoa voi hyödyntää uuden tiedon tuottamisessa (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Päädyin käyttämään tutkimuksessani aineistolähtöistä sisällönanalyysia sen vuoksi, että olin käyttänyt menetelmää aikaisemmin ja katsoin sen soveltuvan hyvin tutkimukseeni. Sisällönanalyysi soveltuu tutkimukseeni siksi, että aineiston voi järjestää selkeään muotoon ja sitä voi lähestyä systemaattisesti ja objektiivisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Lisäksi aineistolähtöisesti nojautuneen analyysin avulla aineistosta on mahdollista saada perustietoa tutkittavasta ilmiöstä ilman ennakkoon rajattuja oletuksia ja määritelmiä. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin va-

lintaan vaikutti myös se, etten halunnut tulkintojeni pohjautuvan aikaisempiin havaintoihin, tietoihin tai teorioihin (Eskola & Suoranta, 1998; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Halusin, että teoriassa esiintyvät asiat tulevat esille aineistosta itsestään.

Tuomi & Sarajärvi (2018) esittävät, että aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee kolmessa vaiheessa, jotka ovat: 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmitely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Ennen analyysin aloittamista valitaan analyysiyksikkö, joka voi olla tutkimustehtävästä tai aineistoista riippuen, vaikkapa yksittäinen sana, lausuma tai useita lauseita sisältävä ajatuskokonaisuus. *Redusoinnin* vaiheessa aineistoa lähdetään pelkistämään niin, että aineistosta karsitaan tutkimustehtävän kannalta epäoleellinen aines pois. Jäljelle jäävistä pelkistetyistä ilmauksista pyritään etsimään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Pelkistämisvaiheessa luodaan jo pohjaa seuraavalle vaiheelle eli *klusteroinnille*, jossa samaa ilmiötä kuvaavat pelkistetyt ilmaukset yhdistetään omiksi ryhmiksi ja niistä muodostetaan alaluokkia. Alaluokat voidaan nimetä luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä, esimerkiksi tutkittavaan ilmiöön liittyvällä ominaisuudella, piirteellä tai käsityksellä. Aineiston klusterointivaihetta seuraa *abstrahointivaihe*. Abstrahointivaiheessa alaluokkien pohjalta muodostetaan edelleen yläluokkia ja alkuperäisdatan käyttämistä kielellisistä ilmauksista siirrytään kohti teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Abstrahointia jatketaan yhdistelemällä luokkia niin kauan, kuin se on aineiston puolesta mahdollisista. Lopullisissa tuloksissa empirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin ja esitellään aineiston pohjalta muodostettu malli, käsitejärjestelmä, käsitteet tai aineistoa kuvaavat teemat. Samalla kuvataan myös luokittelujen pohjalta syntyneitä käsitteitä tai kategorioita. Käsitteitä yhdistämällä saadaan vastaus tutkimustehtävään. Koko analyysin ajan tulee tarkkailla, että aineistossa säilyy yhteys alkuperäiseen dataan (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

4.2.1 Analyysin vaiheet

Tutkimusaineiston analyysi noudatti Tuomen & Sarajärven (2018) teoksessa antamaa ohjeistusta aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemisestä. Aineiston analyysin etenemisvaiheet on esitetty alla olevassa kuviossa.

KUVIO 1. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (mukaillen Tuomi & Sarajärvi, 2018)

Ennen analyysin aloittamista toin aineiston vastaukset Word-dokumenttiin ja aloin käydä niitä läpi kirjoittamalla samalla omia muistiinpanojani. Muistiinpanot toimivat apuna myöhemmässä aineiston tulkinnassa. Perehdyttyäni tarkemmin aineistoon, päädyin hyödyntämään analyysiyksikkönäni kokonaisia lauseita, koska pääsin näin paremmin kiinni vastaajien ajatusmaailmaan. Vaikka suurin osa vastauksissa esiintyvistä ilmauksista oli hieman lyhyitä, kävivät tutkimani asiat niistä ilmi. Käytyäni aineiston läpi muutamaan kertaan huomasin, että tietyt teemat nousivat nopeasti esiin, mikä helpotti osaltaan alustavien luokkien muodostamista. Nämä teemat mielessä pitäen laadin itselleni erillisen analyysidokumentin, jonne laadin analyysitaulukot aineiston pelkistämistä ja luokkien muodostamista varten.

Toin myös analyysidokumenttiin aineiston vastaukset alkuperäisessä muodossa, jotta saatoin verrata niitä muodostettuihin luokkiin. Lisäksi erotin pelkistetyt muodot toisistaan eri väreillä

alustavien luokkien teemojen mukaisesti. Samalla numeroin aineiston alkuperäisilmaisut numeroilla ja merkitsin alkuperäisilmaisua vastaavan numeron pelkistetyin ilmauksen perään, katsoakseni, mistä kohdasta olin pelkistänyt aineistoa. Taulukossa 1 näkyy esimerkkejä alkuperäisilmauksista ja niiden pelkistetyistä muodoista.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
<i>”Pääaineen valitseminen. Kasvatuspsykologia tuntui alusta asti kiinnostavammalta kuin kasvatustiede, joten valinta oli helppo.”</i>	Pääaineen valinta Kasvatuspsykologia kiinnostavampaa kuin kasvatustiede
<i>” Valitsin aikuiskasvatustieteen pitkäksi sivuaineeksi.”</i>	Aikuiskasvatustiede sivuaineeksi
<i>”Yleisesti ottaen työelämään liittyvät kurssit, joissa opetettu ja haastettu kertomaan omasta osaamisestaan, saanut harjoitella vahvuuksista ja heikkouksista kertomista.”</i>	Työelämään liittyvät kurssit
<i>”Toinen tärkeä valintatilanne oli opiskelijavaihtoon lähtö opintojen aikana.”</i>	Vaihto-opiskeluun lähteminen

TAULUKKO 1 Esimerkki aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä.

Redusointi eli pelkistämisvaiheesta siirryin klusterointi eli ryhmittelyvaiheeseen, jossa pelkistettyjä ilmauksia ryhmitellään samankaltaisuuksien tai eroavaisuuksien pohjalta. Samalla, kun tein ryhmittelyä, olin jo oikeastaan siirtynyt abstrahointiin. Abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä olennaisesta ja valikoidusta tiedosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Pelkistettyjä ilmauksia luokiteltaessa, on tavallista, että aineisto tiivistyy, kun ilmauksia liitetään yleisempiin käsitteisiin. Tämän voi havaita esimerkiksi taulukosta 2, jonne olen koontanut esimerkkejä aineiston pelkistämisestä.

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
Pääaineen vaihto kulttuuriantropologiasta kasvatuspsykologiaan Pääaineen valitseminen	Pääaineet

Pääaineen vaihto varhaiskasvatuksesta kasvatuspsykologiaan Pääaineen valinta merkittävä tulevan työuran kannalta	
Kauppätiede sivuaineeksi Kasvatustieteen valitseminen sivuaineeksi Sivuaineiden valinta myöhemmin Sivuaineeksi työ- ja organisaatiopsykologia Järkevät sivuainevalinnat opintojen alussa	Sivuaineet
Gradun tekeminen Oulun yliopistolle tai omalle työnantajalle Pro gradu-tutkielman tekeminen työnantajalle Graduaiheen pohtiminen Gradun tekeminen harjoittelupaikkaan tai hr-alalle Gradun työstäminen entiseen harjoittelupaikkaan työsuhteen aikana	Opinnäytetyöt
Pedagogiset opinnot maisterivaiheessa Jatko-opintoihin hakeutuminen Harjoittelupaikan valitseminen Työharjoittelu henkilöstöhallinnossa Pedagogisten opintojen valinta.	Ammatillinen kehittyminen
Ainejärjestön toimintaan osallistuminen Opintojen loppuun saattaminen Vaihto-opiskeluun lähteminen Opintoja ulkopuolelta	Opintojen ja työn ulkopuolinen toiminta

TAULUKKO 2 Esimerkki aineiston klusteroinnista eli ryhmittelystä.

Aineiston luokittelu eli klusterointi avaa mahdollisuuden edetä abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä. Käsitteellistämässä eli abstrahoinnissa on hyvä, että yhteys alkuperäiseen aineistoon säilyy koko ajan, vaikka muodostettaisiin uusia luokituksia. Tässä auttaa jo aikai-

semmin mainittu ilmausten numerointi, jotta saan selville, mihin alaluokkaan liittämäni ilmaus alun perin kuuluu. Aineiston abstrahointia jatketaan yhdistelemällä luokkia niin kauan kuin se on aineiston näkökulmasta mahdollista. Taulukoissa 3 ja 4 näkyy esimerkkejä aineiston yhdistämisestä pääluokkiin ja lopulta yhdistäväksi luokaksi. Muodostin jo valmiista alaluokista yläluokat, yläluokista pääluokat ja pääluokista yhdistävän luokan.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Pääaineet Sivuaineet Opinnäytteet	Opintokokonaisuudet	Tutkintokohtaiset valinnat
Ammatillinen kehittyminen	Työelämäosaaminen	Työelämäkohtaiset valinnat
Opintojen ja työn ulkopuolinen toiminta	Vapaaehtoisuus	Henkilökohtaiset valinnat

TAULUKKO 3 Esimerkki aineiston abstrahoinnissa muodostetuista pääluokista

Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Opintokokonaisuudet	Tutkintokohtaiset valinnat	Kasvatuspsykologian opiskelijoiden työuraan liittyvät merkittävät valinnat
Työelämäosaaminen	Työelämäkohtaiset valinnat	
Vapaaehtoisuus	Henkilökohtaiset valinnat	

TAULUKKO 4 Esimerkki aineiston abstrahoinnissa muodostetusta yhdistävästä luokasta

5. Tutkimuksen tulokset

Tämän pääluvun alla esittelen tutkimukseni tulokset. Esittelen analyysin yhteydessä syntyneet luokat ja kuvaan niiden keskeisimmät piirteet. Luvun lopussa vedän tulokset yhteen ja viimeinen alaluku on omistettu tulosten johtopäätöksille. Analyysin yhteydessä syntyi kolme yläluokkaa: *opintokokonaisuudet*, *työelämäosaaminen* ja *vapaaehtoisuus*. Opintokokonaisuudet koostuivat kolmesta alaluokasta, joita olivat *pääaineet*, *opinnäytetyöt* ja *sivuaineet*. Työelämäosaaminen koostui *ammattillisen kehittymisen* alaluokasta ja vapaaehtoisuus *opintojen ulkopuolisesta toiminnasta*. Opintokokonaisuudesta muodostui pääluokka *tutkintokohtaiset valinnat*, työelämäosaamisesta *työelämäkohtaiset valinnat* ja vapaaehtoisuudesta *henkilökohtaiset valinnat*. Yhdessä pääluokat muodostavat yhdistävän luokan *Kasvatuspsykologian opiskelijoiden työuraan liittyvät merkittävät valinnat*.

Tulosluvussa tulosten esittely tapahtuu alaluvuittain ja jokainen alaluku on nimetty kyseessä olevan pääluokan mukaan. Alaluku 5.1. alkaa pääluvulla *Tutkintokohtaiset valinnat* ja siinä kuvataan luokkaan kuuluvat alaluokat *pääaineet*, *sivuaineet* ja *opinnäytetyöt* Alaluku 5.2. käsittelee pääluokkaa *Työelämäkohtaiset valinnat* ja siihen lukeutuvia alaluokkia ja alaluku 5.3. puolestaan pääluokkaa *Henkilökohtaiset valinnat*.

Alaluvussa 5.4. jäsennän tutkimustuloksia elämänuraohjaukseen liittyvän kirjallisuuden avulla (ks.esim. Savickas, 2005; 2012; Savickas, 2009, ym.; Vanhalakka-Ruoho, 2015). Tuloslukujen alku muodostuu kunkin pääluokan erillisestä kuvauksesta, jossa kerrotaan, millä perusteella luokka on muodostettu. Varsinaisten tulokappaleiden alussa kuvataan lyhyellä yhteenvedolla vastaajien antamia vastauksia. Vastaajien antamiin vastauksiin perehdytään esittämällä tuloksiin liitettävät pää- ja yläluokat, ja kuvataan, millä perusteella kyseinen pääluokka on muodostettu. Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan pääluokkaan kuuluvia alaluokkia. Muutamassa vastauksessa esiintyy päällekkäisyyksiä niin, että niissä esitetyt sisällöt voivat liittyä useampaan luokkaan. Päällekkäisyyksistä huolimatta suurin osa vastauksista on erotettavissa selkeästi omiksi luokikseen.

5.1 Tutkintokohtaiset valinnat

Tämä pääluokka käsittelee kasvatuspsykologian opiskelijoiden tekemiä tutkintokohtaisia valintoja. Luvussa esitetään myös ylä- ja alaluokat, jotka muodostavat pääluokan. Yläluokka on

muodostettu sillä perusteella, että kaikki luokassa esiintyvät valinnat liittyvät jollain tavalla yliopisto-opintoihin. Opinnot muodostavat oman kokonaisuutensa ja ovat osa suoritettavaa tutkintoa, mikä selittää pääluokan muodostumisen. Yläluokka *opintokokonaisuudet* jakaantuu edelleen seuraaviin alaluokkiin: pääaineet, sivuaineet ja opinnäytetyöt.

Alaluokka	Yläluokka
Pääaineet	Opintokokonaisuudet
Sivuaineet	
Opinnäytetyöt	

TAULUKKO 5 Opintokokonaisuudet ja sen muodostavat alaluokat

5.1.1 Pääaineet

Kaksitoista vastaajaa piti kasvatopsykologian valitsemista pääaineeksi merkittävänä valintana. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että kasvatopsykologian valitseminen pääaineeksi oli heille selkeä vaihtoehto. Valinnat olivat lähtöisin vastaajista itsestään, kahta vastaajaa lukuun ottamatta, jotka mainitsivat alumnit ja opettajansa merkittäviksi ihmisiksi valintojensa taustalla. Työllistyminen ja oma kiinnostus opiskeltaviin asioihin nousivat esille vastaajien puheissa, heidän kommentoimissa valintojaan. Vain kaksi vastaajaa ei nojannut valinnoissaan selkeästi kiinnostukseen tai työllistymiseen. Kuusi vastaajaa valitsi kasvatopsykologian pääaineekseen oman mielenkiintonsa pohjalta. Neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että kasvatopsykologian pääaine tukee paremmin heidän työllistymistään.

Kasvatopsykologian valinneiden vastaajien mielestä pääaineen valitseminen antoi heille tarvittavia taitoja ja osaamista työelämässä pärjäämiseen. Lisäksi monelle vastaajalle pääaineen valitseminen oli varma valinta, jota ei tarvinnut paljon miettiä. Vaikka moni valitsija piti kasvatopsykologian pääaineen valintaa oikeana, hyvin harva toi esille sen, mikä pääaineesta teki niin erityisen. Vastaajat mainitsivat kuitenkin usein, että kasvatopsykologian sisällöt ovat lähellä heidän mielenkiinnon kohteitaan. Eräs vastaaja kuvasi myös sitä, miten kasvatopsykologiassa häntä kiinnostivat nimenomaan psykologia ja yksilö. Aihealueisiin perehtymisestä olisi vastaajan mukaan pelkkää hyötyä ihmisten kanssa työskentelemisestä.

”Valitsin pääaineeksi kasvatopsykologian, mikä oli hyvin selvää koska psykologia kiinnostaa. Kiinnostus yksilöön. Oma lukion psykologian opettajani sai kiinnostuksen psykologiaa kohtaan.

Pelkkää hyötyä, sillä jos hakeutuu työskentelemään ihmisten kanssa, ymmärrys ihmisen toimia kohtaan on helpompaa ja siten ei niin kuormittavaa.”

Useissa vastaajien mielipiteissä yhdistyi myös työllistymisnäkökulma ja mielenkiinto yksittäisiä kursseja kohtaan. Kasvatuspsykologian kurseja pidettiin mielenkiintoisempana kuin esimerkiksi kasvatustieteen ja kurssisisällöistä uskottiin olevan enemmän hyötyä työllistymisessä. Moni vastaajista koki, että heidän tekemänsä valinta oli helppo tehdä, koska oma mielenkiinto ohjasi valintoja. Valintaan liittyi harvoin epävarmuutta, mikäli vastaajat kokivat, että kasvatuspsykologia kiinnostaa heitä. Kiinnostus oppiaineeseen ja tulevan työuran kannalta nähty hyöty lisäsivät halukkuutta perehtyä opiskeltaviin sisältöihin.

”Valintatilanne oli melko helppo ja se herätti minussa mielenkiinnon nousua. Tähänkin tilanteeseen uskon vaikuttaneeni yksin. Tästä on minulle varmasti tulevaisuudessa hyötyä ja tiedän tämän olleen oikea valinta, koska uskon, että minulla on kasvatuspsykologian avulla enemmän vaihtoehtoja työllistyä kuin esimerkiksi kasvatustieteen. Lisäksi yksittäiset kurssit ovat minulle paljon mielekkäämpiä.”

Eräs vastaaja kuvasi sitä, miten hän ei vain päässyt perehtymään itseään kiinnostaviin aiheisiin, mutta sai myös itselleen tärkeitä taitoja ja kartutti osaamistaan. Vastaaja suhtautui innokkaasti opiskelemiinsa asioihin ja kertoi, että hänen opinnoistaan saamat taidot ovat olleet hyödyksi hänen työurallaan monin eri tavoin.

”Minua kiinnosti nimenomaan oppimisen ja ohjauksen psykologia sekä kehityspsykologia ja olin innoissani kun pääsin syventymään niihin aihealueisiin kunnolla. Oma kiinnostus opiskeltavan oppiaineen sisältöihin. Valinta osui todellakin kohdalleen ja olen saanut pääaineen opinnoistani valtavasti osaamista jota olen voinut hyödyntää omalla työurallani monin eri tavoin.”

Niille vastaajille, jotka eivät valinneet kasvatuspsykologiaa pääaineeksi ennalta, pääaineen vaihtaminen on suonut uudenlaisia mahdollisuuksia urakehitykselle. Kasvatuspsykologian valitsemisen myötä tulleet tilaisuudet ovat tarjonneet uutta suuntaa uralle ja tilaisuuksia, joista ei välttämättä ollut edes tietoinen. Vastaajat, jotka eivät ole valinneet kasvatuspsykologiaa selkeästi oman kiinnostuksensa pohjalta ovat pyrkineet parantamaan työllistymistilannettaan. Valinnan myötä urakehitystä eteenpäin vievät tilaisuudet ovat yllättäneet vastaajat positiivisesti, vaikka uusien asioiden kokeileminen on herättänyt heissä hieman jännitystä.

”Pääaineen vaihtaminen avasi myös tien erääseen tutkimusryhmään, mikä on ollut valtava ilon ja ylpeyden aihe elämässäni viimeiset pari vuotta. Nyt valmistumisesta on kulunut muutama kuukausi ja olen hakenut tekemään jatko-opintoja. Toistaiseksi päällä oleva tunnetila on sekoi- tus innostusta ja epävarmuuden synnyttämää ahdistusta”

Vanhan pääaineen vaihtaminen kasvatustieteisiin ei tapahtunut aina puhtaasti työllistymiseen liittyvän tarpeen vuoksi. Kasvatustieteisiin valittiin, vaikka alan työllistymistilanne nähtiin heikkompana. Näin siksi, etteivät vastaajat kokeneet aikaisempia opintoja omakseen. Valinnan huonona puolena nähtiin se, ettei aikaisempaa tutkintoa oltu viety loppuun, sillä se olisi mahdollistanut paremmin työnsaannin. Valinnan hyvänä puolena nähtiin puolestaan monipuolisemmat työtehtävät, joskin työllistymistä pidettiin heikkompana. Eräs vastaaja kuvaa sitä, miksi valitsi kasvatustieteiden, vaikka piti ensisijaisesti alalla työllistymistä heikkona.

”Tiesin kyllä, että kandi olisi kannattanut tehdä varhaiskasvatuksesta. Oma mielenkiinto oli ratkaiseva. Muut ei vaikuttanut. Haittaa siinä mielessä, etten ehtinyt saada lto pätevyyttä. Hyötyä siinä mielessä, että laajemmat (vaikkakin huonommat) työllisyysnäkyvät.”

Parhaassa tapauksessa kasvatustieteiden pääaineen valitsemisessa yhdistyi sekä kiinnostus aiheeseen että työllistymisnäkökulma. Ainakin kaksi vastaajaa kertoi, että kasvatustieteiden vastasi heidän mielenkiinnon kohteitaan ja antoi hyvän pohjan tulevalle työuralle. Samalla koulutus on antanut heille erityistä asiantuntijuutta, jota muilla ei välttämättä ole. Tämä on mahdollistanut uralla etenemisen työskentelyn oman alan tehtävissä, joista vastaajat ovat olleet itse kiinnostuneita.

”Opinnot loivat hyvän pohjan opetus- ja ohjausalan työhön ja helpottivat myös kovasti opinto-ohjaajan opintojen suorittamisessa kun osaamista oli jo kyseisistä aihealueista oli jo niin paljon. Olen myös itse ollut opettamassa useissa eri oppilaitoksissa mm. Oppimisen psykologiaa ja kehityspsykologiaa. Nykyisessä kotikaupungissani ei ole vastaavan koulutuksen käyneitä juuri lainkaan joten olen myös päässyt etenemään urallani todella hyvin ja koko ajan saanut tehdä nimenomaan itseäni kiinnostavia oman alan töitä.”

Kahdelle vastaajista kasvatustieteiden valintaan eivät vaikuttaneet ensisijaisesti kiinnostus ja työllistyminen. Eräs vastaaja joutui miettimään pitkään, olisiko kasvatustieteiden opiskelusta hyötyä hänen nykyisellä työurallaan, koska hänellä oli ennestään hyvä työ.

”Valitsin tulla opiskelmaan yliopistoon kasvatuspsykologiaa vaikka minulla olisi ollut hyvä työ ja tehtävä työpaikalla. Valinta lähteä opiskelmaan ei ollut helppo. Mietin vuoden ajan sitä, että onko tutkinnosta minun uralleni mitään hyötyä.”

5.1.2 Sivuaineet

Neljätoista vastaajaa piti tekemiään sivuainevalintoja merkittävinä uraa edistävinä valintoina. Suurin osa vastaajista teki sivuainevalintansa sillä perusteella, että sivuaineet olivat mielenkiintoisia tai niistä olisi hyötyä tulevan työuran kannalta. Vaikeiden valintatilanteiden edessä, vastaajat turvautuivat sivuainevalinnoissaan enimmäkseen opiskelukavereidensa ja alumnien mielipiteisiin. Useat vastaajista painottivat sivuaineista saatavaa hyötyä sivuaineita, jolloin sivuaineiden toivottiin palvelevan omaa osaamista tulevissa tai nykyisissä työtehtävissä. Puhtaan kiinnostuksen vuoksi sivuaineitaan valitsevat vastaajat eivät ajatelleet yhtä paljon hyödyllisyysnäkökulmaa. Yhdeksän vastaajaa teki sivuainevalintojaan sen perusteella, mitä hyötyä niistä olisi tulevissa työtehtävissä. Kuusi vastaajaa teki sivuainevalintansa oman kiinnostuksensa pohjalta. Edellä mainituista vastaajista kolme koki, että valinnoista olisi myös hyötyä nykyisissä työtehtävissä. Kaksi vastaajaa huomasi valintojensa hyödyllisyyden jälkikäteen. Yksi vastaajaa koki, ettei hänen valinnoistaan ollut suoranaisesti hyötyä tai haittaa.

Vastaajat halusivat valita sivuaineita, joista olisi hyötyä heidän työuransa kannalta ja olivat valmiita kokeilemaan jopa maksullisia sivuaineita. Maksullisten sivuaineiden lisäksi osa vastaajista piti sivuaineiden suorittamiseen liittyvää joustavuutta tärkeänä. Aina joustavuus ei kuitenkaan kulkenut sivuaineista saadun hyödyn kannalta, koska vastaajat eivät kokeneet saavansa sivuaineesta haluamaansa hyötyä irti. Lisäksi sivuainevalintoja vaikeutti runsas vaihtoehtojen määrä, joista tulisi valita hyödyllisin. Vaikka osa vastaajista saikin valittua suurimmalta osalta itselleen parhaimmat sivuainevalinnat, osa koki, että tarvittava osaaminen jäi uupumaan. Osa vastaajista valitsi sivuaineensa mieluummin itseä kiinnostavan alan eikä niinkään työllistymisnäkökymien pohjalta.

Suurin osa sivuaineista valittiin siltä pohjalta, mitä hyötyä niistä tulisi olemaan tulevalla työuralla ja kuinka joustavat suoritusvaatimukset niissä olisi. Sopivaksi katsottua sivuainevalintaa pidettiin järkevänä ja, josta katsottiin saavan enemmän työelämän kannalta tärkeitä taitoja. Useimmin vastaajat turvautuivat valinnassaan muiden opiskelijoiden ja alumnien mielipiteisiin.

Eräs vastaaja kuvaa valintaansa rationaalisenä, koska uskoo saavansa sivuaineensa avulla laajemman näkökulman ja työelämän kannalta relevantteja taitoja.

”Sivuaineeksi kauppatiede, rationaalinen valinta tulevaisuuden muovaamiseksi. Muiden opiskelijoiden ja alumnien kokemus auttoi valitsemaan. Uskon että aineesta on hyötyä työllistymisessä, koska se tuo laajempaa näkökulmaa ja käytännön taitoja.”

Hyödyllisten sivuaineiden etsintä tuotti vastaajille haasteita, koska etsittävien sivuaineiden määrä oli valtava ja, mikäli ei tiennyt tarkalleen, millaisia sivuaineita valitsisi, joutui tekemään monenlaista tiedonhakua. Vastaajat joutuivat kokeilemaan sivuaineita, etsimään tietoa Internetistä, puhumaan opiskelukavereidensa, läheistensä kanssa tai käymään sivuaineinfoissa. Eräs vastaaja kuvaa omaa epävarmuuttaan sivuaineiden valitsemisen suhteen ja kertoo etsineensä tietoa kasvatustieteilijöille hyödyllisistä sivuaineista netistä, työelämäkurseilta ja pyytäneensä apua opinto-ohjaajalta. Valinnat tapahtuivat lopulta oman tiedonhankinnan ja kokeilujen pohjalta.

”Valinta aiheutti epävarmuutta ja ahdistusta ja kriiseilyä tulevasta. Etsin paljon tietoa kasvatustieteilijöiden hyödyllisistä sivuainevalinnoista netistä ja kävin kokeilemassa usempaa sivuainetta. Tietoa sai myös koulutusohjelman amanuenssilta (”opinto-ohjaajalta”) ja työelämään liittyvästä kurssista. Amanuenssin korostus koulusteknologian tärkeydestä vaikutti sen sivuaineen valintaan. Muut valinnat tulivat tiedonhaun, työelämäkurssin ja omien kokeilujen pohjalta.”

Eräs vastaaja kokee siskonsa ja opiskelukavereiden kanssa käydyt keskustelu merkittäviksi oman sivuainevalintansa tekemisessä. Muiden kanssa käydyn keskustelun pohjalta pystyi löytämään toimintaperusteita sille, miksi juuri tietyn sivuaineen valitsemisesta olisi hyötyä.

”Merkittäviä olivat myös opiskelukaverit ja sisko; heidän kanssa keskustellessa omat ajatukset selkiytyivät ja pikkuhiljaa alkoi muodostua ja vahvistua oma näkemys siitä, mikä aine minun kannattaa valita lyhyeksi sivuaineeksi ja miksi. Löysin muiden kanssa keskustellessa myös perustelut asialle, mikä helpotti päätöksentekoa.”

Sivuaineopinnoista saatu hyöty ja niiden joustava suorittaminen eivät kuitenkaan aina merkinneet kaikkien vastaajien kohdalla sitä, että heidän tekemänsä valintansa olisivat olleet onnistuneita. Vastaajat valitsivat sivuaineita niiden joustavuuden osaltaan, jotta tutkinnossa olisi tilaa muille kursseille. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan kokeneet saavansa erityistä hyötyä käymistään sivuaineopinnoista tai kokivat jäävänsä vaille jotain osaamista, mikä vaikeutti heidän työskentelyään nykyisissä työtehtävissä. Eräs vastaaja kuvaa käyneensä sivuaineen sen joustavuuden vuoksi, jotta voisi pyrkiä opettajan pedagogisiin opintoihin, kokematta valinnastaan ollen sen kummemmin hyötyä tai haittaa.

”Valitsin terveystiedon sivuaineen (60op), koska pystyin käymään sen vuoden sisällä joustavasti verkko-opintoina. Se mahdollisti kandidiksi valmistumisen kyseisen vuoden keväällä ja opettajan pedagogisiin opintoihin hakemisen seuraavana syksynä maisterivaiheen ensimmäisenä vuonna. Näin jälkikäteen olisin tehnyt ja valinnut toisin. Terveystiedon opettajana toimiminen ei vaikuta kovin kiinnostavalta vaihtoehdolta eikä terveystiedon perusopinnoista jäänyt paljoakaan käteen. Tosin ei siitä ole kuitenkaan haittaa.”

Toinen vastaaja kokee, että hänen olisi tullut opiskella kauppatiedettä sivuaineenaan, koska tarvitsee aihepiiriin sisältöjä nykyisessä työssään. Vastaaja kokee olevansa välillä hukassa työssään, koska joutuu opettelemaan kyseisen aihepiirin sisältöjä.

”Ainoa mikä harmittaa on, että en opiskellut kauppatieteen perusopintoja, jota jossain vaiheessa suunnittelin. Siitä olisi paljon hyötyä nykyisessä työssäni, sillä tarvitsen kyseisiä sisältöjä jatkuvasti. Nyt olen sen vuoksi tehtävissäni välillä vähän pihalla ja joudun opettelemaan paljon uutta.”

Vaikka joissakin tapauksissa vastaajat tekivät sivuainevalintansa muilta opiskelijoilta saatujen suositusten pohjalta, osa näistä vastaajista kiinnostui valitsemistaan sivuaineista. Kaikissa valinnoissa hyötynäkökulma ei ollut yhtä vahvasti, mukana. Sivuaine vaikutti käytännölliseltä tulevaisuuden työnkuvan hahmottamisessa, mutta se oli myös mielenkiintoinen.

”Työ- ja organisaatiopsykologian sivuaine. Olin kuullut joiltakin opiskelijoilta suosituksia tähän sivuaineeseen ja päätin itsekkin käydä sen, myös sen takia että ne oli verkossa etäopintoina ja se sopi elämäntilanteeseeni hyvin. Tämä sivuaine tuntui eniten koko opinnoistani auttavan hahmottamaan tulevaisuuden työkuva - aiheet olivat mielenkiintoisia ja käytännönläheisiä.”

Osalla vastaajista sivuainevalinnoissa yhdistyivät sekä kiinnostus opiskeltavaa sivuainetta kohtaan että sivuaineesta saatu hyöty. Näin kävi siinäkin tapauksessa, vaikkei sivuaineen valinnassa oltaisi kiinnitetty huomiota siihen, miten järkeviä valinnat olisivat tulevan työuran kannalta. Tärkeää oli myös se, että vastaajat eivät tehneet sivuainevalintaa pelkästään hyödyn kannalta, koska hyödyllisyydestään huolimatta ne eivät olleet mielenkiintoisia. Vastaajat, jotka tekivät sivuainevalintoja omien mielenkiinnon kohteidensa pohjalta, päätyivät myös työtehtäviin, joista he olivat itse kiinnostuneet. Mielenkiintoisen työn lisäksi, vastaajat pääsivät hyödyntämään työtehtävissään sivuainevalintojensa kautta hankittua osaamista.

”Onneksi silloinen koulutussuunnittelijamme teroitti minulle, että tulee valita sellaisia sivuaineita ja opintoja, jotka kiinnostavat oikeasti itseä. Vain tällä tavalla ajautuu myös työuralla itseä kiinnostavaan suuntaan. Nyt opintojen myöhemmässä vaiheessa olen kiitollinen näistä vinkeistä, sillä tällä hetkellä teen juuri sivuaineitani ja kiinnostuksen kohteitani vastaavaa työtä.”

5.1.3 Opinnäytetyöt

Kolme vastaajaa kertoi, että opinnäytetyön toteuttamistavan valinnalla oli vaikutusta heidän työuraansa. Vastaajat toivat esiin sen, miten opinnäytetyö voi edistää heidän osaamistaan työelämässä. Opinnäytetyön tekemisen ja työn yhdistämisessä keskeistä oli myös se, että aihe oli mielenkiintoinen ja työpaikalta, tutkijoilta sekä ohjaajilta sai tukea opinnäytetyön työstämisessä. Kaksi vastaajista koki merkittäviä hyötyjä opinnäytetyön laatimisesta yliopiston ulkopuoliselle taholle, erityisesti valmistumisen jälkeisessä työllistymisessä. Yksi vastaajista pääsi tekemään tutkimusta nykyisessä työpaikassaan ja kehittämään osaamistaan uuden aihepiirin parissa.

Vastaajilla ei ollut selkeää tutkimusaihetta mielessään, mutta käytännön järjestelyt ratkaisivat lopulta sen, miten mielekästä opinnäytetyön työstäminen oli. Jokainen vastaaja päätyi tekemään opinnäytetyön ulkopuoliselle taholle saadessaan merkittävän tilaisuuden, joka voisi edistää heidän työllistymistään jatkossa. Opinnäytetyö haluttiin tehdä entiselle työnantajalle tai harjoittelupaikkaan. Edellä mainituissa valinnoissa korostui yleensä sekin, että opinnäytetyötä voitiin tehdä työsuhteessa kohdeorganisaatioon. Valmistumisen jälkeisen työllistymisen lisäksi, myös

sattumalla oli vaikutusta. Tutkimusryhmään saapuminen mahdollisti oman osaamisen kehittämisen tavalla, joka ei olisi välttämättä ollut mahdollista, mikäli opinnäytetyön olisi tehnyt vain yliopistolle.

Yksi vastaaja pohti tehdäkö opinnäytetyön yliopiston tutkimusryhmässä vai omalle työnantajalleen, koska oli kiinnostunut oman ammatillisen osaamisensa kehittamisestä. Valintatilanne ei ollut helppo, koska vastaajan tuli miettiä, miten tehdä pro gradu työ käytännöllisesti ja niin, että aihe olisi mielenkiintoinen.

”Vaihtoehtona olivat tehdä gradu Oulun yliopiston aineistosta ja ehkä osana yliopiston tutkijaryhmiä tai ammattiani tukevasta aiheesta. Valitsin tehdä progradututkielmani työnantajalleni, joka syventää osaamistani omassa ammatissani.”

Päättyessään valitsemaan tutkimusaihettaan vastaaja huomasi, että hänen oman kokemuksensa työelämästä olisi yhdistettävissä siihen, mitä hän tekee nyt. Näistä lähtökohdista käsin vastaaja päätyi selvittämään, olisiko hänen mahdollista yhdistää opinnäytetyön tekeminen nykyiseen ammattiinsa.

”Huomasin, että jo keräämäni kokemus työelämästä on voimavara oman progradututkielmani suhteen. Se mitä olen aikaisemmin tehnyt määrittää myös paljon sitä mitä osaan ja ajattelen nyt. Aloin selvittämään mahdollisuuksia yhdistää oma opinnäytetyö ja ammatti työpaikallani. Selvitystyötä tehdessäni minulle aukesi mahdollisuus tehdä tutkimusta osana työpaikan tutkimushanketta. Tartuin siihen mahdollisuuteen, koska se oli minulle mielenkiintoinen ja kokonaisuutena paras ratkaisu.”

Vastaaja uskoo, että hänen tekemästään opinnäytetyöstä tulee olemaan hyötyä hänen urallaan ja myöhemmissä opinnoissa, koska hän aikoo todennäköisesti suorittaa toisenkin maisterintutkinnon. Lisäksi tutkimusaihe auttaa paremmin ymmärtämään vastaajan työpaikalla tapahtuvia ilmiöitä, kehittämään omaa ammattitaitoaan ja työhyvinvointia työpaikalla.

”Uskon että tutkimus ja aineisto, jonka kerään auttaa minua myöhemmissä opinnoissa urallani. Joudun tekemään toisen maisterityön myöhemmin ja kasvatuspsykologian tutkinnolla saan etua siinä työssä. Tutkimusaihe auttaa minua ymmärtämään ilmiöitä työpaikalla paremmin ja se helpottaa omaa johtajuutta. Tulevaisuudessa toivottavasti pystyn hyödyntämään osaamistani työhyvinvoinnin parantamiseksi työpaikallani.”

Toisen vastaajan kohdalla merkittäväksi tekijäksi opinnäytetyön valitsemisen suhteen muodostui kasvatuspsykologian professori, joka kutsui vastaajan mukaan tutkimusryhmään. Tutkimusryhmään osallistumisen teki helpoksi myös se, että vastaaja koki aiheen mielenkiintoiseksi.

”Olin jo jonkun aikaa pohtinut gradun aihetta kun kasvatuspsykologian professori pyysi minua mukaan tutkimusryhmään yhteistyössä tutkimuksesta vastaavan opetushenkilökunnan kanssa turkimaan tutkimusryhmän opiskelijoiden ryhmäopetusta. Aihe kiinnosti minua heti ja siinä yhdistyivät sekä opetuksellinen että ohjauksellinen näkökulma, joten valinta oli sinänsä helppo.”

Opinnäytetyön tekemisen tutkimusryhmässä vastaaja koki mielekkääksi niin aiheen kuin myös käytännön järjestelyjen osalta. Opinnäytetyö eteni hyvin aikataulussa ja tutkimisen tekemiseen sai hyvää tukea ja ohjausta tutkimusryhmältä. Saadun tuen lisäksi, vastaaja koki, että hänen työllään oli merkitystä opetuksen kehittämässä ja hän sai uralleen näkyvyyttä tieteellisen julkaisun myötä. Opinnäytetyöprosessi palveli myös vastaajan myöhempää työuraa, sillä hän sai valmistumisensa jälkeen töitä kasvatuspsykologian laitokselta assistenttina.

”Koen että valinnalla oli monellakin tavalla iso merkitys. Ensinnäkin gradu valmistui aikataulussa, tutkimuksen tekeminen oli mielekästä ja siihen sai tukea ja ohjausta tutkimusryhmältä. Koin myös että sillä oli merkitystä opetuksen kehittämisen näkökulmasta. Lisäksi pääsin tätä kautta mukaan muutamaaan julkaisuun ja tieteelliseen konferenssiin. Sain myös heti valmistumiseni jälkeen töitä kasvatuspsykologian laitokselta assistenttina ja uskon suurimman syyn olleen juuti tuo graduntekoprosessi osana tutkimusryhmää.”

Erään vastaajan kohdalla haasteeksi muodostui opinnäytetyön toteuttaminen kahdesta mahdollisesta vaihtoehdosta. Vastaaja pohti, tulisiko hänen tehdä opinnäytetyö entiseen harjoittelupaikkaansa vai täysin uudesta aiheesta, josta hän oli itse kiinnostunut. Valinnan tekeminen ei ollut helppoa, mutta osaltaan vastaajan päätökseen vaikutti se, että hän sai tehdä opinnäytetyön työsuhteessa organisaatioon, jossa hän oli ollut harjoittelussa.

”Pohdin pitkään teenkö gradun entiseen harjoittelupaikkaani koulutuksen suunnitteluun liittyen vai täysin eri aiheesta hr-alalle. Valinta aiheutti taas epävarmuutta ja paljon pohdintaa aiheeseen liittyen. Päädyin tekemään graduaiheeni entiseen harjoittelupaikkaani, sillä sain tarjouksen tehdä sitä osittain työsuhteessa organisaatioon. Valintaan vaikutti siis työmahdollisuus ja henkilöstö kyseisessä organisaatiossa”

Opinnäytetyön tekeminen entiseen harjoittelupaikkaan osoittautui vastaajan kannalta merkittäväksi valinnaksi, sillä hän pääsi työskentelemään samaan paikkaan, jossa suoritti harjoittelunsa. Samalla vastaaja kokee, että tehdessään toisenlaisen valinnan, hän saattaisi työskennellä jossain muualla, mikä ei ole poissuljettua edelleenkään.

”Gradu oli työuran kannalta siltä osin ratkaiseva, että työskentelen tällä hetkellä kyseisessä organisaatiossa johon tein graduni. Jos olisin tehnyt hr-aiheisen gradun, olisin saanut aiheesta lisää osaamista ja voinut mahdollisesti hakeutua sen alan työtehtäviin. Tämä ei tosin ole täysin poissuljettua myöhemminkään, mutta ohjasi vahvasti valmistumisen jälkeistä työllistymistä.”

5.2 Työelämäkohtaiset valinnat

Tämä pääluokka käsittelee kasvatustieteiden opiskelijoiden tekemiä työelämäkohtaisia valintoja. Luvussa esitetään myös ylä- ja alaluokat, jotka muodostavat pääluokan. Yläluokka on muodostettu sillä perusteella, että kaikki luokassa esiintyvät valinnat liittyvät jollain tavalla työelämässä tapahtuvaan kehitykseen. Työelämässä tapahtuvat valinnat, jotka liittyvät tiettyihin työpaikkoihin hakeutumiseen, täydennyskoulutukseen tai oman osaamisen kehittämiseen muodostavat pääluokan. Yläluokka *työelämäosaaminen* koostuu alaluokasta ammatillinen kehittyminen.

Alaluokka	Yläluokka
Ammatillinen kehittyminen	Työelämäosaaminen

TAULUKKO 6 Työelämäosaaminen ja sen muodostavat alaluokat

5.2.1 Ammatillinen kehittyminen

Viisitoista vastaajaa piti ammatilliseen kehittymiseen liittyviä valintoja merkittävänä. Ammatilliseksi kehittymiseksi on luokiteltu sellaiset vastaukset, joilla viitataan työllistymistä edistävän osaamisen kehittämiseen. Vastaajat pitivät pääsääntöisesti opettajan pedagogisten opintojen ja harjoittelupaikan valintaa merkittävänä valintoina urakehityksensä kannalta. Neljä vastaajaa mainitsi opettajan pedagogiset opinnot ja neljä korosti puolestaan harjoittelupaikan valinnan tärkeyttä. Opettajan pedagogisten opintojen valintaan vaikuttivat usein muiden opiske-

lijoiden kokemukset ja suositukset opinnoista. Lisäksi, vaikka opettajan pedagogisissa opinnoissa pärjääminen jännitti, osoittautuivat valinnat sikäli tärkeiksi, että vastaajat pääsivät etenemään työurallaan ja näkivät, mitä eivät ainakaan halua tehdä. Harjoittelupaikan valitseminen osoittautui merkittäväksi, joskin vaikeaksi tehtäväksi, koska harjoittelu haluttiin tehdä mielellään palkallisena. Harjoittelun suorittaminen antoi kuitenkin vastaajille käytännöllistä työkokemusta ja auttoi heitä kehittämään osaamistaan. Loput seitsemän vastaajaa nimesivät vaihtelevampia perusteita valinnoilleen. Työelämäkursseja pidettiin hyödyllisinä, koska niissä voi tutustua erilaisiin työtehtäviin ja harjoitella oman osaamisensa kuvaamista vastapainona käytännön taitojen puutteelle. Muita valintoja olivat kieltäytyminen itselle väärästä alasta, mielekäs kesätyö, täydennyskoulutus, opiskelujen uudelleen aloittaminen ja pyrkiminen jatko-opintoihin. Eräs vastaaja totesi poikkeuksellisesti, että vain tutkinnon suorittamisella ja opintojen loppuun saattamisella oli merkitystä.

Opettajan pedagogiset opinnot herättivät suosiota vastaajien keskuudessa ammatillisen osaamisen kehittämisen puolesta. Opettajan pedagogisiin opintoihin siirryttiin usein muiden opiskelijoiden suosituksesta, koska he kuvasivat kokemuksiaan positiivisiksi. Opettajan pedagogiset opinnot koettiin myös hyödyllisiksi siltä kannalta, että vastaajat halusivat siirtyä opetus- tai ohjaustyöhön. Eräs vastaaja kuvasi valintoja nimenomaan hyödyllisiksi opettajan työn kannalta ja, koska hänen opiskelijakaverinsa olivat suositelleet opettajan pedagogisten opintojen valitsemista.

”Pedagogisten ottaminen maisterivaiheessa. Muiden kokemukset ja suositukset ohjasivat. Uskon että auttaa ovien avaamisessa esim psykologian opettajaksi.”

Yksi vastaaja epäröi opettajan pedagogisten valitsemista, koska ei ollut varma omasta pärjäämisestään luokan edessä, mikä lisäsi valinnan vaikeutta. Vastaajan alkuun tuntema jännitys kuitenkin katosi opintoja suoritettaessa. Vastaaja koki, että opinnoista olisi kasvatustieteiden opiskelijalle hyötyä ohjaustyössä, vaikkei ryhtyisikään opettajaksi. Myös kurssikavereiden kannustus ja opettajan pedagogisissa olevan ryhmän hyvä ilmapiiri vaikuttivat osaltaan siihen, että vastaaja rohkaistui hakeutumaan opettajan pedagogisiin opintoihin.

”Jos niitä tehdessäni huomasin heti, että valinta oli oikea ja opinnot kiinnostivat, vaikka alkuun jännitin kovasti tulenko niissä pärjäämään ujouteni vuoksi. Valinnan tekoon vaikutti varmasti eniten ajatus siitä, että vaikka opettajan työtä tulevaisuudessa haluaisi tehdä, olisi kyseisistä

opinnoista kuitenkin hyötyä joka tapauksessa kasvatuspsykologian opiskelijalle kun tähtäimessä oli kuitenkin opiskelijoiden kanssa tehtävä työ (ohjaustyö). Myös kurssikavereilla, joita oli tulossa samoihin opintoihin, oli myönteinen vaikutus valintaan ja meillä olikin opinnoissa huippu porukka!”

Valinta osoittautui merkittäväksi, sillä ilman opettajan pedagogisia opintoja ja kolmen vuoden työkokemusta, vastaaja ei olisi päässyt ammatillisiin opinto-ohjaajan töihin, mikä oli hänen haaveammattinsa. Lisäksi opinnoista on ollut hyötyä työnsaannin kannalta, koska vastaaja on tehnyt töitä paikoissa, joissa opettajan pedagogisia opintoja on edellytetty.

”Valinta on ollut kohdallani erittäin merkittävä, sillä haaveenani oli siinä vaiheessa opinto-ohjaajan pätevyyden hankkiminen ja en olisi päässyt myöhemmin kyseisiin opo-opintoihin ilman pedagogisia opintoja ja 3 vuoden työkokemusta. Myös työn saannille ja työuralla etenemiselle pedagogisilla opinnoilla oli iso merkitys sillä lähes kaikissa työpaikoissa olen valmistumisen jälkeen tehnyt enemmän tai vähemmän opetustyötä ja kyseisiä opintoja on joko edellytetty tai arvostettu.”

Eräs vastaaja huomasi opettajan pedagogisia opintoja suorittaessaan, ettei opettajan työ ollut välttämättä häntä itseään varten. Harjoittelun aikana syntyi kuitenkin toisenlainen ajatus, mihin opettajan pedagogisia opintoja voisi hyödyntää. Opetusharjoittelussa suoritettujen ohjaustilanteiden tuntuivat kuitenkin vastaajasta luontevammalta kuin varsinaiset opetustilanteet, minkä vuoksi vastaaja pohti hakeutumista ammatillisen opinto-ohjaajan tehtäviin.

”Koen havainnon kuitenkin enemmän hyödylliseksi; tuli uusi innostus siitä, että ehkä voisi jatkaa vielä opinto-ohjaajaksi pätevöittäviin opintoihin, koska opetusharjoittelussa suoritettujen ohjaustilanteiden olivat mukavia ja tuntuivat omalta jutulta. Näihin myös pedagogiset tarvitaan, joten ne eivät olleet ollenkaan ”turhat”.”

Vain yksi vastaaja tahtoi hakeutua opettajan pedagogisiin opintoihin kysymättä muiden mielipiteitä asiaan liittyen. Vastaaja oli halunnut opettajan ammattiin, mutta ei osannut nimetä yhtä henkilöä, joka olisi vaikuttanut hänen valintaansa. Valintansa kautta vastaaja halusi haastaa itseään ja saada joitakin käytännön taitoja tutkintoonsa.

”Tämäkin valinta oli helppo ja tiedossa jo pitkään. Tämä herätti minussa kokeilunhalua ja itseni haastamista. Tähän vaikutti varmaankin oma aikaisempi haluni opettajan ammattiin, mutta en osaa sanoa, kuka muu ihminen siihen olisi vaikuttanut. Tästäkin on minulle varmasti

*hyötyä työllistymisen kannalta ja saan niiden avulla ainakin jotakin "konkreettista" tutki-
tooni."*

Maisterivaiheen harjoittelu osoittautui vastaajille merkittäväksi oman työalan kokemukseksi käytännön taitojen osalta. Paikan valinta oli vastaajien mielestä vaikeaa, koska alan työpaikkoja oli niin paljon eikä paikan löytämiseen saanut tukea tai ohjeita yliopistolta. Valinnan vaikeutta lisäsi epävarmuus omasta pärjäämisestä harjoittelussa, etenkin, jos työ ei olisi riittävän mielekäästä, ei harjoitteluakaan tulisi hoidettua hyvin. Lisäksi vastaajat toivoivat palkallista harjoittelua, mikä rajasi vaihtoehtoja entisestään.

"Valinta tuotti tuskaa ja oli työlästä, sillä etukäteen oli vaikea tarkalleen tietää, millaista työ missäkin mahdollisessa harjoittelupaikassa tulisi olemaan. Vaihtoehtoja oli monia. Toisaalta kun asetti ehdoksi palkallisen harjoittelupaikan, vaihtoehtoja ei käytännössä ollut sillä juuri mihinkään ei otettu palkallisia harjoittelijoita. Pelkäsin, että jos valitsen minulle ei-niin-hyvin-sopivan harjoittelupaikan, en viihdy siellä enkä osaa hommia riittävän hyvin."

Myös eräs toinen vastaaja halusi suorittaa harjoittelujakson omalla työpaikallaan syistä, ettei hän olisi saanut palkkaa muissa harjoittelupaikoissa tai yhtä laajaa vastuuta, mitä omalla työpaikallaan. Lisäksi vastaaja mainitsi, ettei harjoittelujakson tullut olla "mukava", vaan järkevä, jotta se palvelisi parhaiten hänen työuraansa.

*"Valinta oli aika helppo, olen sitoutunut oman urani kehittämiseen työpaikallani ja siksi halusin tehdä myös työelämäjakson siellä. Siitä on minulle eniten hyötyä. Pohdin pitkään haluan-
anko saada työelämäjaksosta mukavan kokemuksen vai että olisko valinta järkevä. Päädyin siihen tulokseen, että teen sen mikä on järkevää. Palkka vaikutti valintaan. En olisi saanut muista harjoittelupaikoista todennäköisesti palkkaa. En olisi saanut uusissa paikoissa niin pal-
joa vastuuta kuin mitä sain tutussa työympäristössä."*

Vastaajat, jotka joutuivat etsimään sopivaa harjoittelupaikkaa hyötyivät yleensä työelämäkurs-
sin tapaamisista ja läheisten kanssa käydyistä keskusteluista. Työelämäopinnoissa saattoi kes-
kustella harjoittelua askarruttavista kysymyksistä ja läheisten kanssa käyty keskustelu auttoi
käsittelemään pelkoa, joka liittyi harjoittelun aloittamiseen tuntemattomassa paikassa.

*"Merkittäviä valinnan tekemisessä olivat työelämäopinnot -kurssin tapaamiset, joissa sai kes-
kustella kaikista harjoitteluun liittyvistä asioista ja joissa sai tietoa asioista. Toinen merkittävä
tekijä oli sisko, jonka kanssa keskustelin aiheesta ja purin tunteitani valinnan vaikeudesta ja*

käsittelin mm. sitä pelkoa, joka valinnan tekemiseen ja harjoittelun aloittamiseen täysin tuntemattomassa työpaikassa liittyi.”

Vaikka vastaajat eivät saaneetkaan välttämättä palkkaa harjoittelunsa ajalta, olivat he yksimielisiä siitä, että harjoittelu antoi arvokasta työkokemusta. Työkokemuksen ohella harjoittelun aikana pääsi tutustumaan organisaatioon, jossa harjoittelun suoritti ja näkemään, millaista itse käytännön työ on.

”Hieman turhauttava, koska paikkaa oli vaikeahko löytää. Lisäksi aikuisopiskelijana tuntui erikoiselta suostua palkattomaan harjoitteluun. Toisaalta ajattelin, että tämä oli mahdollisuus nähdä HR työtä isossa organisaatiossa ja sitä, mitä se käytännössä on.”

Harjoittelun päätöksestä saatua harjoittelutodistusta pidettiin arvokkaana käyntikorttina tulevaisuuden työuran kannalta, koska todistuksessa kuvattiin konkreettisesti, millainen työntekijä harjoittelija oli ollut harjoittelunsa aikana. Hyvä harjoittelutodistus saattaa edistää mahdollisuuksia hakeutua tiettyyn työpaikkaan.

”Sain myös konkreettisen osoituksen osaamisestani ja hyvän kuvauksen itsestäni työntekijänä harjoittelutodistuksen muodossa. Tällä voi olla painoarvoa valmistumisen jälkeen töitä hakiesani, parhaassa tapauksessa hyvä harjoittelutodistus edistää mahdollisuuksiani tulla valituksi johonkin tiettyyn työpaikkaan.”

Vastaajat pitivät opintoihin liittyviä työelämäkurseja hyödyllisinä, koska niissä pääsi kuulemaan erilaisista työpaikoista ja ammateista. Työelämäkurssien antina pidettiin sitä, että niillä haastettiin ja opetettiin opiskelijoita kertomaan omasta osaamisestaan niin vahvuuksien kuin heikkouksien kautta.

”Yleisesti ottaen työelämään liittyvät kurssit, joissa opetettu ja haastettu kertomaan omasta osaamisestaan, saanut harjoitella vahvuuksista ja heikkouksista kertomista.

Työelämäkurseilla opetettuja asioita omasta osaamisen sanoittamisesta pidettiin tärkeänä, koska omalla alalla ei tule kerrytettyä tiettyjä käytännön taitoja, vaan osaaminen on yleisemmällä tasolla.

”Hyödyllistä, koska meidän alalla ei ehkä saa niin konkreettisia taitoja, joten hyvä välillä pysähtyä miettimään, minkälaista abstraktimpaa osaamista on kertynyt, ja miten sen voi esim. työnhaussa tuoda esille.”

Harjoittelun ja pedagogisten opintojen ohella, kesätyö saattoi muodostua vastaajalle merkittäväksi työkokemukseksi. Eräs vastaaja kuvaa, miten alkujännityksensä jälkeen otti vastaan kaverinsa suosituksesta kesätyön, jossa on oppinut sittemmin paljon uutta, ja joka on ollut merkittävä tulevan työuran kannalta.

”Piti valita otanko minulle tarjotun kesätyön vastaan. Olin iloinen tarjouksesta, mutta minua jännitti olisiko työ sellaista, mitä haluaisin tehdä ja olisinko hyvä siinä. Otin työn kuitenkin lopulta vastaan, kun kaverini suositteli ja suostutteli minua siihen. Kyseinen työ on ollut merkittävä tulevan työurani kannalta. Jatkoisin kyseisessä työssä myös seuraavana kesänä ja sain sen ansiosta töitä myös seuraavana keväänä. Olen oppinut tässä työssä todella paljon ja se on ollut minulle todella hyödyllinen, vaikka alkuun mietin sen vastaanottamista”

Eräs vastaaja teki itselleen sopivan rajauksen työurallaan suuntautumisessa, kieltäytymällä henkilöstöalan tehtävistä, koska koki, etteivät ne olleet häntä varten. Sopimattomien tehtävien rajaaminen ulkopuolelle omista valinnoista auttaisi hahmottamaan paremmin, mitä haluaa itse tehdä työkseen.

”Päätös siitä että en halua henkilöstöpuolelle. Oma tunnepohjainen päätös, koska työ vaikuttaa tylsältä. Uskon että auttaa etsimään mielekkäitä töitä.”

Yksi vastaajista päätyi suuntaamaan työuraansa omien opintojen, tässä tapauksessa sivuaineen ja pääaineen vaihtamisen kautta. Vaihdettuun pääaineeseen kasvatopsykologiaan, vastaaja päätyi hakeutumaan jatko-opintoihin. Vastaaja on tyytyväinen valinnoistaan, koska kokee ottaneensa itse vastuuta tekemisistään ja ne ovat tuoneet uutta sisältöä elämään.

”Kun lopulta jostain syystä päätinkin vielä jatkaa psykologian lukemista, muutti tämä päätös lopulta koko opintojeni suunnan pääaineen vaihtamisesta alkaen ja mahdollisiin jatko-opintoihin johtaen. Näihin valintoihin liittyy valtavaa iloa, sillä tunnen että olen itse tehnyt suuria valintoja, jotka ovat muuttaneet koko elämäni suunnan ja antaneet paljon sisältöä elämään.”

Yksi vastaajista halusi vain suorittaa tutkintonsa loppuun huolimatta siitä, mihin hän tutkinnollaan suuntautuisi. Tärkeintä vastaajalle oli se, että hänellä olisi jokin tutkinto suoritettuna.

”Opintojen loppuun saattaminen, vaikka mielenkiinto vei muualle halusin saada tutkinnon loppuun, vaikka ajattelin etten ehkä tee sen alan töitä oma päätös hyötyä siinä mielessä, että on joku tutkinto olemassa.”

5.3 Henkilökohtaiset valinnat

Tämä pääluokka käsittelee kasvatustieteiden opiskelijoiden tekemiä henkilökohtaisia valintoja. Luvussa esitetään myös ylä- ja alaluokat, jotka muodostavat pääluokan. Yläluokka on muodostettu sillä perusteella, etteivät kaikki luokassa esiintyvät valinnat ole välttämättä yhteydessä opintojen suorittamiseen tai työelämään siirtymisen kanssa. Opintojen ja työelämän ulkopuoliseen toimintaan liittyvät valinnat muodostavat siten oman pääluokan. Yläluokka *vapaaehtoisuus* koostuu alaluokasta opintojen ja työn ulkopuolinen toiminta.

Alaluokka	Yläluokka
Opintojen ja työn ulkopuolinen toiminta	Vapaaehtoisuus

TAULUKKO 7 Vapaaehtoisuus ja sen muodostavat alaluokat

5.3.1 Opintojen ja työn ulkopuolinen toiminta

Seitsemän vastaajaa kommentoi valintojaan, jotka liittyivät enemmän opintojen ja työn ulkopuoliseen toimintaan. Opintojen ja työn ulkopuolisiin valintoihin on laskettu toiminta, joka ei ole välttämättömänä vaatimuksena tutkintojen loppuun suorittamisen tai työllistymisen kannalta. Opintojen ja työn ulkopuolisella toiminnalla voi kuitenkin kerryttää tietoja ja taitoja erilaisista asioista, joista voi olla hyötyä oman uran kehittämisessä. Vastaajat toivat puheissaan esille erinäisiä esimerkkejä työelämän ja opintojen ulkopuolelta, jotka ovat kasvattaneet heidän itsevarmuuttaan ja osaamistaan. Esimerkkeinä mainittiin muun muassa vaihto-opiskelu, omaa elämäntilannetta tukevat opinnot ja ainejärjestötoiminta. Eräs vastaaja mainitsi ulkopuoliset opinnot merkittäviksi, mutta ei kommentoinut valintaansa sen kummemmin. Merkittäviä henkilöitä valintojen taustoilla olivat elämäkumppanit, perhe ja opiskelukaverit.

Eräs vastaaja halusi tukea äitiyttään ja koosti opintokokonaisuutensa sen mukaisesti, valitsemalla lasten kasvuun ja kehitykseen liittyviä opintoja. Vastaaja epäröi sitä, olisikohan liiasta tiedon määrästä enemmän haittaa kuin hyötyä, mikäli hän ei pystyisi noudattamaan kaikkea lukemaansa ja parantamaan siten lastensa hyvinvointia.

”Minulla oli kolme alle kouluikäistä lasta ja valitsin lasten kasvuun ja kehitykseen liittyviä opintoja tukeakseni samalla äitiyttäni ja toisaalta kun valitsin lasten ja nuorten psyykinen

hyvinvointi perusopinnot, ne olivat äärimmäisen raskaat kun tieto alkoi lisätä tuskaa: mitä jos lapseni sairastuu, edesautanko tai ennaltaehkäisenkö vanhemmuudellani sitä.”

Myös ainejärjestötoimintaan eli oman ainejärjestön hallitukseen mukaan lähteminen tarjosi vastaajille oppimismahdollisuuksia. Eräs vastaaja sai hallitustoiminnan kautta tietoa nykyisestä osaamisestaan ja oppi uusia taitoja, joita hän hyödyntää edelleen. Lisäksi vastaaja sai uusia ajatuksia oman urapolkunsa kehittämiseksi, ainakin sen suhteen, millaisissa töissä voisi kuvitella näkevänsä itsensä. Vaikka valinta ainejärjestöön lähtemisestä arvelutti, opiskelukaverien kannustus rohkaisi vastaajaa valinnan tekemisessä.

”Hallitustoiminta tarjosi paljon kokemuksia ja ajateltavaa ja opin siitä paljon myös nykyään hyödyntämiäni taitoja. Sain myös tietoa omasta potentiaalistani, joten ilman toimintaan mukaan lähtemistä en ehkä olisi tässä missä olen nyt. Valintaan vaikuttivat muiden opiskelijoiden kokemukset ja kannustus, joka oli tarpeen kun itse vielä arkailin ajatuksen kanssa. Valinnasta on ollut ehdottomasti hyötyä, sillä kuten sanoin opin siinä paljon ja hyödynnän edelleen oppimiani taitoja. Ne myös veivät minua urahaaveissa taas eri suuntaan, kohti kiinnostavia haasteita.”

Vaihto-opiskeluun lähteminen toimi erään vastaajan kohdalla käännteentekevänä hänen urakehityksensä kannalta, vaikka vastaaja epäroi aluksi vaihtoon lähtemistä. Huolta aiheutui omasta pärjäämisestä, kielitaidosta, taloudellisesta tilanteesta ja opintojen etenemisestä. Samalla vaihtoon lähteminen herätti innostusta uudesta ja jännittävästä tilaisuudesta. Läheiset, erityisesti perhe ja poikaystävä toimivat merkittävinä kannustimina valinnan tekemisessä.

” En ollut suunnitellut vaihtoon lähtöä, mutta poikaystäväni oli kiinnostunut lähtemään ja päätin lähteä samaan paikkaan, sillä siihen oli hyvä mahdollisuus. Valinta aiheutti epävarmuutta, huolta omasta pärjäämisestä englanniksi, taloudellisesta pärjäämisestä ja pelkoa jälkeen jäämisestä opinnoissa. Samalla kuitenkin innostusta uudesta jännittävästä mahdollisuudesta ja matkustamisesta. Poikaystävä oli merkittävä henkilö valinnan tekemisessä ja myös muut läheiset, jotka suhtautuivat lähtemiseen kannustavasti.”

Opiskelijavaihtoon lähtemisen myötä vastaajan uskallus ja rohkeus elämässä pärjäämiseen lisääntyivät. Vastaaja oppi, että hän pärjää nykyisellä kielitaidollaan arkielämässä ja opinnoissaan sekä pystyy toimimaan epämurkka-alueellaan. Ilman vaihtoon lähtöä vastaaja ei olisi

todennäköisesti uskaltanut hakeutua nykyisiin työtehtäviinsä, jossa hän joutuu käyttämään vierasta kieltä puolet työajastaan. Lisäksi vaihto-opiskelu antoi vastaajalle rohkeutta ottaa vastaan uusia haasteita ja tehtäviä, vaikkei hallitsisi niitä aivan täydellisesti.

”Valinnan tekemisestä oli paljon hyötyä nykyisessä työssäni, jossa 50% työstäni tapahtuu englannin kielellä. Ilman vaihtoon lähtöä en olisi varmaan uskaltanut hakeutua kyseiseen tehtävään. Hyvä kielitaito avaa paljon ovia työelämässä ja muutenkin elämässä. Vaihto lisäsi myös uskallusta heittäytyä ja ottaa rohkeasti vastaan erilaisia haasteita ja tehtäviä töissä, joita ei sillä hetkellä 100% osaa tehdä.”

Eräällä vastaajalla oli jo työpaikka, mutta hän halusi pitää taukoa töistä ja päätti tulla opiskelemaan toiselle paikkakunnalle. Valintaa vahvisti myös se, että vastaajan vaimo opiskeli samalla paikkakunnalla, jolloin yhteiselämän järjestäminen olisi helpompaa.

”Valinta lähteä opiskelemaan vahvistui siinä, että halusin enemmän tulla opiskelemaan kuin olla työssä. Ja vaimoni opiskeli Oulussa, jonka takia minun oli järkevää tulla Ouluun myös itse, jotta yhteiselämä olisi mukavanpaa.”

Vastaaja kokee, että valinnan myötä hänen oma osaamisensa on kasvanut. Lisäksi hän on saanut jakaa arkeaan vaimonsa kanssa ja opiskella yhdessä. Opintojen myötä vastaajan käsitykset ihmisestä ja ihmisen käytöksestä ovat myös laajentuneet.

”Lisäksi positiivista on ollut se, että ollaan saatu vaimon kanssa jakaa arkea ja opiskella yhdessä viimeisen kahden vuoden aikana, enkä vaihtaisi sitä pois mistään hinnasta. Valinnasta tuleva hyöty todennäköisesti on osaamista ja tasapainoisuutta tulevaisuuden elämässä. Lisäksi opinnot ovat antaneet valtavasti ymmärrystä ihmisestä ja käytöksestä.”

Eräs vastaaja toteaa mielenkiintoisesti, että jokaisen tulisi pystyä tekemään omia valintojaan ilman ulkopuolisten tahojen vaikutusta asiaan. Tätä voidaan pitää hyvänä ohjenuorana yleisesti kaikilla elämän osa-alueilla ja mikseipä soveltaa aiemmin esille tulleisiin valintoihin. Vastaajan mukaan liika ystävien tuki asiassa kuin asiassa saattaa estää itsensä toteuttamisen, koska kaikki eivät jaa samoja urahaaveita tai tavoittele samoja asioita.

”Opintojen aikana pidän tärkeänä myös valintaa tehdä asioita itselle sopivalla tavalla, vaikka se tarkoittaisi välillä yksin tekemistä. Monelle ystävien tuki on liiankin tärkeää, sillä se estää

itsensä toteuttamisen. Ystävät eivät luonnollisesti jaa aina samoja urahaaveita tai kiinnostuksen kohteita, jolloin on tärkeää, että jokainen tavoittelee juuri itselle sopivinta valintaa.”

Vanhemmat opiskelijat rohkaisivat vastaajaa tekemään omia valintojaan ja hän on pitäytynyt tässä ohjenuorassa. Omien valintojen tekemisestä on vastaajan mukaan hyötyä sekä urahaaveiden toteuttamisessa että yksityiselämässä.

”Vanhemmat opiskelijat rohkaisivat tähän aikaan ja olen tarttunut ajatukseen sekä rohkaisunut menemään omaa polkua. Tästä on hyötyä sekä henkilökohtaisessa elämässä että urahaaveissa, sillä on välttämätöntä että pystyy tekemään omia valintoja.”

Eräs vastaaja pohti jäädäkö Ouluun vai muuttaa muualle harrastuksensa perässä. Vastaaja olisi tehnyt toisenlaisen valinnan, mikäli hän olisi saanut mahdollisuuden joltain muulta paikkakunnalta. Vastaajaa on harmittanut jälkeinpäin, ettei hän itse kartoittanut muiden paikkakuntien työllisyystilannetta, mutta toisaalta hänen nykyinenkään tilanne ei ole sen huonompi.

”Piti valita jääkö Ouluun vai lähdenkö muualle harrastukseni perässä. Jäin Ouluun, enkä tehnyt siinä suoranaista valintaa. Elämä rullasi omalla painollaan siihen suuntaan. Olisin valinnut toisin, jos minulle olisi tarjottu muualta hyvää mahdollisuutta. Jälkeinpäin minua on välillä harmittanut, että en itse ollut aktiivinen ja lähtenyt kartoittamaan muiden paikkakuntien tarjoamia mahdollisuuksia. Työurani olisi ollut varmasti erilainen, jos olisin valinnut toisin, mutta toisaalta ihan hyvin kävi näinkin.”

5.4 Tulosten yhteenveto

Vastaajat olivat pääsääntöisesti kolmannen, neljännen ja viidennen vuoden opiskelijoita sekä valmistuneita. Kuudes vastaajaryhmä koostui johonkin muuhun opintovaiheeseen itsensä lukevista edustajista. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää kasvatuspsykologian opiskelijoiden merkittäviä uravalintoja. Eniten vastaajat kommentoivat ammatilliseen kehittymiseen liittyviä valintoja (15), sivuainevalintojaan (14) ja pääainevalintojaan (12). Vastaavasti vähemmälle huomiolle jäivät opintojen ulkopuoliseen toimintaan (8) ja opinnäytetöihin liittyvät valinnat (3). Kasvatuspsykologian pääaine- ja sivuainevalinnat nousivat merkittävimmäksi uraansa vaikuttaneeksi tekijäksi valmistuneiden keskuudessa (yht. 10). Pääainevalintoja vähemmän kommentoivat neljännen ja viidennen vuosikurssin opiskelijat sekä johonkin muuhun opintojen vaiheeseen lukeutuvat opiskelijat (2,2,2). Vastaavasti sivuaineissa kolmannen

sekä neljännen vuoden ja johonkin muuhun opintojen vaiheeseen lukeutuvat opiskelijat kokivat sivuaineet vähiten merkittäviksi valinnoiksi (2, 2 1). Ammatillisen kehittymisen valinnat nousivat merkittävimmiten johonkin muuhun opintojen vaiheeseen lukeutuvien opiskelijoiden (7) ja kolmannen vuoden opiskelijoiden (4) keskuudessa. Vastaavasti neljännen vuosikurssin (1), viidennen vuosikurssin (1) ja valmistuneiden (2) kohdalla ammatillisen kehittymisen valinnat eivät nousseet yhtä tärkeiksi. Opintojen ja työn ulkopuoliseen toimintaan liittyvät valinnat olivat yhtä tärkeitä valmistuneiden ja jonkin muun vuosikurssin opiskelijoiden keskuudessa (3,3). Neljännen vuoden opiskelijoista puolestaan 2 korosti opintojen ulkopuoliseen toimintaan liittyvien valintojen tärkeyttä.

Toinen tutkimuskysymys käsitteli sitä, miten vastaajat kuvailivat tekemiään valintoja. Olen tarkastellut kysymystä elämänuraohjauksen teorian ja siihen keskeisesti liitettävän uramuuntuvuuden käsitteen (Savickas, 2012; Savickas, ym. 2009; Vanhalakka-Ruoho, 2015) kautta. Savickasin (2012, 2015) mukaan uramuuntuvuus rakentuu ammatillisen identiteetin narratiiveista, jotka kuvaavat sitä, miten yksilö pärjää uransa nivelvaiheissa. Yksilöt refleктоivat nykytilannettaan menneisyytensä kautta. Samalla esiin tulevat myös kielteiset ja mahdollisesti itseään rajoittavat ajatukset. Kun edellä mainittuja seikkoja tarkastellaan uudesta katsantokannasta yksilö muodostaa niihin uudenlaisen merkityssuhteen ja sitä kautta intention. Valmis uratarina näkyy toimintasuunnitelmana, joka aktualisoituu käytännön toiminnassa (Savickas, 2012; 2015). Uratarina on eräänlainen ohjenuora, jonka mukaan yksilö muodostaa käsityksen itsestään toimijana ja luovii erilaisissa uramuuntuvuuden vaiheissa. Se miten selkeä toimintasuunnitelma yksilöllä on, vaikuttaa siihen, miten hän kokee urallaan tapahtuvat muutokset (Savickas, 2005). Kaikilla vastaajilla nämä elämänuraohjauksen vaiheet eivät esiintyneet yhtä selkeästi, joskin heidän valinnoistaan saattoi havaita uramuuntuvuuden eri vaiheita.

Erityisesti pääainevalinnoissa vastaajat kuvasivat valintojaan varmoina. Valinnoissa on kiinnitetty huomiota kiinnostuksen kohteisiin ja ne ovat tukeneet työllistymistä tavoiteammattiin. Valintoja on tehty erilaisista syistä. Uramuuntuvuuden kohdalla vastaajat ovat olleet tutkivassa vaiheessa, eli he ovat tehneet parhaalla mahdollisella tavalla itseään kiinnostavia uravalintoja ja päätyneet sitä kautta vakiintumisvaiheeseen, eli nykyiseen työhönsä. Pääainevalintoja tehdessä on näkynyt myös eräänlainen kasvun vaihe, jossa vastaajat vasta perehtyivät valintojensa sisältöihin ja huomasivat tutkiskeluvaiheen jälkeen tehneensä heille itselleen tärkeitä valintoja. Irrottautumisvaihe eli siirtymä uudesta työ- tai opiskelutilanteesta on syntynyt myös pääaineen vaihtamisen myötä. Pääainevalinnoissa nähtävissä oleva kiinnostus opiskeltavaan aiheeseen ja

omia urasuunnitelmia koskevat valinnat voidaan nähdä myös osoituksena uteliaisuuteen, itseluottamukseen ja kontrolliin liittyvistä uramuuntuvuustaidoista. Kontrolli omasta urasta motivoi henkilöitä proaktiivisempaan toimintaan uransa suhteen, niin aktiivisen tiedonkeruun kuin eri alojen kokeilun saralla. Uteliaisuus lisää kiinnostusta uraan ja auttaa ennakoimaan tulevaisuutta verrattuna niihin, jotka eivät ole kiinnostuneita uransa kehittämistä (Savickas, 2005). Aiempi tutkimus tukee oletuksia, joiden mukaan uransa suunnitelmallisesti rakentaneet yksilöt kokevat vähemmän ahdistusta tulevaisuutensa suhteen. Lisäksi uraansa pitkälle suunnitelleet ovat itseohjautuvampia, myönteisempiä uraan liittyvissä asioissa ja kykenevät paremmin sanoittamaan valintansa taustatekijöitä (Maree & Pollard, 2009; Cardoso, Gonçalves, Duarte, Silva & Alves, 2016; Nota, Santilli & Soresi, 2016; Nota, Ginevra & Soresi, 2012).

Vastaavasti sivuainevalinnoissa esiintyi paljon tutkivalle vaiheelle ominaista kokeilun halua siitä, mitkä sivuainevalinnat palvelivat parhaiten omaa uraa. Osalla vastaajista esiintyi uramuuntuvuuden suhteen huolta siitä, mikäli he onnistuisivat valitsemaan eniten uraansa hyödyttäviä sivuaineita. Useimmat vastaajat mainitsivat lähipiiristään opiskelukaverit, lähimmäiset tai yliopiston henkilökunnan merkittävinä ihmisinä sivuainevalintoja tehdessä. Ammatti-identiteetin jäsentymisen elämänuran muotoutumisen teoriassa syntyy osittain myös kontekstin eli ympäristön kautta, prosessinomaisuuden ja epälineaarisuuden ajatusta silmällä pitäen (Savickas, ym. 2009). Kaikki opiskelijat eivät välttämättä suuntautuneet sivuainevalintoihin kiinnostuksen pohjalta, vaan siitä, mistä olisi eniten hyötyä. Tässä tapauksessa ympäristö, muiden henkilöiden mielipiteiden myötä saattoi vaikuttaa merkittävästi sivuainevalintoihin. Prosessinomaisuus näkyi erilaisina strategioina informaationhaussa ja sivuaineiden kokeilussa. Onnistuneita valintoja tehneet vastaajat olivat tavallisesti siirtyneet tutkiskeluvaiheesta vakiintumisvaiheeseen ja olivat tehneet valintansa itse, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Kaikki vakituudessa työssä olleet eivät pitäneet valintoihin täysin onnistuneina, koska he eivät tehneet niitä oman mielenkiintonsa pohjalta, jolloin jotain tärkeitä taitoja saattoi jäädä oppimatta. Yhtenä syynä voi pitää sitä, että mielenkiinnon kohteet eivät ole pysyviä, vaan muuttuvat ajan kuluessa, riippumatta siitä, mille alalle henkilö suuntautuu (Savickas, 2012; Savickas, ym. 2009).

Opinnäytetöihin ja ammatilliseen kehitykseen liittyvissä valinnoissa painottuivat kokeilunhalu ja rohkeus. Vastaajat olivat itse aktiivisia kohdeorganisaatioiden suuntaan tiedonkeruulla. Onnistunut kokeilu tehdä opinnäytetyö tiettyyn työpaikkaan toi useammalle tutkiskeluvaiheessa olevalle vastaajalle vakituisen työpaikan, jossa he eivät välttämättä olisi, mikäli olisivat toimineet toisin. Toisaalta vastaajat saattoivat pelata varman päälle tekemällä opinnäytetyön tuttuun

ja turvalliseen yritykseen ja käyttää opinnäytetyötä eräänlaisena ”käyntikorttina” Ammattivalinnoissa korostui yhtäältä irrottautuminen edellisestä työ- ja opiskeluroolista ja siirtyminen johonkin uuteen, alun epävarmuudesta huolimatta. Erityisesti opettajan pedagogisia valintoja tehdessä osa vastaajista halusi aivan varmasti siirtyä opettajan ammattiin, kun taas toiset epäröivät, kunnes muiden kannustus muutti heidän mielipiteensä. Opettajaopinnoissa pärjääminen näkyi lisääntyneenä itseluottamuksena ja henkisenä kasvuna, joka vahvisti pärjäämistä tulevalla alalla. Kasvuvaiheen aikana tapahtuneen perehtyneisyyden ja tutkiskeluvaiheessa koettujen oivallusten myötä, osa vastaajista saattoivat huomata, etteivät opettajan pedagogiset opinnot olleet heitä varten, mutta niitä saattoi soveltaa toisessa ammatissa. Uteliaisuus kokeilla erilaisia ammattirooleja auttaakin henkilöä selvittämään, mikä ura sopii hänelle paremmin ja avaa näin uusia ovia. Uusien ammatillisten oivallusten myötä, myös henkilön luotto omaan ammatillisiin taitoihin kasvaa (Savickas, 2005; Savickas & Porfeli, 2012).

Opintojen ja työn ulkopuolinen toiminta ei ollut välttämättä sidoksissa opiskeluihin tai työelämään, mutta siihen liittyvät valinnat antoivat lisää rohkeutta, jolla suunnata uraansa ja kohdata haasteita. Kuten ammatillisen kehittymisen valinnoissa, myös opintojen ulkopuoliseen toimintaan liittyviin valintoihin liittyi erinäistä epävarmuutta, joka katosi vähitellen, vastaajien tutustuessa paremmin uusiin asioihin. Uramuuntuvuuden näkökulmasta katsottuna, vastaajat, joilla oli enemmän uteliaisuutta kuin huolta valinnoistaan, saivat lopulta enemmän irti valintojen myötä saaduista kokemuksista. Ainejärjestöön mukaan lähteminen tai vaihto-opiskeluihin suuntautuminen vahvistivat vastaajien itseluottamusta ja tunnetta siitä, että he selviytyvät erilaisista haasteista. Tutkiskeluvaiheen aikana tapahtunut kasvu ilmeni lisääntyneenä rohkeutena. Jotta yksilöt tietäisivät, kykenevätkö he selviämään heille asetetuista tehtävistä, heidän tulee muodostaa jonkinlainen merkityssuhde kokeilemiinsa asioihin. Rohkeuden osoittaminen työelämässä on koettu tärkeäksi, koska rohkeat ihmiset kokeilevat asioita ja asettavat kokeilujensa pohjalta itselleen tavoitteita. Uteliaisuus ja kokeilunhalu erilaisia asioita kohtaan auttavat myös työntekijöitä sietämään paremmin työelämässä tapahtuvia muutoksia (Kirpal, 2004; Ginevra, ym. 2018; Maree & Twigge, 2016).

Opintojen ulkopuolisiin toimintoihin liittyvissä valinnoissa on myös nähtävissä, uravalintojen kytkös muihin elämänalueille. Elämää ei suunnitella vain työn sisällön vuoksi, vaan valintoja pyritään sovittamaan niin, etteivät ne olisi ristiriidassa oman yksityiselämän kanssa (Savickas, ym. 2009). Osa vastaajista joutui pohtimaan muuttoa toiselle paikkakunnalle tai tietyn työn ottamista vastaan, jolloin valintoihin vaikutti osaksi oma elämänpiiri. Lähimmäiset muuttivat

muualle omien opiskelujen perässä, jolloin palattiin uudelleen opiskelemaan toiselle paikkakunnalle. Vaihtoehtoisesti jäätin asumaan jo sinne, minne oma työelämä oli vakiintunut, vaikka muut mahdollisuudet kävivät yhä mielessä.

6. Pohdinta

Tutkimuksen kannalta kävi ilmeiseksi, että yksilöillä on lukuisia erilaisia käsityksiä siitä, miten heidän uransa on edennyt tai tulee etenemään. Näin siksi, että urasta kerrottaessaan, yksilöt liittävät niihin omia subjektiivisia käsityksiä, joilla ei ole välttämättä tekemistä perinteisten ammatinvalintamenetelmien kanssa. Uraohjauksessa lisääntyvien narratiivisten menetelmien vuoksi, ihmisten omat tarinat ja elämäkokemukset nousevat merkittävään osaan muuttuvassa työelämässä pärjäämiseen (ks. esim. Vanhalakka-Ruoho, 2015). Osittain tämä johtuu siitä, että muuttuva työelämä edellyttää yksilöä olemaan kiinnostunut uransa suunnittelusta ja päivittämään tarpeen tullen osaamistaan, jotta he pysyivät työelämässä mukana. (ks. esim. Kirpal, 2004). Myös tässä tutkimuksessa osallistujat toivat esiin lukuisia erilaisia näkemyksiä urapolkunsu etenemisestä. Voisikin todeta, että heidän tekemissään valinnoissa heijastuivat lukuisat eri syyt, eivät ainoastaan koulutus- ja ammattikohtaiset tai muut ulkoapäin sanellut syyt.

Vastaajajoukon opintojen aikana tekemissä valinnoissa esiintyi vaihtelevasti elämänuraohjaukseen liittyviä seikkoja. Uravalinnat olivat osalle hyvinkin lineaarisia, tarkoituksellisia, jolloin ne toteuttivat kunkin toimijan aikomuksia. Siinä missä tietyt valinnat, kuten pääaineet ja ammatilliset opinnot olivat suunnitelmallisia ja mahdollistivat niiden tarkoittaman intention, osa valinnoista, kuten sivuainevalinnat olivat kontekstisidonnaisempia. Oma elämäntilanne ja ympäröivät sosiaaliset tekijät, kuten tieto ja muilta ihmisiltä saadut neuvot vaikuttivat siihen, millaisen käsityksen kukin opiskelija muodosti silloisesta valintatilanteestaan. Näin ollen osa opiskelijoista tarttui niihin mahdollisuuksiin, joita heillä oli saatavilla, erinäisiä muutosvaiheita kohdatessaan, jolloin heidän uramuuntuvuuttaan koeteltiin enemmän. Loppujen lopuksi, jokainen yksilö tekee omat valintansa uraansa liittyen, mutta urasuunnitelmat eivät synny tyhjiössä, vaan urat rakentuvat sosiaalisesti jaettujen kokemusten ja kulloistenkin rakenteiden pohjalta (Young & Collin, 2004; Savickas, 2012; Savickas & Porfeli, 2012).

Aikaisempi tutkimus on osaltaan esittänyt sen, miten haastavaa yleisaloja (humanistinen, kasvatustieteellinen, kauppatiede, jne.) opiskelevien korkeakouluopiskelijoiden on saavuttaa työelämän kannalta relevantteja taitoja verrattuna suoraan ammattiin opiskeleviin opiskelijoihin. Huonoimmassa mahdollisessa tilanteessa, osa opiskelijoista työskentelee työpaikoissa, jotka eivät vastaa heidän koulutustaustaansa eikä mielenkiinnon kohteitaan (Suutari, 2003; Sainio, 2008; Penttilä, 2009). Tutkimuksen tulokset olivat osittain linjassa edellä mainittujen tutkimus-

ten kanssa siinä, että työelämän kannalta oleelliset taidot opitaan työharjoittelun ja itseä kiinnostavien sivuainevalintojen avulla. Vastaavasti valintoja, jotka eivät hyödytä suoranaisesti urakehitystä, voidaan pitää epäonnistuneina, jos niitä ei osata soveltaa oikealla tavalla työhaussa, sillä osaan työpaikoista edellytetään soveltuvaa korkeakoulututkintoa (ks. Penttilä, 2009; Sainio, 2008). Erikoista kyllä, osa valinnoista selittyi juuri omalla opiskeltavalla pääaineella, vaikka kyse olikin yleisalasta. Osaltaan tätä voi selittää se, että opiskelijat ovat tienneet, mitkä asiat heitä kiinnostavat pääaineessaan. Soveltuvan korkeakoulututkinnon edellyttämiseen liittyvä ongelma on se, ettei työpaikkoihin osata hakeutua, koska hakijat eivät ole tietoisia, miten heidän koulutuksensa liittyy ko. alaan.

Osassa tuloksista ilmeni myös, etteivät kaikki valinnat olleet riittävän hyödyllisiä tai osaamista jäi puuttumaan. Kaikki valinnat eivät hyödyttäneet suoranaisesti opiskelijoita, muttei niistä ollut haittakaan. Vastaavasti niissä uravalinnoissa, jotka vastasivat eniten opiskelijoiden mielenkiinnon kohteita ja olivat linjassa heidän uratavoitteidensa kanssa, koettiin että valintojen tekeminen ei ollut yhtä haastavaa. Samalla opiskelijat pääsivät useimmin töihin, joihin he halusivat suuntautua. Näin ollen tutkimus vahvistaa osaltaan käsitystä asioista, jotka ovat edistäneet opiskelijoiden urakehitystä, kuten sivuaineet ja työharjoittelu. Tärkeämpää on kuitenkin se, että henkilöt, jotka ovat tehneet uravalintojaan, ovat tehneet niitä omatoimisesti. Itseohjautuvuus valintojen suhteen on hyödyksi korkeakouluopiskelijoille, jotta opiskelijat osaavat hakeutua työpaikoille, jotka vastaavat heidän mielenkiinnon kohteitaan.

Oman uratarinan muodostamisesta on hyötyä, koska siinä tulee ajatelleeksi omaa osaamistaan, mikä on erityisen tärkeää, jotta yleisaloja opiskelevat opiskelijat pystyvät erottautumaan työhaussa. Toki, työelämän kannaltakin keskeisiä taitoja tulisi oppia, mutta liiallinen nojautuminen muilta saatuihin neuvoihin ja riittämätön kriittisyyden puute, saattavat ajaa yksilön valintoihin, joita hän ei tehnyt omaehtoisesti. Tämä tulisi ottaa siten huomioon korkeakouluihin suunnitelluissa urapalveluissa. Urat rakentuvat kokemusten pohjalta, johon vaikuttavat koulutustausta ja työhistoria sekä mielenkiinnon kohteet. Näin ohjauksessa saadaan selville yksilön tekemien valintojen historiallinen yhteys, hänen omakohtainen motivaationsa sen sijaan, että tarkasteltaisiin hänen sopeutumistaan tiettyyn työpaikkaan.

6.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tuomi ja Sarajärvi (2018) kirjoittavat, ettei laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Yleisinä ja suuntaa antavina arviointikriteereinä voidaan kiinnittää esimerkiksi huomiota tutkimuskohteen kuvailuun ja tarkoitukseen, tutkijan sitoutumiseen, aineistonanalyysiin, tutkimuksen raportointiin, tutkimuksen luotettavuuteen, aineistonkeruuseen, tutkimuksen tiedonantajiin ja tutkija-tiedonantaja-suhteeseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Käyn seuraavissa kappaleissa läpi tutkimukseni luotettavuutta edellä mainittujen osalueiden kautta ja lopuksi teen ehdotukseni jatkotutkimuksen aiheista.

Tutkimuskohteen kuvailulla ja tarkoituksella tarkoitetaan lyhyesti sanottuna tutkimuskohteenä olevan ilmiön määrittelyä ja sen suhteuttamista tutkimukseen. Tutkijan sitoumukset kertovat puolestaan siitä, miksi tutkija pitää tutkimusaihettaan merkittävänä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tässä tutkimuksessa en ole pelkästään luetellut keitä tutkimukseeni on osallistunut, vaan kuvannut myös tutkimuskirjallisuuden avulla tutkimukseeni liitetävän ilmiön. Olen myös kuvannut teoriataustaa, josta käsin tarkastelen tutkittavaa ilmiötä. Mitä tulee sitoumuksiini, en voi sanoa, etteikö myös oma mielenkiintoni olisi ohjannut tutkimuksen aloittamista, sillä uraohjaus ja uravalinnat ovat kiehtoneet minua jo jonkin aikaa. Jotta tutkimuksen merkittävyys ei jäisi puhtaasti mielenkiintoni varaan, olen myös tuonut esille, miksi tutkimusta kannattaa tehdä.

Aineistoanalyysi merkitsee tapaa, jolla aineistoa on analysoitu ja, miten aineiston pohjalta tehtyihin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Tutkimuksen raportointi liittyy tapaan, jolla tutkimuksen aineisto on koostettu analysoitavaksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineiston on koonnissa hyödynnettiin kyselyä (ks. liite 1), joka koostui seitsemästä kysymyksestä, joista neljä ensimmäistä olivat pakollisia Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin vastaajien opintojen vaihetta, toisessa, kolmannessa ja neljännessä kysymyksessä merkittäviä uravalintoja. Viides ja kuudes kysymys olivat vapaaehtoisia, joista edellisessä vastaajat saattoivat antaa palautetta ja jälkimmäisessä osallistua elokuvaalippujen arvontaan. Kyselyssä mukana olevat apukysymykset antoivat kenties vastaajille paremman mahdollisuuden valottaa merkittävien valintojensa eri puolia. Tämä helpotti myöhemmän analyysin tekemistä, koska vastaukset olivat monipuolisia, joskin pohdittavaksi jää, ohjasivatko ne liikaa vastaajien ajattelua. Vastaajien vastaukset analysoitiin lopulta aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi soveltui mielestäni hyvin tutkimuksen analyysimenetelmäksi ja tuki samalla critical-incident-tut-

kimuksen lähestymistapaa (Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005). Aineiston luokittelu tuntuu verraten helpolta ja samoin kyseessä olevan analyysimenetelmän käyttö. Sisällönanalyysiä on monesti kritisoitu siitä, että se vapauttaa tutkijan ajattelemasta teoriaa, koska havainnot vain kaadetaan omiin luokkiinsa (Salo, 2015). Sisällönanalyysin ja critical-incident-tutkimukseen kuitenkin kuuluu havaintojen luokittelu kerätyn datan pohjalta, mutta myös kerätyn datan tulkitseminen (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Butterfield, Borgen, Amundson & Maglio, 2005). Räsänen (2006) mukaan laadullisessa tutkimuksessa ei pitäisi sinänsä puhua ”analyysimenetelmistä”, vaan tulkintojen jäsentämisen tekniikoista. Ei ole olemassa ”oikeaa” tai ”väärää” tutkimusasetelmaa, vaan tutkijan perustelut omille tulkinnoilleen ja menetelmien käytölle, jotka ovat osa tutkimuksen luotettavuuden edistämistä (Räsänen, 2006). Olen kuvannut analyysimenetelmän käytön ja perustellut myös sen, millä kriteereillä olen muodostanut luokkia aineistosta. Näin ollen voisikin sanoa, että olen jo tulkinnut aineistoa siinä vaiheessa, kun olen alkanut muodostaa luokkia kerätyn aineiston pohjalta. Luokat eivät kuitenkaan itsessään kerro mitään, vaan minun on täytynyt tulkita luokkaan kuuluvia tuloksia ja tehdä niistä omat johtopäätökseni valitsemani teoreettiseen viitekehykseen suhteuttaen. Kokonaisuuteen suhteuttaen voin todeta analyysimenetelmästä olleen hyötyä tutkimustehtäväni toteuttamisessa.

Tutkimuksen luotettavuudella viitataan tutkimuksen eettisyyden tasoon sekä tutkimusraportin luotettavuuteen ja aineistonkeruulla yhtäältä aineiston keräämiseen liittyviin menetelmiin ja toisaalta haasteisiin. Tutkimuksen tiedonantajat ovat tutkittavia, jotka valitaan tietyin perustein tutkimukseen aineiston keräämistä varten paljastamatta heidän henkilöllisyyttään (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena ja hyvien eettisten käytäntöjen mukaisesti. Tutkittavia lähestyttiin etukäteen sähköpostitse ja heille kerrottiin, mistä tutkimuksessa oli kyse. Tutkimuksesta kertominen on tärkeää, koska silloin tutkittaville selviää heidän roolinsa tutkimuksessa, mutta myös se, mihin heiltä kerättyä aineistoa ollaan hyödyntämässä (Kuula, 2011). Tutkittavien anonymiteetistä on myös pidetty kiinni. Osaa tutkimusaineiston lainauksissa esiintyvistä nimistä on muutettu tarkoituksella anonymiteetin säilyttämiseksi. Ketään ei myöskään pakotettu osallistumaan tutkimukseen, mutta osallistujien oli mahdollista voittaa pieni palkinto, mikäli he ottivat osaa tutkimukseen. Tutkimuksen viiteryhmäksi valikoituivat kasvatopsykologian opiskelijat, koska alan opiskelijoiden työnäkymät kiinnostivat ja lisäksi laajemman vastaajajoukon käsittely pro gradun puitteissa olisi ollut haastavaa. Kyselytutkimus valikoitui tutkimuksen toteutustavaksi osittain siitä syystä, että kyselyllä olisi mahdollista saavuttaa enemmän ihmisiä. Vaikka sain kyselyllä vastauksia tutkimuskysymyksiini,

pohdin, olisinko voinut saada syvällisempää tietoa haastattelujen avulla. Elämänuraohjauksen teoriaan suhteuttaen, katson, että valitsemani kyselyn tutkimukset olivat sikäli täsmällisiä, sillä niiden avulla oli mahdollista saada tietoa urapolun nivelvaiheista. Tilanteisiin liittyvät ajatukset, tunteet, haasteet ja valintaan vaikuttavat tilanteet nostettiin esille kysymyksissä. Toisaalta mietin sitä, olivatko kysymykset liiankin johdattelevia, jolloin kysymykset itsessään hoitivat ajattelun vastaajien puolesta. Mahdollisissa jatkotutkimuksissa voisikin harkita, pystyisikö tietoa keräämään haastattelujen avulla niin, että vastaajien edesottamukset saataisiin talteen kokonaisina uratarinoina ja samalla voitaisiin välttyä mahdollisilta väärinkäsityksiltä, joita kyselyjen pohjalta saattaa tehdä. Kyselyllä kerätty tietoa oli hajallaan vastausten seassa, mutta tämä saattoi johtua osittain valintatilanteiden määrästä. Vastaajilta kysyttiin kolmesta merkittävästä valinnasta, mutta kenties yksikin tilanne olisi riittänyt.

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen, joten sen tulokset eivät ole samalla tavalla yleistettävissä, kuin määrällisen tutkimuksen tulokset. Laadullisen tutkimuksen tulokset ovat sikäli ongelmallisia, että ne pohjautuvat aina tutkijan omiin tulkintoihin, jolloin luotettavuutta pitää arvioida koko tutkimusprosessin näkökulmasta (Levitt, ym. 2018; Räsänen, 2006). Tutkimusprosessin kuvailu kertoo, miten ja miksi tulkintoihin on päädytty, mutta myös tulkinnoista kertovista objektiivisista seikoista. Objektiivisyys saavutetaan tutkijan asettaman tulkintayksilön mukaan, oli se sitten avainsana tai ajatuskokonaisuus, joka löytyy kerättävästä aineistosta (Räsänen, 2006). Tulkintojen lisäksi tutkimusprosessin avaamiseen liittyvät tutkijan omat ennakoasenteet, jotka saattavat ohjata tutkimuksen tekemistä, jolloin niistä kertominen on tärkeää tutkimuksen läpinäkyvyyden kannalta. Läpinäkyvyyttä on pidetty yhtenä tärkeimmistä laadullisen tutkimuksen kriteereistä, koska se osaltaan lisää lukijan luottamusta tutkimusraporttiin (Levitt, ym. 2018). Vaikka tarkoitukseni ei ole laatia tilastollisia yhteyksiä, olen kuvannut tutkimusprosessiani ja alustavia mielteitäni tutkimustuloksista.

Aikaisemmin olen ottanut esille erilaiset yleistämisen muodot laadullisessa tutkimuksessa (Mayring, 2007) (ks. luku 4.1). Vaikka tutkimukseni aineisto koostuu 16 vastaajan vastauksista enkä tutki eri muuttujien välisiä yhteyksiä, voin silti tehdä aineistolla tarkasteltavaa ilmiötä yleisellä tasolla ymmärrettävämmäksi (Mayring, 2007; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009). Laadullisessa tutkimuksessa puhutaankin otoksen sijaan aineiston edustavuudesta, jolloin pienemmästäkin aineistosta voidaan tehdä yleisiä havaintoja, jotka saattavat päteä myöhemmissä tutkimuksissa (Mayring, 2007; Eskola & Suoranta, 1998). Laadullisen tutkimuksen

tulosten yleisyyttä voidaan testata esimerkiksi soveltamalla aiemmin hankitun tutkimuksen tuloksia toisenlaiseen toimintaympäristöön tai siirtämällä aiemmat teoreettiset käsitteet toisenlaiseen yhteyteen. Tulosten siirrettävyyteen vaikuttaa se, miten samanlainen aiemmin tutkittu ympäristö ja uusi ympäristö ovat (Eskola & Suoranta, 1998). Tutkimuksessani olenkin pyrkinyt tekemään käyttämälläni aineistolla, teorialla ja menetelmillä tutkittavaa ilmiötä ymmärrettävämmäksi. On mahdollista, että jatkotutkimuksissa voidaan päätyä hieman vastaaviin johtopäätöksiin kuin tässä tutkimuksessa, mikäli hyödynnetään samanlaisia tutkimustapoja. Toki mikään ei ole varmaa, koska tekemäni tulkinnat ovat kuitenkin omiani eivätkä pohjaudu mihinkään mittariin.

Tutkimus vahvisti osittain oletuksen siitä, miten suunnitelmallisuus voi hyödyttää uran edistämistä, ainakin uramuuntuvuustaitojen osalta (ks. Vanhalakka-Ruoho, 2015; Savickas & Porfeli, 2012; Rossier, 2015). Osalla vastaajista uravalintojen varmuus näkyi kontrollina, uteliaisuutena ja lisääntyneenä itseluottamuksena omaa uraa kohtaan, jotka voisi tulkita merkiksi suunnitelmallisemmasta urasuunnittelusta. Tosin, täytyy muistaa, että tässä tutkimuksessa uraa käsittäviä merkittäviä valintoja poimittiin tutkimusaineistosta aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä eikä esimerkiksi teorialähtöisellä analyysillä, jossa olisi voitu testata olemassa olevien teoreettisten mallien kestävyyttä (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018). Koska osa elämänuraohjauksen teorian pohjaavista tulkinnoista on tehty aineistolähtöisesti, ovat ne siten osittain tulkinnanvaraisia. Mikäli joitain teoriaan kuuluvia osia, esimerkiksi uramuuntuvuutta olisi haluttu mitata objektiivisemmin, olisi sen voinut tehdä Career Adapt-Abilities Scale-mittarilla (Savickas & Porfeli, 2012) ja yhdistää tutkimukseen laadullisia menetelmiä, kuten muissakin tutkimuksissa on tehty (ks. esim. Timonen, Silvonon & Vanhalakka-Ruoho, 2016; Vilhunen, 2017; Koistinen, 2015). Tekemällä mixed-methods-tutkimusta, tutkimuksen reliabiliteetti olisi mahdollisesti parantunut, koska määrällisen tutkimuksen tulokset eivät ole yhtä alttiita kontekstin muutoksille kuin laadullisen tutkimuksen tulokset (Räsänen, 2006).

Tutkija-tiedonantaja-suhteella tarkoitetaan tutkijan ja tutkittavien välisen yhteistyön toimivuutta. Tähän lukeutuvat muun muassa tutkittavien mahdollisuus kommentoida ja muuttaa tutkimustuloksia ennen tutkimuksen julkaisua (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Mielestäni kyselyn hyödyntäminen aineistonkeruussa auttoi jossain määrin sulkemaan ulkopuolelle mahdollisia ennakkoajatuksia, vaikkapa vastaajien taustoihin liittyen, jotka olisivat voineet vaikuttaa tulkintoihin. Näin siksi, etten ole ollut tekemisissä yksittäisten vastaajien kanssa, kuten vaikkapa

haastattelutilanteessa, jossa olisin haalinut haastateltaviksi henkilöitä, jotka tunnen entuudestaan. Ainoa vastaajia yhdistävä tekijä oli se, että he olivat kasvatopsykologian opiskelijoita, mutta muuten pystyin lähestymään aineistoa suhteellisen puolueettomasta näkökulmasta. Toki, kyselyn käyttämiseen liittyy aina se riski, että vastaajat ymmärtävät väärin esitetyt kysymykset, josta aiheutuu väärinymmärryksiä (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2000). On mahdollista, että olen tehnyt tulkinnoissani virheitä, koska en ole kyennyt tarkistuttamaan tulkintojeni oikeellisuutta tutkimuksen osallistujilta.

6.2 Jatkotutkimuksen aiheita

Tässä tutkimuksessa kasvatopsykologia opiskelijoiden kokemuksia uraa edistävästä valinnoista käsiteltiin elämänuraohjauksen teorian (ks. esim. Savickas, 2012; 2015; Savickas, ym. 2009) kautta. Näkisin yhtenä tutkimukseni ongelmana sen, että teoreettinen viitekehyseni oli hieman laaja tutkimuskysymyksiini nähden. Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää kasvatopsykologian opiskelijoiden merkittäviä valintoja heidän uransa edistämisessä ja se, miten kasvatopsykologian opiskelijat ovat itse kuvanneet valintojaan. Mahdollisia jatkotutkimuksia varten suosittelisin poimimaan elämänuraohjauksen teoriasta, vaikkapa uramuuntuvuuden käsitteen (Savickas & Porfeli, 2012; Rossier, 2015; Vanhalakka-Ruoho, 2015) ja suhteuttamaan sen eri tutkimusasetelmiin. Vaikka koin saaneeni tässä tutkimuksessa vastauksia tutkimuskysymyksiini, olisi aineiston tulkinnassa voinut päästä syvällisempään tarkasteluun, mikäli tutkimusaineistoa olisi lähestytty koko teorian sijaan yhdellä teorian osa-alueella. Oman tutkimukseni tulkinnat ovat varauksella tulkinnanvaraisia, koska en lähestynyt tutkimusaineistoa teorialähtöisesti. Näin ollen liitin päätelmäni aineistosta osaksi teoriaa vain silloin, kun katsoin aineistossa esiintyvien havaintojen liittyvän jollain tavalla teoreettiseen viitekehykseeni.

Tähän taustaan nojaten ja eräänlaisena jatkumona yksi ehdotukseni jatkotutkimuksen aiheeksi olisi tutkia opiskelijoiden uramuuntuvuuden yhteyksiä uravalintoihin. Tutkimuksessa voisi yhdistää laadullisia että määrällisiä menetelmiä uramuuntuvuuden tutkimisessa aiemmin tehtyjen tutkimusten tapaan (Ginevra, ym. 2018; Nota, Santilli & Soresi, 2016; Nota, Ginevra & Soresi, 2012). Tässä tutkimuksessa tutkittiin opiskelijoiden kokemuksia opintojen aikana tehtävistä valinnoista, jotka edistävät heidän uraansa, mutta jatkotutkimuksissa aiheetta voisi viedä enemmän opintojen suuntaan. Miten uravalinnat edistävät opintoihin kiinnittymistä ja opinnoissa pärjäämistä?

Tutkimuksen vastaajajoukko koostui kasvatopsykologian opiskelijoista, mikä osaltaan rajasi tutkimukseen osallistuvia henkilöitä. Jatkossa tutkimuksiin voisi sisällyttää myös kasvatustieteen koulutusohjelmaan lukeutuvat kasvatustieteen opiskelijat ja tehdä komparatiivista tutkimusta. Tutkimuksessa voisi selvittää, miten kasvatustieteen opiskelijoiden uravalinnat eroaisivat kasvatopsykologian opiskelijoiden uravalinnoista ja tehdä vertailua näiden kahden ryhmän välillä. Miten eri pääaineen edustajien uranäkymät eroavat toisistaan vai eroavatko ne ollenkaan? Olisi myös mielenkiintoista tutkia enemmän opiskelijoiden kokemuksia uraohjaukseen liittyvistä palveluista ja kuulla, miten ne eriävät tai ovat samansuuntaisia uraohjaajien kokemusten kanssa, hieman vastaavaan tapaan kuin muissa tutkimuksissa (ks. esim. Penttilä, 2009). Lopuksi voisin nostaa yhdeksi potentiaaliseksi jatkotutkimuksen aiheeksi jo työelämässä mukana olevien henkilöiden tutkimista. Näin tutkimuksessa voitaisiin ottaa huomioon myös työelämässä tapahtuvat muutokset, joita ei voitu tämän tutkimuksen sisällä tarkastella.

7. Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli vastata kahteen kysymykseen liittyen kasvatopsykologian opiskelijoiden urapolkujen muotoutumiseen ja tarkastella niitä suhteessa elämänuraohjaukseen. Ensimmäinen kysymys koski sitä, millaiset yliopisto-opintojen aikana tehdyt valinnat ovat osoittautuneet merkittäväksi oman työuran kannalta. Toisella kysymyksellä, haluttiin taas vastata siihen, miten vastaajat kuvasivat tekemiään valintoja. Merkittävimmiksi uran kannalta nousseiksi valinnoiksi vastaajat nostivat pääainevalinnat, sivuainevalinnat ja ammatilliseen kehittymiseen liittyvät valinnat. Vastaavasti vähemmän merkittäviksi osoittautuivat opintojen ulkopuoliseen toimintaan ja opinnäytetöihin liittyvät valinnat. Ennen tutkimuksen aloittamista, ensisijaisena oletuksena oli, että niiden opiskelijoiden valinnat, joihin sisältyy suunnitelmallisuutta, olisivat heidän työuriensa edistämisen kannalta merkittäviä. Tämä olisi linjassa elämänuraohjaukseen liittyvän kerronnallisuuteen, jonka pohjalta yksilö taustoittaa valintojaan ja tietää toimintansa syyt.

Kasvatopsykologian pääaineekseen valinneista vastaajista suurin osa koki, ettei valintoihin liittynyt sen kummempaa problematiikkaa. Pääainevalinnat koettiin mielekkääksi, koska opiskeltavat sisällöt olivat mielenkiintoisia ja mahdollistivat siirtymän myös mielenkiintoisiin työpaikkoihin. Tämä osoittaa sen, että vastaajat ovat tietoisia uraansa liittyvien valintojen seurauksista ja ovat aktiivisia oman uransa edistämässä valintojensa kautta. Varsinaiset muutokset eivät tunnu niin häkellyttäviltä, kun oma mielenkiinto ja ammatillinen suuntautuneisuus ovat tiedossa. Sivuaainevalinnoissa painottuivat käytännöllisyys, opinnoista saatu hyödyllisyys ja joustavuus. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan kokeneet hyötyvänsä varsinaisesti valitsemistaan sivuainesta, koska olivat valinneet sivuaineet vain niiden suoritustavan perusteella. Vaikka sivuainevalintojen tekemisen vaikeuteen haettiin apua opiskelukavereilta tai henkilökunnalta, ei kaikkii valintoihin näyttänyt sisältyvän samanlaista mielenkiintoa. Näyttääkin siltä, että ne vastaajat, jotka valitsivat sivuaineita mielenkiintonsa pohjalta, päätyivät myös työtehtäviin, joissa he pääsivät hyödyntämään sivuaineitaan. Sekä pääaine- että sivuainevalinnat koskettivat suurimmalta osalta vastaajia, jotka olivat jo valmistuneita. Tämä voi vaikuttaa vastauksiin, sillä työ- ja opiskeluelämässä pidempään olleet voivat tarkastella tekemiään valintoja pidemmältä aikaväliltä. Vastaajat, jotka eivät ole opiskelleet yhtä kauan eivätkä tiedä vielä tarkalleen mihin tehtäviin suuntautuvat, eivät kykene välttämättä taustoittamaan tekemiään valintoja yhtä tarkasti.

Työelämäkohtaisissa valinnoissa suurimmalla osalla vastaajista näkyi epävarmuus liittyen valintoihinsa, koska vastaajat eivät tieneet pärjäisivätkö he valinnoissaan. Valintojen jälkeen kuitenkin kävi ilmi, että valinnat, erityisesti opettajien pedagogiset opinnot, hyödyttivät vastaajia. Vastaajat joko huomasivat, etteivät opinnot ole heitä varten, mutta saavat niistä hyötyä muihin tehtäviin. Lisäksi vain harva valitsi opettajan pedagogiset opinnot oma-aloitteisesti, koska opintoihin siirryttiin opiskelijakavereiden kehotuksesta. Myös opinnäytetöihin liittyvissä valinnoissa, kokeileva asenne osoittautui hedelmälliseksi, sillä vastaajat, jotka tekivät opinnäytetyönsä kolmannelle taholle, päätyivät useimmissa tapauksessa työskentelemään ko. taholle. Tästä voi päätellä, ettei kaikille uravalinnoille ole valmista suunnitelmaa, joskus asioiden kokeilemisestä voi olla hyötyä. Opintojen ulkopuoliseen toimintaan liittyvissä valinnoissa ei ollut myöskään nähtävissä tiettyä suunnitelmallisuutta. Asioita kokeilemalla saattoi kuitenkin huomata niiden hyödyllisyyden, vaikeivat kaikki vastaajien esille tuomat asiat olleet tavoitteellisia. Vaihto-opiskelu, opiskelijahallitukseen lähteminen, opintojen loppuun saattaminen ja kesätyön aloittaminen uudessa paikassa, palvelivat jotain vastaajien tarkoitusta. Uudet kokemukset vaikuttivat muihin elämän alueisiin ja kasvattivat vastaajien itsevarmuutta kohdatta uusia tai haastavia tilanteita. Näin ollen kokemusten mukana tuomat asiat vahvistavat vastaajien itsevarmuutta, vaikka päätös uusien asioiden kokeilemisestä ei ole ollut helppo.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että alustava elämänuraohjauksen teoriaan liittyvä hypoteesi suunnitelmallisuudesta pitää jokseenkin paikkaansa. Suunnitelmallisuus helpottaa valintojen tekemistä niin opiskelu- ja työelämään liittyvissä muutosvaiheissa. Valinnat tuntuvat varmoilta eikä niihin liity suurempaa ahdistusta, jolloin yksilö tuntee olevansa omien olosuhteidensa haltija eikä toisinpäin. Vaikka yksilöt voivat saavuttaa tavoitteensa myös sattuman kautta, ei tämä ole aina mahdollista. Kokeilemalla tehtyihin uravalintoihin ei liity myöskään samanlaista varmuuden tunnetta, mikä lisää puolestaan kontrollin tunnetta omasta urasta. Lisäksi puhtaasta hyötynäkökökulmasta tehty valinnat eivät palvele uraa välttämättä pidemmällä tarkoituksella, mikäli valinnat eivät tunnu itsestä läheisiltä, vaan ne on saneltu yksilölle ulkoapäin.

Lähteet

- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino. Tampere*. ISBN 978-951-768-385-2.
- Butterfield, L. D., Borgen, W. A., Amundson, N. E., & Maglio, A. S. T. (2005). Fifty years of the critical incident technique: 1954-2004 and beyond. *Qualitative research*, 5(4), 475-497.
- Cardoso, P., Gonçalves, M. M., Duarte, M. E., Silva, J. R., & Alves, D. (2016). Life design counseling outcome and process: A case study with an adolescent. *Journal of Vocational Behavior*, 93, 58-66. Di Fabio, A., & Bernaud, J. L. (2008). The help-seeking in career counselling. *Journal of Vocational Behavior*, 72(1), 60-66.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The SAGE handbook of qualitative research*. Sage.
- Di Fabio, A. & Bernaud, J.L. (2008). The help-seeking in career counselling. *Journal of Vocational Behavior*, 72(1), 60-66.
- Di Fabio, A. (2016). Life design and career counseling innovative outcomes. *The Career Development Quarterly*, 64(1), 35-48.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eteläpelto, A. (2009). *Työ, identiteetti ja oppiminen*. WSOY Oppimateriaalit.
- Flanagan, J.C. (1954) 'The Critical Incident Technique', *Psychological Bulletin* 51(4): 327–58.
- Ginevra, M. C., Magnano, P., Lodi, E., Annovazzi, C., Camussi, E., Patrizi, P., & Nota, L. (2018). The role of career adaptability and courage on life satisfaction in adolescence. *Journal of adolescence*, 62, 1-8.
- Guichard, J., & Pouyaud, J. (2017). A Twenty-First Century Challenge: How to Lead an Active Life Whilst Contributing to Sustainable and Equitable Development. Teoksessa *Career Guidance for Social Justice*. (31-45). Routledge.
- Holzkamp, K. (1996). *Zeitnachfrage*. Teoksessa K. Holzkamp (1996), *Echtzeit: Rock Lyrics*. Berlin, Oberbauen.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2000). *Tutki ja kirjoita* (6., uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

- Koistinen, E. (2015). *Peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvien nuorten uramuuntuvuususkomukset Career adapt-ability-mittarin arvioimana*. Pro gradu – tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Kirpal, S. (2004). Researching work identities in a European context. *Career development international*, 9(3), 199-221.
- Kuula, A. (2011). Tutkimusetiikka. Aineistojen käyttö, hankinta ja säilytys. *Vastapaino*. Tampere.
- Levitt, H.M., Bamberg, M., Creswell, J.W., Frost, D.M., Josselson, R., Suárez-Orocco, C. (2018). Journal article reporting standards for qualitative primary, qualitative meta-analytic, and mixed methods research in psychology. The APA Publications and Communications Board task force report. *American Psychologist*, 73(1), 26.
- Nathan, R., & Hill, L. (2006). *Career counselling*. Sage.
- Nota, L., Ginevra, M. C., & Soresi, S. (2012). The Career and Work Adaptability Questionnaire (CWAQ): a first contribution to its validation. *Journal of adolescence*, 35(6), 1557-1569.
- Nota, L., Santilli, S., & Soresi, S. (2016). A Life-Design-Based Online Career Intervention for Early Adolescents: Description and Initial Analysis. *The Career Development Quarterly*, 64(1), 4-19.
- Maree, J. G. (2018). Promoting career development and life design in the early years of a person's life. *Early Child Development and Care*, 188(4), 425-436.
- Maree, J. G., & Pollard, Z. (2009). The impact of life design counselling on adolescents. *Journal of Psychology in Africa*, 19(2), 169-175.
- Maree, J. G., & Twigge, A. (2016). Career and self-construction of emerging adults: The value of life designing. *Frontiers in psychology*, 6, 2041.
- Mayring, P. (2007). On generalization in qualitatively oriented research. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 8, No. 3).
- Poutanen, T. (2014). Muuttuva ohjauksäisy ja uraohjaus. Teoksessa S. Haataja, M. Lehti, L. Metsävuori, T. Poutanen, JM. Ritvanen & S. Viitaniemi (toim.), *Tulevaisuuden urapolut. Korkeakoulutettujen ohjaus muuttuvassa työelämässä*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy, 52-58.
- Penttilä, J. (2009). Yliopisto-opiskelijoiden työelämään orientoituminen. *Opintosisällöt, uraohjaus ja tulevaisuuskuvat. Opiskelijajärjestön tutkimussäätö Otus rs*, 30, 2009.

- Räsänen, P. (2006). Tulkintaan liittyvän mielivallan ratkaisuyrityksiä kvalitatiivisessa analyysissä. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 167-173.
- Rossier, J. (2015). Career adaptability and life designing. Teoksessa L. Nota & J. Rossier (toim.), *Handbook of life design. From practice to theory and from theory to practice* (s. 153-168). Göttingen: Hogrefe.
- Rice, S. (2017). A Twenty-First Century Challenge: Social Justice in career Guidance: A Fraserian approach. Teoksessa *Career Guidance for Social Justice*. (31-45). Routledge.
- Ritoniemi, H. M. (2019). *Lukiolaisurheilijan uramuuntuvuus*. Pro gradu – tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. (2009). Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvaliMOTV. *Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja*.
- Sainio, J. (2008). Kitkaa ja kasautuvia vaikeuksia. *Akateemisten työuran alkua hankaloittavia tekijöitä*. AKAVA/Aarresaariverkosto. Kirjapaino Hermes.
- Salo, U.M. (2015). Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa *Sanna Aaltonen & Riitta Högbäck (toim.) Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. Nuorisotutkimusverkoston ja Nuorisotutkimusseuran julkaisuja*, 164, 166-190,
- Savickas, M. L. (2005). The theory and practise of career construction. *Career development and counselling: Putting theory and research to work, 1*, 42-70.
- Savickas, M. L., Nota, L., Rossier, J., Dauwalder, J.P., Duarte, M.E., Guichard, J., ...& Van Vianen, A. E. (2009). Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century. *Journal of vocational behavior*, 75(3), 239-250.
- Savickas, M. L. (2012). Life design: a paradigm for career intervention in the 21st century. *Journal of Counseling & Development*, 90(1), 13-19.
- Savickas, M.L & Porfeli, E.J. (2012). Career Adapt-Abilities Scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. *Journal of Vocational Behavior*, 80, 661-673.
- Savickas, M. (2015). *Life-design counseling manual* (p. 88). Mark L. Savickas.
- Sennett, R (2007). *Uuden kapitalismin kulttuuri*. Vastapaino.
- Smith, J. A. (Ed.). (2015). *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*. Sage.
- Soini, H. (2001). Oppiminen sosiaalisena käytäntönä. *Psykologia*, 36(1-2), 49-58.

- Suorsa, T. (2014). *Todellisinta on mahdollinen : Systeminen ja subjektitieteellinen näkökulma kasvatuspsykologiseen tutkimukseen*. Oulu: Saatavilla osoitteessa: <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526206226.pdf>
- Suorsa, T. (2015). Solution-focused therapy and subject-scientific research into the personal conduct of everyday living. *Outlines. Critical practice studies*, 16(2), 126-138.
- Suutari, M. (2003). Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet. *LAASER-projekti loppura*.
- Saukkonen, S., & Syynimaa, K. (2011). Korkeakoulujen uraohjauksen tulevaisuus. *Teoksessa S. Saukkonen & K. Syynimaa (toim.) Korkeakoulujen uraohjaus käytäntöjä kehittämässä. Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen työpapereita, 1*, 123-127.
- Thomsen, R. (2013). Career guidance on the move: Developing guidance in new places. *Journal of the National Institute for Career Education and Counselling*, 31(1), 9-14.
- Timonen, E., Silvonen, J., & Vanhalakka-Ruoho, M. (2016). Nuorten uramuuntuvuus toisen asteen opintojen alussa. *Psykologia 51 (2016): 3*.
- Tuominen, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. *Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi*.
- Vanhalakka-Ruoho, M. (2015). Toimijuus ja suunnanotto elämässä. *Teoksessa Kauppila, Päivi Annikki & Ilvonen, Jussi & Vanhalakka-Ruoho Marjatta (toim.) Toimijuus, ohjaus ja elämäntulkku. Itä-Suomen yliopisto. Joensuu*, 39-56.
- van Vianen, A., Klehe, U., Koen, J. & Dries, N. (2012). Career-Adapt-Abilities Scale – Netherlands form: Psychometric properties and relationships to ability, personality, and regulatory focus. *Journal of Vocational Behavior*, 80, 716-724.
- Vilhunen, E. (2017). *Yliopisto-opiskelijoiden urasopeutuvuus ja ohjaustarpeet*. Pro-gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Young, R. A., & Collin, A. (2004). Introduction: Constructivism and social constructionism in the career field: *Journal of vocational behavior*, 64(3), 373-388.

Liite 1

Kyselylomakkeen kysymykset

1. Opintojen vaihe *

- 1. vuoden opiskelija
- 2. vuoden opiskelija
- 3. vuoden opiskelija
- 4. vuoden opiskelija.
- 5. vuoden opiskelija
- Valmistunut
- Joku muu (mikä?)

Minkälaisia työuraasi liittyviä valintoja olet tehnyt yliopisto-opintojesi aikana? Kerro **kolmesta** mielestäsi merkittävimmästä valinnasta tähän mennessä. Kuvaile tekemiäsi valintoja mahdollisimman tarkoin alla oleviin kohtiin.

2. 1) Minkälainen valintatilanne oli, 2) minkälaisia tunteita, ajatuksia ja/tai toimintaa valinnan tekemiseen liittyi, 3) mitkä asiat ja ketkä ihmiset – ja millä tavalla – olivat merkittäviä valinnan tekemisessä ja 4) mitä hyötyä tai haittaa ajattelet valinnasta olevan työuraasi ajatellen. Kerro myös, miksi ajattelet valinnasta olevan hyötyä tai haittaa. *

3. 1) Minkälainen valintatilanne oli, 2) minkälaisia tunteita, ajatuksia ja/tai toimintaa valinnan tekemiseen liittyi, 3) mitkä asiat ja ketkä ihmiset – ja millä tavalla – olivat merkittäviä valinnan tekemisessä ja 4) mitä hyötyä tai haittaa ajattelet valinnasta olevan työuraasi ajatellen. Kerro myös, miksi ajattelet valinnasta olevan hyötyä tai haittaa. *

4. 1) Minkälainen valintatilanne oli, 2) minkälaisia tunteita, ajatuksia ja/tai toimintaa valinnan tekemiseen liittyi, 3) mitkä asiat ja ketkä ihmiset – ja millä tavalla – olivat merkittäviä valinnan tekemisessä ja 4) mitä hyötyä tai haittaa ajattelet valinnasta olevan työuraasi ajatellen. Kerro myös, miksi ajattelet valinnasta olevan hyötyä tai haittaa. *

5. Vapaa sana kyselystä

6. Haluan osallistua elokuvalippujen arvontaan

- Kyllä
 Ei

7. Yhteystiedot

Etunimi	<input type="text"/>
Sukunimi	<input type="text"/>
Matkapuhelin	<input type="text"/>
Sähköposti	<input type="text"/>
Postinumero	<input type="text"/>
Postitoimipaikka	<input type="text"/>

Liite 2

Kyselyn saateviesti

Hei kasvatopsykologi!

Kasvatopsykologian pro gradussani tutkin, mitkä kasvatopsykologiopiskelijoiden opintojen aikana kohtaamat asiat ovat edistäneet merkittävästi heidän urapolkunsa muotoutumista. Tarkalleen ottaen haluan tutkia, millaiset opintojen aikana tehdyt valinnat ovat auttaneet hahmottamaan paremmin tulevaa työuraa, ja millaisia vaikeuksia valintojen tekemisessä on ilmennyt. Samalla haluan tietää myös asioista, jotka eivät ole auttaneet oman toiveammatin löytämisessä. Opintoihin liittyvät valinnat voivat liittyä kurssisisältöihin, sivuaineisiin, harjoitteluun, vaihtokokemukseen tai mihin tahansa opintoihisi kytkeytyvään seikkaan. Alla linkki kyselyyn:

(linkki)

Tutkimukseen voivat osallistua kaikki kasvatopsykologian pääaineopiskelijat. Alla linkki kyselyyn. Lisäksi yhdellä onnekaalla on mahdollista voittaa kahdet elokuvaliput, mikäli arpa-
onni häntä suosii. Kyselyyn vastaaminen päättyy 30.4.

Tutkimuskysely on anonymi ja aineisto tullaan käsittelemään niin, etteivät vastaajat ole tunnistettavissa. Vastaamalla kyselyyn, annat suostumuksesi käyttää tietojasi tässä tutkimuksessa. Mikäli sinulla tulee jotain kysyttävää tutkimukseen ja kyselyyn liittyen, vastaan mielelläni mieltäsi askarruttaviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin

Jaakko Kemppanen

jaakko.kemppanen@student.oulu.fi

(puhelinnumero)